

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

1012

206.5
U-15

1880

280

Ս Ա Ն Մ Ա Ն

Բ Ե Ն Ե Դ Ի Կ Տ Ե Ա Ն Վ Ա Ն Ա Ց

STATUTUM MONASTICUM

BENEDICTINUM

200
2609-ՍԱ

Ս Ա Հ Մ Ա Ն

ԲԵՆԵԴԻԿՏԵԱՆ ՎԱՆԱՑ

ԹԱՐԳՄԱՆԵԱԼ Ի ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵՆԷ

ՍՐԲՈՅ ՆԵՐՍԻՍԻ ԱՄԲՐՈՆԱՑԻՈՅ

206.5
U-15

Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻ

ԺԵ ԴԱՐՄՄԸՏԻ ԾՆՆԴԵԱՆ

1004
1894
1991

ՍՐԲՈՅ ՇՕՐ ԲԵՆԵԴԻԿՏՈՍԻ

Ն Ո Ւ Է Ր

ԱՌ ԾԻՐԱՆԵՓԱՌ ՏԷՐ ՅՈՎՀ ՄԿՐՏ ԲԻԴՐԱ

ԿԱՐԴԵԱԼ ԵՒ ԵՓԵՍՎՈՐՈՍ ՏՈՒՍԿՈՒԼՈՒԻ

Ի ՀԱՐՑ ՄԻԻԹԱՐԵԱՆՑ

ՎԵՆԵՏԻԿ

Ի ՎԱՆՍ Ս. ՂԱԶԱՐՈՒ

1880

2001

000496-60

36773 wh.

STATUTUM MONASTICUM
B E N E D I C T I N U M
A MAGISTRO BERENGER CONCINNATUM
A. SANCTO NARSETE LAMBRONENSI
OLIM EX LATINA IN ARMENIAM LINGUAM CONVERSUM
ET RECENS LATINÆ FIDEI RURSUS REDDITUM
QUARTEDECIMA SÆCULARI LUCE RECURRENTE
AB AUSPICATISSIMA ILLA DIE
Qua Occidentalium Monachorum
PATRIARCHA BENEDICTUS

NURSIE FUIT DONO DATUS MORTALIBUS

Eminentissimo Domino Domino

JOH. BAPT. S. R. E. CARDINALI PITRÆ

EPISCOPO TUSCULANENSI

MIRIFICO PRINCIPI AC BENEDICTINI ORDINIS ORNAMENTO

DE QUO EST OPTIME INNUMERIS TITULIS MERITUS

CONGREGATIO BENEDICTINA MECHITARISTA

SANCTI LAZARI APUD VENETIAS

GRATI ANIMI ATQUE LETITIÆ ERGO

D. D. D.

MDCCCLXXX

ԲԱՆ ԱՌ ՄԵՐԱԶՆԵՍՅԱ

Հուշակերով 'ի տարւոջս Հարց Բենեդիկտեանց՝ մեծահանգէս տօնիւք՝ զհնգեաասներորդ զարամուտ ծննդեան հեղինակի միանձնական կենաց իւրեանց և համօրէն արեւմտեայցն, զՍրբոյ Բենեդիկտոսի, եհաս և առ մեզ Մխիթարեանքս՝ որք նորին կանոնովք վարիմք՝ հրաւեր, միաբան յարգաւորութեան առ երկրորդ Հայրս մեր յետ առաջնոյն՝ Մեծին Մատովնի. զոր և ընկալեալ ինքնայօժար իրութով, փափագէաք կցորդել նոցին ջանից և եռանդեան բովանդակ ուխտի եկեղեցւոյն, առբերելով ինչ մի սրառչաճ սեփականաւ նաւս մերով հայկական կնքով: Եւ յաջողեաց մեզ գտանել զայս Սահակ Վասայ, որ նորին իսկ Ս. Բենեդիկտեայ աւանդութիւն է և աշակերտաց իւրոց շարագրութիւն. և որոյ բնագիր, որքան ինչ խոյզ և խնդիր արարաք, կորուսեալ և անծանօթ է առ նոսին իսկ արեւմտեայս, և հմտագոյն հետևողս Հօրն իւրեանց. որոց արգ՝ շտեմարան ոչ անձկատարր հայկականս եկեղեցւոյ և դպրութեանց՝ յետ եօթն հարիւր ամաց ամբարման, սրարգէւէ զնոյն, 'ի նոցայնոյն յիւրն և յիւրմէն դարձեալ 'ի նոցայն յեղեալ լեզու: Եւ թէպէտ թերակատար է դործս, վասն թօթափման յեաին թղթոց հայ ձեռագիր մատենին, սակայն և այնպէս զլրութեան ունիցի շնորհ յաչս սրտուսիրողաց այսպիսեաց նուիրական բանից:

Արդ եթէ նոքա պարտական ինչ այսու համարիցին զանձինս՝ մերազնեայցս բարեպաշտութեան և ուսումնասիրութեան, ո՞րքան և մեզ չիցէ արժան երախտագէտ լինել այնմ՝ որ պէտ արար երկա- սիրաբար թարգմանել զգիրս անդստին յ' ԺԲ դարու. մեծոգւոյ այնմ մերայնոյ, որ յետին է 'ի Մեծս Հայոց՝ հարց և մատենագրաց և Սրբոց, նախանձաւոր և արժանաւոր հոգիւնկալ հայրենակցին իւրոյ՝ Առաքելոյն Պաւղոսի, Ներսիսի ասեմ՝ Լամբրոնացւոյ. ընդ որ ամենայն հիացան աչք աննախանձք և առ իւրեւ և առ մեօք. և եթէ ոք անաւագ մտօք և ախտացեալ տեսութեամբ մեղադիր նմա լինէր վասն թեւակոխելոյն զարեմտեայց բարեկարգութեամբ, ծանկեցէ արդ քանի՛ պարծանս ազգի իւրում յաւելու նա և այսու սփե- րաւ, և վայել՝ օտարացն այնոցիկ՝ յորս ընտելանայրն, և որոց՝ զառ 'ի նոցանէ մուրացածոյն՝ առատաբաշխ այժմ ընձեռէ յագուրդ ցան- կալի։ Այլ թողուք այժմ նմին ինքեան ծանուցանել մեզ, եթէ երբև ուստի եհան յերևան և 'ի լոյս զգրքոյկս, ընդ որում թարգմանեալ էր նորա և այլ ընդարձակագոյնս, և յարէր 'ի կատարածի նոցին յիշատակարան այսպիսի.

... « Իսկ ապա 'ի հուսկ յետին ժամանակս՝ ըստ թուոյ Հայոց
 » վեցհարիւր քսան և ութ յամի, իմոյ Ներսեսի Տարսնի եպիսկո-
 » պոսի 'ի մանկական հասակ՝ ուսումնասիրութեան և բարեկար-
 » գութեան տենչանօք շրջելով 'ի վանորայնն որք առ ընթեր մեծի
 » քաղաքին Անտիոքոյ, 'ի լեառն որ Ռասխանձիր կոչի՝ յայնն ծո-
 » վուն, հիանայի 'ի տեսանելն զառաքելնազարդ միաբանութիւնն և
 » զճգնութիւն Հռովմայեցի միաբանակեաց վանորէիցն, որ այժմ
 » կոչին Փռանգք. և իբրև ընդ անընտել իրս սիրացեալ՝ հարցի ընդ
 » ոմն իմաստուն կրօնաւոր որ 'ի Յունաց՝ Բասիլ անուն. Ուստի
 » սոցա այսբան ուղղութեան կարգաց շնորհ, որով գերազանց գտա-
 » նին այսօր ձեզ և մեզ։ Պատասխանեաց. — Ի Բենեգրիկոսիէ երա-
 » նեալ Հօրէն, զորոյ զվարան պատմէ Սուրբն Գրիգոր Պապն։ —
 » Եւ ունին արդեօք զնոյն գիրս. ասացի։ Պատասխանեաց, Այո։ Եւ
 » երբ արասցի իմ։ Եւ իմ փոքր մի վարժ գրով հէլենացի գրոյն՝

» ընթերցայ ատտ անդ, և բորբոքեցաւ յիս ցանկութիւն աստուա-
 » ծային գրոցս թարգմանութեան. այլ զի ոչ կամէի (Կա՛ կարէի)
 » անձամբ վճարել զգործն, խափանեցաւ յայնժամ. և թարգմա-
 » նեցի զնորին Բենեգրիկոսի Կարգ և ՂԵԿԱ Կրօնաւորաց նոյնժամայն
 » 'ի լատին լեզուէն, 'ի փռանգ վանս Ս. Պաւղոսի, որ 'ի քաղաքն
 » Անտիոք, 'ի ձեռն հասակակից կրօնաւորի միոյ 'ի նոցանէ՝ Կելամ
 » անուն։ Իսկ ապա եկեալ 'ի վանսն որ Սիմանակլայ կոչի, հուպ
 » Անարզաբայ, յորում բազում գրեանք 'ի յունական գիրս ա-
 » ւանդեալ է, մանրամասնաբար խուզեալ գտի զայս գիրսս. և
 » հրճուեալ 'ի վերայ անչափ ինդութեամբ, որպէս գիտեն փորձքն
 » ուսումնասիրութեան, որ է նոյն աստուածսիրութիւն, առեալ
 » գնացի 'ի հայրապետական աթոռն, որ կոչի Հռովմայ, յայն
 » Եփրատայ. և կամօք Տեառն իմոյ կաթողիկոսին Գրիգորոյ թարգ-
 » մանեցի զսա, և զՄեկնութիւնն Յովհաննու 'ի ձեռն առաքիլնի
 » Մետրապօլտին Յերապօլսի՝ Կոստանդեայ. և իմովանս տկարու-
 » թեամբ յեղեղեալ և ուղղեալ, թողի զսոյն յեկեղեցի Հայոց,
 » ապացոյց բարեաց և հրճուականք մսիթարութեան զբաղելոցն 'ի
 » վարս առաքիլնութեան։ Արդ որպէս ընկալաւ զսա եկեղեցին
 » հռովմայեցի՝ 'ի յերջանիկ Հօրն Գրիգորի պատմութենէն, և եկե-
 » ղեցին Յունաց՝ 'ի թարգմանութենէ սրբոյ հայրապետին Չաքա-
 » րիայ, նոյնպէս և դուք՝ որ Հայաստանս եկեղեցւոյ էք մանկունք,
 » ընկալարուք 'ի նուաստ պաշտօնակցէ ձերմէ զսոյն. և հաւատով
 » պատուեալ՝ մսիթարեցեք զանձինս 'ի յոյսն որ 'ի Քրիստոս » :

Իսկ մեր թողեալ արդ զթարգմանութիւն բուն Կարգաց և Օրինաց կրօնաւորաց՝ զՍ. Բենեգրիկոսի (Regulae), որք քաջա- ծանօթք են արեւմտեայց, զայս անգիւտ առ նոսա Սահման Վանաց 'ի լոյս ընծայեմք. զորոյ և հեղինակ ծանուցանէ վերնագիր գործոյն, 'ի թարգմանչէն կամ 'ի լատին գրչէն կարդեալ, գու Պերանժե (Վրընջեր ըստ մերոյս) ոմն նախանձաւոր և գիտուն միանձն Բենե- գրիկոսեան. որ նախ յառաջին կէս ԺԱ դարու՝ օգնականութեամբ այլոց ոմանց հոգեկիր կրօնակցաց՝ յարդարեաց զկարգս վանականս

և ուսումնարան 'ի մենաստանի Փիսկանայ (Fécamps) 'ի Նորման-
տիա Փռանկաց, և ոչ յԻտալիա, որպէս նշանակի 'ի վերնագրի անդ,
և ապա զնայեալէ յԱնտիք:

Յարեմք 'ի գրքոյիս և զվարս Ս. Հօրն Բենեդիկտոսի, ըստ
Յայմաւորաց մերոց, որ թէպէտ և գոյն ինչ է, այլ զի և մի 'ի
սակաւուց անտի վարուց արեմտեան Սրբոց մաճեւոց 'ի յիշատա-
կեալ ամական զիրս մեր, եղևի ընդ համօրէն մատենական՝ մա-
նեակ մի ևս չարկապուլթեան Երկոցուն Եկեղեցեաց և գարու-
թեանց, արեւելայցս և արեմտեայց, ձուլածով հայկականաւ:

UNIVERSIS

MONACHIS BENEDICTINIS

SALUTEM IN DOMINO ET OMNIGENAM GRATULATIONEM.

Haud diu est, Venerabiles Fratres, in hoc Cœnobiali
Archivo S. Lazzari in Insula, habemus exemplar Codicis armenii
sæculi decimitertii vel decimi quarti calamo exaratum, qui
quasdam continet Monasticas Constitutiones.

Hæc nostra Armeniorum Mechitaristarum Congregatio
hucusquæ sola inter Orientales militans sub immortalis Sanctis-
simi Patris Benedicti Regula, et exinde illustribus adnexa Con-
gregationibus Occidentis, quarum se læta sororem esse profite-
tur, nihil aptius duxit, quam quod, in hac solemnissima univer-
sali Commemoratione decimi quarti sæcularis anni ab ortu San-
ctissimi Benedicti Monachorum Occidentalium Patriarchæ, præ-
fatas Constitutiones in lucem ederet, tamquam verax in com-
munem Parentem pignus ferventissimi sui amoris et præcipuæ
dilectionis erga Eiusdem tot Monachorum prægrandem in Orbe
Familiam: quæ utique Constitutiones spiritum exhibent ac
mentem admirabilis Sancti Ordinis Fundatoris.

Tametsi imperfectas, eas, quæsumus, suscipere ne pigeatis,
Fratres dilectissimi, qui ob summam, qua præcellitis, comitatem,
non tam munus exiguum, quam porrigentis affectum pensare
soletis.

Præstat hic Vobis prodere mentem nostram fuisse jungendi latinam Versionem Armenæ, ut acceptior fiat ac jucundior noster Libellus, qui fortassis Armenio confectus idiomate non clarescet omnibus. Quam latinam versionem aggressus est Adm. Rev. P. MARINUS FRATTIN Superior percelebris Benedictinorum cœnobii, quod in Insula exurgit S. Georgii, Venetiis: ejusque zelo et fraternæ in nos charitati maximas esse habendas gratias publice testari gaudemus.

Nolumus autem Vos latere Auctorem, seu verius Collectorem harum Constitutionum et institutorum benedictinorum. Quis fuerit Auctor, quamquam immutato nomine, Armenius Interpres satis indigitat, cum vocat VERENCIER Doctorem seu Magistrum, ut videre est in titulo, qui præit Constitutionibus. Nos vero appellamus *Beranger*, pium Monachum et sapientem, qui cum socio *Josino* a S. Guillelmo Divionensis Monasterii Abbate († 1031) Riccardi II Normandiæ Ducis precibus invitatus, in Fiscamensi Monasterio, paullo ante (ad finem sæculi X.) a patre ejusdem Riccardi, ab hujus nomine Riccardo I constructo, Regulas firmavit et Gymnasia direxit.

Fert opinio *Beranger*, postquam recte ordinavit illud Monasterium, perrexisset Antiochiam, vetustam Orientis principem Urbem, quæ brevi inter præcipuas Crucesignatorum urbes evehenda erat.

Sed hæc facta, jure, Divi Benedicti filiis eruditissimis expendenda ac firmanda relinquimus, quibus venerabilibus Fratribus nostris ex æquo cedentes, lectissimam eorum doctrinam haurire tantummodo præstolamur. Ceterum ad nos attinet de Armenio Interprete, deque Manuscripto, unde versio illa educta fuit, aliquid indicare.

Ante omnia Manuscriptum, de quo loquimur, jamdudum servabatur apud Armenios Antonio-Basilianos solitudinis inco-

las, qui habitant in Insula Mare seu Lacus Van (nomen heu! nimis lacrymabile diebus istis ob famem asperrimam, quæ vicinia depopulata est). Hic Codex XIII vel XIV sæculi, inter alia, Regulam Divi Benedicti complectebatur, nec non præfatas Constitutiones, quarum postrema folia heu! nimis desiderantur.

Interpres Operis quod vulgandum aggredimur præstantissimus est apud Scriptores Armenios: Vir quidem sanguine, doctrina, pietate, ceterisque insignibus dotibus facile princeps, inter Præsules nationis nostræ eloquentior, et, uno ore, ultimus Sanctorum Patrum Armeniæ, et gemma Scriptorum classicorum conclamatus et habitus: Sanctus Narsetes vel NERSES LAMBRO-NENSIS, Archiepiscopus Tarsensis, qui ad finem sæculi duodecimi floruit. Ubinam Sancti Benedicti Regulam et has Constitutiones invenerit, quo pacto eas verterit in armenium, prodeat Narrator in medium: ipsi enim pensum relinquimus omnes.

« Hisce postremis ac prisceis temporibus, scilicet anno » DCXXVIII. Æræ Armeniæ (1179 æræ vulgaris), ego *Nerses* » Episcopus Tarsensis, adhuc adolescens studiorum ac bonarum » disciplinarum causa magnæ Urbi Antiochiæ circumjecta » visens Monasteria, ad oram maritimam *Raskhanzir*, exornatam » virtutibus solitudinem et Monasteriorum Romanorum, nunc » Francorum, disciplinam attonitus admirabar. Die quadam, » cum in me, veluti de re nova, cresceret admiratio, petii a » Basilio, vir qui erat natione Græcus, religiosus ac valde sa- » piens; Undenam isti Regulam adeo insignem habuerunt et » disciplinam, cujus ope vos utique, nosque (Armenios) præcel- » lunt? Respondit: A Beato Patre Benedicto, cujus vita con- » scripta fuit a Sancto Papa Gregorio. — An possides Codicem? » Quæsivi: cui ille; Utique. Et proferens mihi obtulit inspicien- » dum. Pauca legi sparsim linguæ ellenicæ non ignarus, et » exarsit in me desiderium vehemens divinum illum librum

» vertendi. Sed nolens (sen nequiens) per memetipsum opus
 » perficere, substiti extemplo; verum cito navavi operam, coëvo
 » me adjuvante Religioso Guilielmo Monasterii Franci S. Pauli
 » Antiochiae, Regulae S. Benedicti et Constitutionibus de latino
 » idiomate in armenium vertendis.

» Postea cum venirem ad Cœnobium dictum *Simanaglâ* pro-
 » per *Anazarba*, ubi plures asservantur graeci Codices, diligen-
 » tissima peracta inquisitione, hunc Librum (Dialogi S. Grego-
 » rii) tandem inveni, et summo gaudio gestiens, more eru-
 » ditorum Theotimos quos appello, mecum sustuli et ad Patri-
 » archalem Sedem perduxi, scilicet *Hromglâ*, (Arx Romanorum),
 » ad ripam Euphratis, et Gregorio (IV) Patriarcha Domino meo
 » approbante, verti una cum Commentario Andreae (Cretensis)
 » Episcopi in Apocalypsim Joannis, Constantino Hieropolitano
 » Metropolita pio adjutore.

» Ego pro viribus bis corrigere ausus emendatum Opus
 » Armeniae Ecclesiae concredidi in subsidium et consolationem
 » eorum qui recte vivendi studio naviter incumbunt. Nunc
 » igitur, cum et Romana Ecclesia hunc Beati Papae Gregorii
 » Librum exceperit, et Graeca Ecclesia S. Zaccariae Papae inter-
 » pretationem libenter suscepit, Vos quidem filii Armeniae
 » Ecclesiae, acceptum habeatis hunc (Librum) humilis vestri
 » Commilitonis ope translatum, fideque eundem plurimi facien-
 » tes, in Christo spe consolaminor. »

En Libelli hujus Benedictinarum Constitutionum Monasterii
 Fiscamensi pauca quae hausimus: plura addere nequimus. Sed
 ehu! quomodo torquet nos ab Occidentalis vitae monasticae
 Legislatore, et a Sancto Orientali Interprete sic tam cito rece-
 dere! Nihil de Illo per nos vel dicere vel cogitare aliquid valet,
 quod non ab illustribus Ejusdem filiis sit disertissime diffama-
 tum: de Hoc multa nobis occurrunt narranda, sed abstinemus
 ne finis hujusce operis praetergrediamur.

Hanc igitur, Fratres, vix ulli momenti opellam ceu rivum
 suscipite, qui pergit tremule ad fluenta Operum Benedictino-
 rum, donec cum illis amplissimo Catholicae Ecclesiae sinu pro-
 pere submergatur.

Et Tu, Beatissime BENEDICTE, munusculum, qualecumque
 sit, ingenii nostri, vel si fuerit factura Tua, nunc accipere digne-
 ris, et de excelso Cœlorum habitaculo filiolos tuos nos benedic,
 Pater Sancte, et reliquos filios, qui virtute insignes sub Vexillo
 et Patrocinio Tuo in hoc mundo pro aeterna gloria strenue
 decertant.

Datum ex Monasterio S. Lazzari Venetiarum in Insula.

XVI Maii, Festo die Pentecostes, 1880.

FRATRES BENEDICTINI MECHITARISTAE.

Ս Ա Հ Մ Ա Ն Վ Ա Ն Ի Յ

ՋՈՐ ԱՐԱՐԵԱԼ Է ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՍՐՐՈՑ ՀՕՐԸ ԲԵՆԵԴԻԿՏՈՍԻ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆ
ԶԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆ ՕՐԻՆԱՑ ՆՈՐԻՆ. ՋՈՐ ԳՐԵԱՑ ՎԱՐԴԱՊԵՏՆ ՎՐԸՋԷՐ Ի
ԿՈՂՄ ԻՏԱԼԻՈՑ, Ի ՎԱՆՔԸ ՓԻՍԿԱՆԻ, ՆԻ ԲԵՐԵԱԼ ԾԱՆՏԻՈՒՄ ՈՒՂ-
ՂԵԱՑ ԸՍՑ ԱՅՍՄ ՕՐԻՆԱՑ ԶՀՈՉԱԿԱՒՈՐ ՈՒՒՑ ՍՐՐՈՑԸ ՊԱՒԴԱՍԻ:

Ա.

ՈՐՊԷՍ ՇԻՆԵՆ ԶՎԱՆՍՆ

Ուր հանդերձեալ է միաբանութիւն եղբարցն
բնակել ՚ի միասին, շինել արժան է վանս բնակու-
թեան նոցա՝ այսպէս: Շուրջանակի պարիսպ՝ որչափ և
կարն լիցի նոցա և բաւական եղբարցն: Եւ ՚ի մէջ
պարսպին զի լիցի եկեղեցին Սրտուծոյ. իսկ յարևմը-
տից դրան եկեղեցոյն թողցի ընդարձակ, և ՚ի նոյն
կողմն լիցի և դուռն վանիցն, և մերձ ՚ի դուռնն տուն
բնակութեան հօրն. ՚ի նոյն կողմն տուն հիւանդացն և
տուն եղբարցն որք նոր գան: իսկ եկեղեցոյն մերձ
թէ խորան կայ առանձինն, կամ շինեսցի յանբոյթ-
տեղի եկեղեցի առանձինն, ուր զխորհուրդն ժողովեա-
ցին առնել և մերձ յեկեղեցին բանդ մի կամ երկուս,
յորս զյանցաւոր եղբարսն արգելուն: իսկ ՚ի հիւսիսոյ
կուսէ և ՚ի հարաւոյ եկեղեցոյն՝ տուն ննջելոյ եղբար-
ցն և տուն ճաշակելոյ. և սեղանատանն մերձ՝ խոհա-
նոցն: իսկ ննջելոյ տանն աւրնթեր՝ տուն արտաբին
պիտոյիցն, յորում լիցի ըստ կարգի պատրաստեալ

STATUTUM MONASTICUM

A S. PATRIS BENEDICTI DISCIPULIS CONFECTUM, IN QUO
REGULARUM SUARUM OBSERVATIO MINUTIM DESCRIBITUR:
STATUTUM HOC A MAGISTRO BERENGER IN ITALIA FUIT
EXARATUM IN MONASTERIO FISCAMENSE*: QUI INDE DI-
GRESSUS PERREXIT ANTIOCHIAM, UBI CELEBREM S. PAULI
CONGREGATIONEM AD HAEC INSTITUTA DIREXIT.

I.

QUOMODO AEDIFICANDUM SIT MONASTERIUM.

In loco ubi Conventus Fratrum stabiliendus est,
convenit hoc modo pro ipsis Monasterium exaedificare:
muri, juxta vires ac necessitates fratrum, circum-
quaque extollantur: ast Ecclesia in circuitu medio sit.
Ad portam occidentalem Ecclesiae magna (area) serve-
tur; Monasterii janua in hac parte struatur, cui prope
assurgant aedes Abbatis, Valetudinarium et Domus
fratrum recenter advenientium (vel etiam pro No-
vitiis).

Si Altare extet penes Ecclesiam, (bene); secus
privatum Oratorium tranquillo in loco locetur, quo
fratres conveniant ad Capitulum. Ecclesiae contiguus

* Monasterium, armena lingua *Phiscan* (Փիսկան) dictum,
indubitanter illud est quod latine vocatur *Monasterium Fiscamense*,
gallice *Fécamp* in Normandia situm prope Manicam (Mare Bri-
tannicum) non vero in Italia. Aedificatum fuit, ut notat Mabillon,
anno circiter 996. (Annal. Bened. IV. 105).

տեղիս նստելոյ: Լիցին և այլ տունք զգետուցն և հա-
սարակաց կերակրոցն պիտոյից: Իսկ տուն հիւրոցն
արտաքոյ դրան վանիցն և պարսպին, յորում աշխար-
հական հիւրքն հանգչին, զի մի լիցի 'ի նոցանէ ամ-
բոխումն եղբարքն. այլ արեղայ հիւրքն հանգչին 'ի
տուն հօրն: Եւ 'ի տանն ուր նոր եկեալ եղբարքն են՝
պարտ է զի լիցի սեղան տանն. և ննջելոյ տանն սրա-
հակս, ուր եղբարքն նստին յընթերցումն:

Բ.

ԹԷ ՈՐՊԷՍ ԿԱՐԳՍՒՈՐԻ ԵԿԵՂԵՅԻ

Տաճար աղօթիցն թէ լայն և ընդարձակ լինի,
չինեսցի դաս կանգնելոյ եղբարքն այսպիսի օրինակաւ:
Որչափ բաւական լինի սիւնէ 'ի սիւն առաջի սրբոյ
խորանին՝ չափ մարդոյ դաս հարցեն, և 'ի մէջ դասին
յարևմտից կողմնն դուռն: Իսկ 'ի վերին կողմնն ոչ
կցեն զդասերն 'ի խորանն, այլ խոռ թողուն յերկու
կողմնն. և 'ի ներքոյ կողմն օր է ընդդէմ խորանին մերձ
առ դուռնն օր 'ի մէջն կայ, կանգնի 'ի մին կողմն հայրն
և 'ի միւսն բրիւրն: Եւ օրք առաջինք են 'ի վանսն և
թէ ծերք և թէ մանկունք՝ կանգնին ըստ կարգի, 'ի
նոցանէ սկսեալք և այլքն ընդ նոսա:

Եւ չկայ խորութիւն երկցու կամ սարկաւազի
կամ օր ոչ է 'ի կանգնելն, այլ միայն արեղային. և որ
յառաջ է եկեալ 'ի վանսն և արեղայ է օրհնած՝ նա
կանգնի վեհագոյն յեկեղեցին և գնայ 'ի ճանա-
պարհն և նստի 'ի սեղանն, թէ և ոչ գիտէ գիր: Արդ
'ի դասս յոր կանգնին եղբարքն, տախտակս լիցի շք-
ջանակաւ իւրաքանչիւր ումեք առանձինն, զի 'ի կանգ-

carcer unus vel alter condatur pro criminosis fratri-
bus includendis.

Ad septentrionem et meridiem Ecclesiae construatur Dormitorium et Cœnaculum habens prope culinam: juxta Dormitorium extet latrina, in qua stationes pro assidentibus decenter fabrefactæ existant. Fiant quoque cubilia pro Vestiario et Cellario conventus. Extra portam et septa Monasterii (sit) Hospitium pro advenis sæcularibus ad quiescendum, ne fratres perturbent: verum exteri religiosi in Abbatiali æde hospitentur. Novitiorum domus habeat cœnaculum, et dormitorium quod et ambulacrum sit, in quo fratres, lectionis tempore sedeant.

II.

DE INTERNA DISPOSITIONE ECCLESIE.

Si Ecclesia fuerit satis ampla et lata, chorus pro fratribus hoc modo fiat. Ante Altare, si potest, et intra columnas templi, Chorus mensura hominis altitudine erigatur: in medio Chori, ad occidentem, (pateat) janua; sed in parte superiori (dorsum) Chori Altari ne jungatur, ita ut aditus hinc inde liber pateat. In interiori parte Chori Abbas hinc stet secus januam contra Altare, illinc Prior: veniant deinceps seniores (Monasterii), ætate proveci sint aut juvenes, quos sequantur ceteri. Nihil discriminis sit Sacerdotem inter aut Diaconum ab illo, qui hoc gradu non est auctus, sed præcedat religiosus; ut qui primum ingressus est Monasterium et Religioni seipsum devovit, ille potiorem locum teneat in Ecclesia, in via, in congressu ad mensam, quamvis scribere nesciat.

In Choro omnes per gyrum ad stationes fratrum habeantur lignæ sedes sigillatim distinctæ, quæ, stantibus monachis, sursum vertant, sedentibus deorsum

նէն կրկնեսցէ, և 'ի ժամ հանդստեանն տարածեսցին. և առաջի՝ բարդոն * հաւասար աթոռոյն երկայն չափով դասուցն, 'ի վերայ որոյ զծուռն կրկնեն եղբարքն և գիրս դնեն և ընթեռնուն: Եւ յետ այսր այլցած բարդոն, միայն 'ի հիւսիսոյ կողմ և 'ի հարաւոյ: Ի շրջանակաւ դասերն կանգնին կատարեալքն հասակաւ և պատուով, և յոր առաջի նոցա յաթոռն՝ որք են յաստիճան, սակայն դեռ ներքոյ են վարդապետի. իսկ 'ի փոքրն՝ մանկուհիքն ուսմնաւորքն. և յորժամ գայ նոցա նստել յաթոռն և սոքա յիւրեանցն նստցին՝ համարձակ առաջի նոցա: Եւ յորժամ կամի որ ելանել յաղօթեն, ոչ գայ համարձակ ընդ այս դուռնս որոյ աւրնթեր է հայրն, այլ ընդ վերին հատածն ելանեն: Իսկ թէ վասն եկեղեցւոյն պաշտաման որ ելանէ, գայ ընդ աւագ դուռնս համարձակ. և յեւանէն՝ բանայ զգլուխն և խոնարհի հօրն. նոյնպէս առնէ և 'ի մտանէն թէ տղայ է և թէ կատարեալ: Բայց յորժամ զաղօթան կատարեն, ընդ այս դուռնս ելանեն ամենեքեան, նախ տղայքն, յետ նոցա մանկուհիքն և ապա այլ եղբարքն զկնի, ըստ պատուոյն որպէս և կային յեկեղեցին, և յետոյ ամենեցունց հայրն: Թէ որ է գործոյ, ընթանան 'ի նոյնն, և թէ ոչ՝ գնան 'ի սրահակն ուր սահմանեալ է. և ըստ նոյն կարգին նստին յընթերցումն: Իսկ նախ քան զնստելն (թէ) որ է ընդարձակ կամ ժամ որ խօսելոյ հրաման կայ, ասէ հայրն կամ բրիւրն՝ Օրհնեցէք. և ամենեքեան պատասխանեն. և նստեալ խօսին զոր ինչ և կամին: Ապա թէ ոչ է տօն կամ կիւրակէ, ոչ ասէ զայս հայրն, և ամենեքին իմանան թէ ոչ է իշխանութիւն խօսելոյ, և գնան 'ի գործն լուռութեամբ, կամ նստին յընթերցումն լուռութեամբ: Այսպէս լինիցի և յամենայն աղօթից ժամն: Եւ 'ի տեղն ուր նստեալ են եղբարքն՝ որ յաշխարհական պաշտօնեցիցն ոչ ունի իշխանութիւն մտանել 'ի մէջ նոցա: Իսկ եղբարք որ ոչ են օրհնած

* Յունական բառ. βάλθρον, վաթրոն, աթոռ. կամ աստիճան աթոռոյ:

æquantur. Unusquisque coram se habeat ad altitudinem sedis et stationis longitudinem comparatum subsellium*, super quo genuflectat, cui innitatur et in quo libros pro lectione recondat. Insuper minora subsellia subter ponantur ad septentrionem Chori et meridiem. In sedibus circularibus (coram Altare) stent proveciores ætate et dignitate aucti: in sedibus inferioribus officiales, qui tamen interea subsunt magistris: studiosi juvenes imas (occupent) sedes. Cum sedent majores in loco suo, et juvenes sedeant, etsi seniorum sedes præcedant.

Cum quispiam, orationis tempore, exire velit, ne abeat per portam, quæ proxima est sedis Abbatis; sed exeat a latere Altaris: qui vero debet exire ad officium Ecclesiæ, recto tramite eat per majorem portam, prius capite detecto et inclinato Abbati; quod præstare debet ingrediens quicumque sit juvenis aut senior. Oratione completa, omnes per hanc portam debent exire, antea pueri, juvenes postea, tertio fratres per gradum, quemadmodum et in Choro, ultimo Abbas.

Si dies operis fuerit, illuc festinent (fratres); sin autem ambulacrum, petant de more, ibique invariato ordine legant. Priusquam vero sedeant, si dies feriatum aut tempus fuerit loquendi, Abbas vel Prior dicit: « *Benedicite* »; omnibus respondentibus (*Deus*). Tum sedet quisque et ad libitum loquitur: quod si non fuerit dies festus aut dominicus, Abbas non dicit: « *Benedicite* »; et tunc omnes capiunt loqui non licere, ac proinde se conferunt ad opus, vel taciti incumbunt lectioni. Ita agendum est ad omnes horas orationis.

Ubi Fratres conquiescunt nemini laicorum ministrantium fas est eisdem sese commiscere. Fratres, non ut religiosi recepti, qui degunt in Monasterio, in Ecclesia extra Chorum consistunt; euntes post Abbatem sectantur. Si parva fuerit Ecclesia et fratres

* Armenus textus hic habet græcam vocem βάλθρον.

աբեղայք և 'ի վանսն են, յեկեղեցին արտաքոյ կանգնին այս դասիս, և գնան յետոյ գնան հօրն: Ապա թէ եկեղեցին փոքր է և եղբարքն բազում, այս դասս ընդ բուն որմ եկեղեցւոյն 'ի վեր լինիցի: Եւ որք ոչ են աբեղայք և հիւանդք, 'ի սրահս եկեղեցւոյն աղօթեսցեն: Իսկ ուխտաւորքն որ գան յաշխարհէ եկեղեցւոյն յերկրպագութիւն, արք կամ կանայք, յորժամ և կամին մտել յեկեղեցին, թէ են յաղօթս եղբարքն՝ մի արգելցեն, այլ մտցեն և ուր կամին կացեն և աղօթեսցեն որչափ և կամին. և որ յեղբարցն ոչ ունի իշխանութիւն խրատ տալ նոցա, կամ նշանացի ցուցանել թէ այսպէս կաց յաղօթս, կամ յայս տեղիս կանգնէ կամ յայս ոչ. զի մի խռովեցուցեն զմիտս նոցա. այլ յոր ազգէ և իցէ աղօթաւորն և գայ յեկեղեցին, եթէ 'ի սպատարագ են և թէ յայլ աղօթս, համարձակ լցին մտանել, և ուր կամին կանգնել, և յոր կողմ և պիտոյ է աղօթել, թէ կին է և թէ այր. մի որ ընդդէմ գարձցի նոցա:

Գ.

Թէ որովս Լիճի երգիքն եւ Ընթերթո՞ւմք ցեկեղեցիսն

Իմաստուն որ և հանձարեղ յեղբարցն՝ հրամանաւ հօրն զայս գործ արասցէ. 'ի տախտակ 'ի վերայ մովի գրեսցէ զեղբարցն որք սպասաւորեն յեկեղեցին՝ զիւրաքանչիւր գործ. այսինքն զքահանայն որ կամի զշաբաթն ծառայել զպատարագն, և զորս ընդ նմա՝ զսարկաւազն և զկէս սարկաւազն. և զոր 'ի սեղանն զգիրսն ընթեռնու եղբայրն, և զերկու եղբարսն որ 'ի սեղանն սպասաւորեն. զայս գրէ շաբաթն օրն նախ քան զվարիդն, և 'ի խորհուրդն բերեն: Եւ յետ սրբոյն Բենեդիկտոսի գրոցն՝ ընթերցողն կարդայ, և այն եղբարքն որ գրեալ է՝ սկսանին. քահանայն 'ի կիրակամօին երիկունն առնու զպաշտօնն մինչև 'ի միւս այլ կիրակէն, և ընթերցողն և սպասաւորքն՝ ճա-

multi, Chorus circumeat parietes Ecclesiae. Infirmi et qui non sunt religiosi orent in atriis Ecclesiae. Saeculares peregrini viri ceu mulieres accedentes orationis gratia ad Ecclesiam tempore, quo deprecantur fratres, isti ne prohibeant eos quaquam libet intrare, et orare utcumque et quantumcumque voluerint: nulli fratrum licet eos admonere, nutuque indicare hic et non illic manendum, sic orandum vel sic, ne mentes eorum confundant. Peregrini externi undique advenientes Ecclesiam vel Sacrum audituri, vel ut divino intersint Officio, mora nulla ingrediantur, nec ulli viro aut mulieri saelectus ad orationem locus abnuatur.

III.

QUO PACTO CANENDUM AUT LEGENDUM IN ECCLESIA.

Cautus inter fratres et sapiens, Abbatis venia, ita faciat: munera cujuscumque fratris, qui inservit Ecclesiae, in tabellam ceratam describat: nempe Presbyterum una cum Diacono et Subdiacono in hebdomada Sacrum facturum; lectorem in Coenaculo et binos fratres mensis ministraturos. Haec omnia in sabbato ante Capitulum ipse describat, ostendatque Conventui. Lector (hujus diei) post Regulam S. Benedicti, tabellam legat; et fratres ibidem descripti inchoent (officium). Sabbato ad Vesperam Sacerdos suum munus aggreditur ad diem usque Dominicum secundum (persecuturus): eodem modo et lector et mensae administri per totam hebdomadam serviunt. Ordo legendi in disci-

1004
19461
20996-60

չոյն, և պաշտեն զշաբաթն: Իսկ աշակերտին կարգացմունքն և սաղմոսերգութիւնքն ոչ են շաբաթաւ, այլ օր աւուր. վասն այսորիկ որ գրեն զայս՝ յամենայն աւուր գրեսցեն նախ քան զխորհուրդն, և բերեալ ՚ի նոյն կարգան. և իմանայ ամենայն ոք զիւր պաշտօն. թէ ում է առաջին գիրք գիշերոյն, ում էրկրորդն և ում երրորդն. նոյնպէս և սաղմոսք և վերածայնքն: Ապա թէ որ ոչ հաւանի, անդ ՚ի խորհրդատունն ցուցցէ զպատճառ իւր, և ուղղեսցէ զկամս իւր ՚ի գործ իւր կամ զհրաժարումն:

Դ.

ՈՐՊԷՍ ԱՌՏԵՒ ՔԱՆՍԵՅՆ ԶԱՂԹՍ ԺԱՄՈՒՅՆ
ՅԵՆԵՂԵՑԻՈՋՆ:

Քահանայն որ ունի զշաբաթն՝ յամենայն ժամ զաղօթան ինքն միայն ասէ, և յասելն զաղօթան գրութքն, ոչ հաստի ՚ի դասն. իսկ այլ եղբարքն թէ տօն է՝ կորացուցանեն զգլուխսն մինչև կատարէ: Ապա թէ չէ տօն՝ յասելն զաղօթան ամենեքեան անկանին ՚ի վերայ բազրոնին մինչև կատարէ, և ՚ի փառսն՝ յանեն, և ՚ի կրկնելն զաղօթան՝ անկանին. նոյնպէս և ՚ի սաղմոսացն փառսն, տօնին՝ կորանան և լուր օրն անկանին: Եւ այս շաբաթ ծառայել և յաւագ խորանն պատարագել ոչ է ամենեցուն որք երկցունքն են ՚ի վանսն, այլ միայն նոցա որ յեկեղեցին են ձեռնադրեալ և ՚ի վանսն սնեալ: Ապա թէ տօն օր լըցի և հանդիսի կամ կիւրակէ՝ զգեհու քահանայն ՚ի գիշերային աղօթան, և ինքն խնկարկէ սրբոյ սեղանոյն ՚ի պատշաճ ժաման. իսկ մանկունքն առնուն և եղբարցն ծխեն:

pulo aut psallendi hebdomadarius non est, sed diurnus; idcirco qui tabellam conficiunt, quotidie ante Capitulum exequantur et ibi ingredientes perlegant (audientibus omnibus), ut sciat quisque officium sibi impositum, legendi scilicet lectionem primi vel secundi vel tertii nocturni; psalmos quoque et antiphonas imponendi. Si cuipiam munus sibi concreditum expedire non videatur, in Capitulo manifestet explicationis causa vel abdicationis.

IV.

QUA RATIONE IN ECCLESIA HORAS CANONICAS
DICERE DEBEAT SACERDOS.

Hebdomadarius Sacerdos tantum debet recitare preces omnium Horarum Canoniarum, sed recitans ex libro stationi suæ non incumbat: reliqui fratres, si dies festus, caput inclinent ad finem usque precationis; sin dies feriæ, super subsellia prosternant se ad collectas usque ad finem mansuri: dum dicunt « *Gloria Patri* », assurgunt, et iterum se prosternunt ad repetitionem precum. Denuo ad « *Gloria Patri* » post Psalmos, diebus festis inflectunt, feriatis se prosternunt. Hoc officium hebdomadæ et ad Aram maximam sacrificium litare Sacerdotibus, qui in Monasterio sunt, non conceditur omnibus; utique iis tantum qui Ecclesiæ se devovere et docentur in Monasterio. In diebus festis, solemnibus, atque Dominicis Sacerdos ad nocturni preces assumit vestimenta (sacerdotalia), ille idem sacrum Altare adolet incenso diebus assignatis, et juvenes capiunt (thuribula), queis thus fratribus ingerunt.

ՈՐ ԺԱՄԻ ԵՆ ԱՂՈԹԻՅՆ:

Ի Նոյեմբերոյ մինչև 'ի զատիկն, որպէս սուրբն Բենեդիքտոս սահմանեալ է, յառնել յութ ժամ գիշերոյն. և ասէն յԲ սաղմոս դաս և դաս, թէ օրն ոչ է կիրակէ կամ տօն. յորժամ նշանէ լոյսն, դարձեալ հարկանեն զզանդակն և ժողովեալ կատարեն զարևագալին աղօթս՝ մինչդեռ ոչ է եկեալ արևն: Եւ յետ այն ցրուին եղբարքն 'ի մատրուս եկեղեցոյն 'ի խորաներն, և իւրաքանչիւր ոք 'ի քահանայիցն պատարագ մատուցանէ, և սարկաւազքն նոցին սպասուորեն, և առնեն զայս պատարագս ցած և 'ի թիւ: Յետ կատարման պատարագացն, յերկու ժամն՝ հարկանեն զերրորդ ժամն, և կատարեալ զաղօթսն՝ դնան 'ի ջաբիդքն, և ապա 'ի գործ աշխատութեան՝ մինչև մօտ յինն ժամն. հարկանեն ապա զվեց ժամն. և թէ մեծ է վանքն՝ լինի մեծ պատարագ այժմ, և թէ փոքր՝ միայն զաղօթսն կատարեն, և դնան 'ի սեղանն: Յետ ճաշակման դան յեկեղեցին և զինն ժամ հարկանեն և զաղօթսն կատարեն: Իսկ 'ի զատիկն մինչև 'ի Նոյեմբեր և յօրն որ կիրակէ է և տօն, յետ կատարելոյ զկէս գիշերոյ աղօթսն՝ ոչ ասէն զարևագալն գիշերով, այլ առնեն եղբարքն պատարագ 'ի խորանան, և 'ի դալ լուսոյն յառաջին ժամն ասէն զարևագալն և դնան 'ի խորհուրդ, յետ խորհրդեանն 'ի գործն, և աշխատին մինչև 'ի չորս ժամն. 'ի չորս ժամն դան և առնեն զերկրորդ ժամուն աղօթսն և դնան հանդիսն մինչև 'ի վեց ժամն. 'ի վեց ժամն դան յաղօթսն, և թէ մեծ է վանքն՝ առնեն պատարագ, և թէ ոչ՝ միայն զաղօթսն, և դնան ճաշակեն. յետ ճաշակմանն հանդիսն, որպէս սուրբն Բենեդիքտոս հրամայեալ է. և յինն ժամն դան զաղօթսն կատարեն, և 'ի հրամայեալ աշխատութիւնն դնան մինչև ցերեկոյն: Ապա թէ

QUE SINT PSALMODIE HORÆ.*

A mense Novembri, ut præscribit S. Benedictus, usque ad Pascham surgendum est octava hora noctis, et dicantur, festis et Dominicis diebus exceptis, duodecim Psalmi. Diluculo rursus pulsetur campana, congregatique (fratres), sole nondum jam clarescente recitant « Primam »; qua finita, Sacerdotes Ecclesiæ petunt Sacella singuli ad Aras celebraturi, quibus ministrant Diaconi. Hæ Missæ celebrantur voce submissa, non cantu: quibus absolutis, ad secundam diei horam pulsetur « Tertia »; eaque completa, conferunt se ad Capitulum, inde opus aggreditur usque ad « Sextam ». Si major fuerit (fratrum) Conventus, tunc Missa ad hanc horam solemniter dicatur; sin minor, preces tantummodo, et post preces ad mensam. Cœna peracta, redeunt ad Ecclesiam, campanam pulsant et horam « Nonam » persolvunt.

A Pascha autem ad Kalendas Novembris, festis et Dominicis diebus exceptis, dicto Nocturno, « Prima » nocte perdurante, nunquam persolvitur; sed fratres celebraturi ad Aras contendunt. Clarescente die, scilicet

* Obscuram esse hujus capituli locutionem ob tempus quo assignantur officia exequenda cuilibet apparet. Etenim a mense Novembri ad Pascha longiores habemus noctes, quibus, post Vigilias, exequi utique potest quod in secunda hujus capituli parte præscribitur a Pascha nempe ad Kalendas Novembris, quo tempore, dum dies citissime clarescit, nunquam persolvi possunt quæ præscribuntur in parte prima a mense Novembri ad Pascha: transferantur igitur hæc duo locutionis initia oportet. Ast neque ita perfecte completur dictio, quia legenti aliqua obvenerunt, quæ clare non videntur expressa. Hæc autem nota visa est necessaria dum, fidelitatis ergo, expositio hæc latina adamussim armeniæ locutioni convenit, quisque de interpretis sententia admo-
neatur.

կիւրակէ է կամ տօն օր, յորում ոչ է արժան գործ առնել, յետ առնելոյ զարևագալին աղօթան յառաջին ժամն և զխորհուրդան՝ դան, և օրհնեալ զաղջուրն կիւրակէին ցանեն, և առնեն Բրուցուսինն* : Իսկ թէ տօն է և ոչ կիւրակէ, միայն Բրուցուսինն առնեն. ջուր ոչ օրհնեն. և Բրուցուսինն (է) խաչիւ և երգովք շուրջ գալ զեկեղեցեան և կամ յեկեղեցին : Յետ Բրուցուսինին առնեն զերկրորդ ժամու աղօթան և պատարագն, և յետ պատարագին զվեց ժամուն. և ապա ընթանան ՚ի սեղանն : Թէ Նոյեմբերէն ՚ի վեր է, յետ ճաշակմանն դան յինն ժամուն աղօթան, և թէ ՚ի զատկէն՝ մնան մինչև յինն ժամն ՚ի հանգիստ, և ապա դան յաղօթան, որպէս և ցուցաք վերոյ :

9.

ԹԷ ՈՐՊԷՍ ԼԻՆԻ ԶԱԲԻՎՐՆ ՕՐ ԸՍՏ ՕՐԷ. ԱՅՍԻՆՔՆ
ԴԱՏԱՍՏԱՆՆ :

Յեկեղեցին սուրբ կամ մերձ յեկեղեցին խորհուրդ և դատաստան և խոստովանութիւն եղբարցն վնիցի : Եւ յայսմ տան պատրաստական կայցէ տեղ

* Processio, որ է ըստ լատինաց թափօր, յեկեղեցւոյ կամ արտաքոյ :

cet prima diei hora recitant « Primam », inde transeunt ad Capitulum, postea ad opus in quo erunt usque ad quartam horam perseverantes. Tunc adeunt « Tertiam » dicturi, qua completa, quiescunt usque ad meridiem. In meridie redeunt ad Ecclesiam pro « Sexta ». Si fuerit major Conventus, celebratur Missa; sin autem preces tantum dicuntur, et itur ad prandium. Post prandium requiescunt, S. Benedicto dictante. Hora tertia post meridiem « Nonam » persolvunt, ad opus inde egressuri usque ad Vesperam.

Dominicis autem et festis diebus, in quibus laborare non decet, dicta, prima diei hora, « Prima » et absoluto Capitulo, aquam Dominicæ salsam pergunt benedicendam, eamque aspergunt, et fit Processio. Ni dies Dominicus, sed festus, tunc Processio tantum fit, aqua non benedicitur. Processionis verbo (denotamus) ambire (Clastrum) et interiores partes Ecclesiæ Cruce una cum cantibus. Post Processionem dicunt horam « Tertiam » et Solemnia agunt; mox recitant « Sextam », deinde citius mensis accumbunt. A Novembri et deinceps, expleto prandio, adeunt ad « Nonam » : in die Paschæ et sequentibus cubant (omnes) usque ad horam tertiam post meridiem et (tandem) se conferunt ad opus Dei, ut supra dictum est.

VI.

QUOMODO CAPITULUM DIURNUM, SEU JUDICIUM AGATUR.

In Ecclesia, vel prope fieri debet Concilium, Judicium, fratrumque Accusatio. Hic parentur pro omnibus sedes; sed loco principe (prostent) sedilia* pro Abbate et Priore. Hora prædicta Conventuales omnes parvi et

* Armenius Interpres, præter vocem *sedilia*, græcam ponit vocem *selini*, σελίνιον.

նստելոյ ամենեցունց, և 'ի գլուխն՝ աթոռս կամ սե-
լինս Հօրն և Բրիուրին. և 'ի ժամդ զոր ցուցաք՝ ժողո-
վին անդ որք են 'ի միաբանութիւն եղբայրութեանն,
մեծամեծք և փոքունք, գործաւորք և եկեղեցականք:
Իսկ յօտար վանից որ է անդ հիւր՝ ոչ գայ ընդ նոսա,
թէ և 'ի կատարելոց որ լինիցի, բայց թէ հայրն հրա-
մայեցէ: Յորժամ ժողովին ամենեքեան, առնու որ որ
ունի զայս պաշտօն՝ զգիրսն ուր գրեալ է Սինաքսառն*,
այսինքն տօներ ամենայն աւուր, և կարգ և օրինակ
սրբոյն Բենեդիքտոսի, և ննջեցեալքն որ լեալ են յե-
կեղեցւոյն եղբայրութիւնն. կանգնի 'ի մէջն և ըն-
թեռնու զաւուրն տօնն. և յարուցեալ ասէն զՀայր
մեր որ յերկինս և զաղօթս, և նստին դարձեալ: Իսկ
նա ընթեռնու գրուակ մի ըստ կարգի 'ի Սանթ Պե-
նեթին ուէկն**, այսինքն 'ի սուրբ Բենեդիքտոսի կար-
գին, և ապա զտախտակն՝ ուր գրեալ է եղբարցն ա-
ւուրն գործն. իսկ յետ տախտակին զմեռեալն՝ որ
ննջեալ է յայնմ աւուր: Իսկ հայրն՝ որ յաթոռն է,
ասէ. Աստուած հանգուսցէ զհոգի նորա. և ամենե-
քեան ասեն, Ամէն: Եւ դարձեալ ասէ. Օրհնեցէք. պա-
տասխանեն. Տէր օրհնեցէ: Հայրն ասէ. Խօսեսցուք 'ի
մեր կարգէս և 'ի սահմանեալ մեզ օրինացս: Եւ յայն-
ժամ համարձակութեամբ իւրաքանչիւր որ զոր ա-
խորժէ խօսի, կամ զանձին թերութիւն ցուցանելով
կամ զեղբօրն: Թէ որ դատապարտի յանցաւոր, զոր
սրբոյն Բենեդիքտոսի կարգն արժանի դատեաց ձա-
ղելոյ, հայրն հրամայէ դալ և նստել 'ի մէջ. և դնէ
զինգուղն 'ի գլուխն և գայ լուութեամբ նստի. իսկ
հայրն հրամայէ ումեք առնուլ զվարդոցն և դալ հար-
կանել զնա: Յառնէ եղբայրն առանց հակառակու-
թեան և առնէ զհրամանն: Թէ քահանայ է մեղան
չահանն՝ քահանայի ասէ հարկանել զնա. և թէ աբե-
ղայ՝ աբեղայի: Յորժամ հարկանեն որչափ արժան է,

* Συναξαριον ըստ Յունաց, Հաւաքումն յիշատակի կամ վարուց
Արբոց, ըստ մեզ Յայտնաւորք:

** Regula Sancti Benedicti.

magni, operarii et ecclesiastici simul congregentur. Si alius Monasterii hospes fuerit in Claustro, tametsi dignitate præcellenti conspicuus, ne ingrediatur cum ipsis, nisi iusserit Abbas.

Omnibus congregatis, ille cui est officium, accipiat *Synaxar*, idest librum, in quo descripta sunt Festa diurna, Regula S. Benedicti*, Constitutiones, et Conventualium (nomina) Defunctorum: sistit in medio, et legit diem festum. Dein assurgunt (omnes) ad *Pater noster* et preces, et iterum sedent: itaque legit capitulum Regulæ S. Benedicti ex ordine, tabelam quoque, ubi diurna signantur officia fratrum; tandem ejus (nomen) defuncti, cujus dies anniversaria recurrit. Abbas in sede consistens ait: « *Deus animæ illius concedat pacem,* » cui respondent omnes: « *Amen.* » Rursus P. Abbas conclamat: « *Benedicite,* », et respondent: « *Deus benedicat.* » Pater (Abbas) resumens verbum, Loquamur, inquit, de Regulis et Statutis nostris. Tunc libere quique fatur libentia, errores quos habet indigitans vel sodalium: quod si reus quispiam noxa damnetur, et flagellis subjiciat S. Benedicti Regula, Pater jubet eum in medio sedere. Hic capiti imponit caputium, et silens it ad sedendum. Abbas uni (fratrum) præcipit ut tollat virgas, eumque flagellet; isque non repugnans erigit sese et jussa facessit. Si reus fuerit Sacerdos, Sacerdoti committitur verberatio; religioso, si religiosus (simplex fuerit culpabilis). Postquam, sicut oportet, flagellatus fuerit, tacite procumbit ad genua Abbatis, et redit ad locum suum.

Si quisquam alius inciderit in menda digna concivicio, exprobatum et corrigitur, atque ipse absque contradictione se submittit. Si exoriatur quæstio de Monasterii fabrica, aut de Magistratu (urbano) adeundo pro consultatione, (cunctis) Abbas revelat, fit disceptatio (inter fratres), et quid in re magis expediat, vovetur.

* Codex quoque noster utitur voce semilatina et semiar-
menia, seu potius gallica *Saint Benelin Reglen.*

երկրպագէ հօրն անմուռնչ, և քայ նստի յիւր կարգն :
Իսկ թէ այլ ոք սխալեալ է սաստեղջ արժանի, աստ
սաստեն և յանդիմանեն, և նա ընդունի առանց ընդ-
գիմու թեան : Եւ թէ ինչ խօսք կայ՝ վասն վանիցն շի-
նու թեան կամ առ իշխանս խորհրդոյ, աստ ասէ
հայրն և ամենեքեան խորհին և զպատշաճն դատեն
առնել : Յէտ կատարելոյ զամենայն խոկումն և զիրա-
ւունս՝ զոր ժամանակն և օրն ածէ՝ ի վերայ, յառնեն .
և թէ կայր ոք յօրն մեռեալ յեղբարցն, ասեն վասն
նորա եօթն սաղմոս, և հրամայեն այն օրն զինքն ի
պատարագն յիշել . և զիւր հացն և զգինին և զա-
պուրն առաջի բրիուրին գնեն ի սեղանն, և առնուն
հէտ այլ մնացուածոցն, և տան աղքատաց : Եւ ապա
եթէ բանի օր է՝ գնան ի գործն, և այլ ոչ խօսին, և
թէ ոչ՝ ի գլաւստրն գնան նստին յընթերցումն գրոց :

է.

ԹԷ ՈՐՊԷՍ ԿՍՏԱՐԻ ՊՍՏԱՐԱԳՆ ՍՈՒՐԲ

Եթէ մեծ է վանքն և բազում եղբարքն, պարտ է
յամենայն օր զի ընդ քահանային ի պատարագն
սուրբ՝ սարկաւազ և կէս սարկաւազ պաշտեսցեն . ա-
պա թէ փոքր է, լինի այս միայն ի կիւրակէն և ի
տօնան : Եւ ի ժամ խորհրդոյ պատարագին՝ զգենու-
քահանայն և սարկաւազն և կէս սարկաւազն ի սար-
կաւագատունն . իսկ եղբարքն յեկեղեցին սկսանին
զերգան ըստ առուրն խորհրդոյ : Եւ յորժամ քայ
քահանայն արտաքս, կանգնի առաջի սրբոյ սեղա-
նոյն, և այլ ոք յերկցանցն քայ առ ընթեր նմին . իսկ
նա ասէ նմա զայս խոստովանութիւնս ցած . Խոստո-
վանիմ առաջի Աստուծոյ և սրբոյ Աստուածածնին
և ամենայն սրբոց և ձեր, հարք և եղբարք, զամենայն
մեղս զոր գործեալ եմ : քանզի մեղայ խորհրդով
բանիւ և գործով և ամենայն մեղօք զոր գործեն մար-
դիկ . մեղայ, մեղայ, աղաչեմ զձեզ, խնդրեցէք վասն

Peracto Concilio, et, ut oportet, ceteris pro op-
portunitate temporis et diei expletis negotiis prodeunt
(omnes). Si obierit illa die ex fratribus quispiam, dicant
pro eo septem Psalmos (Pœnitentiales), et ut fiat ejus-
dem memoria in Missa commendant. Panis et vinum
et obsonium illius super mensam ponuntur coram
Priore, et inde una cum ceteris fragmentis amovent
(fratres) pauperibus largituri. Post hoc si dies operis,
cum silentio ad laborem se conferunt, secus adeunt
claustrum ut perlegant libros.

VII.

QUOMODO CELEBRANDUM SIT SACRUM MISSE SACRIFICIUM.

Si major fuerit Congregatio, perplures fratres,
Diaconus et Subdiaconus quotidie Sacerdoti litanti ad-
ministrent : si autem fuerit parva idipsum fiat Domini-
cis tantum et diebus festis. Cum venerit hora sacri
Mysterii peragendi, (Celebrans) Sacerdos, Diaconus et
Subdiaconus in Sacratio sumunt paramenta dum in Ec-
clesia fratres incipiunt cantica de die, cujus myste-
rium colitur. Sacerdos exiens e Sacratio ante sacrum
Altare consistit : tum proximus adest ei alter Sacerdos,
cui ille, submissa voce, hanc peragit confessionem :
“ *Confiteor Deo, Deiparæ et omnibus Sanctis, coram
Vobis, Patres et Fratres, omnia peccata quæ patravi :
quia peccavi cogitationibus, verbis et operibus, et de-
liqui ut fert prava hominum consuetudo : peccavi, pec-
cavi, peccavi ! Obsecro Vos, (veniam) flagitate pro me
a Domino.* ” Astantes respondent : “ *Deus, potens,*

իմ յԱստուծոյ : Պատասխանեն որք մերձ են . Ողորմեսցի ձեզ Աստուած հզօրն , և թողութիւն շնորհեսցէ ամենայն յանցանաց ձերոց զանցեալն և զայժմուս և զոր գալոցն է . փրկեսցէ և հաստատեսցէ յամենայն բարիս և հանդուսցէ զձեզ 'ի հանդերձեալ կեանս . ամէն : Ինքն ասէ . Սղատեսցէ և զձեզ Աստուած , և թողցէ զամենայն յանցանս , և տացէ ժամանակ ապաշխարելոյ և դործելոյ զբարիս . ուղղեսցէ զառաջիկայ կեանս ձեր շնորհօք Սուրբ Հոգւոյն հզօրն և ողորմածն : Յետ զայս ասելոյ երկրպագեն միմեանց . և սկսանի եկեղեցին երիս Տէր ողորմեայս բարձր և եղանակաւ , կիւրեղէխոն , Քրիստէլէխոն , կիւրեղէխոն * : Իսկ սոքա դնեն զգիրսն յաջ կողմն սեղանոյն . և 'ի կատարել զՏէր ողորմեայն , ասէ քահանայն աղօթս բարձր՝ վասն աւուրն խորհրդոյ , թէ տէրունական է կամ սրբոց և կամ ննջեցելոց կամ հիւանդի կամ ճանապարհորդի , զի վասն այսր ամենայնի զբրեալ է 'ի գիրսն , և փառք ածէ . նորա , Ամէն ամէն : Եթէ օրն տօն է մեծ և կամ կիւրակէ՝ որ ոչ է յաղուհացն , սկսանի ինքն զփառք 'ի բարձունսն , և ամենեքեան ընդ նմա , մինչև ցայն՝ Օրհնեմք , զքեզ յաւիտեանս . ամէն : Յետ այսր աղօթից ասէ կէս սարկաւազն զԱռաքեալն առաջի խորանին կամ յամբիոնն . զկնի երգ և ալէլու . և յարուցեալ սարկաւազն ընթեռնու զաւետարանն 'ի յամպիոնն կամ 'ի խորանն սուրբ՝ դէպ 'ի հիւսիւս , մամեղինօք առնթեր և խնկօք : Թէ կիւրակէ է՝ զկնի ասեն զսուրբ հաւատսն Նիկիոյ , ապա թէ լուր օր՝ ոչ : Յետ զհաւատսն կատարելոյ՝ երգ սրբասացութեան , և բերեն զսպաս սրբութեանն , և ունի սարկաւազն առաջի : Դառնայ քահանայն և աղիներ և ժողովրդեանն առնու զհացն , դնէ 'ի մաղղամայն և կնքէ . տայ կէս սարկաւազն 'ի նա զգիրսին և ապա զնուրն , արկանէ 'ի սկիհն և կնքէ . սարկաւազն

* Տէր ողորմեա , Քրիստոս ողորմեա , և այլն : Մանթ մաղթանք Յոյն եկեղեցւոյ , յորմէ առեալ և Լատինաց՝ նովին ձայնիւ յեղանակեն , վասն որոց և թարգմանիչս մեր նոյնպէս անփոփոխ պահեալ է :

misereatur tui, et parcat omnibus peccatis tuis presentibus et praeteritis, et a futuris liberet te, salvet et confirmet te in omni opere bono et requiescere faciat aeternaliter. Amen. » Denuo Sacerdos: « *Deus utique liberet vos et remittat omnia delicta vestra, det vobis spatium verae poenitentiae et bonum operandi et dirigat in praesenti vitam vestram gratia Spiritus Sancti, qui Omnipotens est et Misericors.* » Exinde una simul flectit uterque, et Coetus alta voce incipit ter cantare: *Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison.* Collocant Librum a dextris Altaris, et absoluto cantu Kyrie, Sacerdos voce alta Orationem de Mystério dicit ex die; scilicet aut de Dominica, vel Festo, sive de Sanctis, aut pro Defunctis, pro Infirmis quoque et Itinerantibus, quia pro unoquoque istorum in Libro est constituta (Collecta). Inde subjungitur « *Gloria Patri* »; cui (fratres) « *Amen.* » Si dies Dominicus vel solemnus, praeterquamquod in Quadragesima, Sacerdos incipit (Hymnum) « *Gloria in excelsis* », ceterique usque ad ea verba persequuntur: « *Te benedicimus in aeternum. Amen.* » His precibus expletis, Subdiaconus coram Altare legit aut e suggestu « *Apostolicum* »; sequitur cantus et *Alleluja*: surgit Diaconus et legit ad pulpitum vel ad sacrum Altare Evangelium facie ad septentrionem conversa, cereos hinc inde habens et incensum. Si dies Domini fuerit, symbolum Nicænum deinde oportet dicere; die feriæ nunquam. Post symbolum canitur Agiologia, et offeruntur Oblata quæ tenet Diaconus ante. Sacerdos se vertens, sumit panem in conspectu populi et ponit super patenam signo crucis desuper facto. Subdiaconus eidem porrigit vinum et aquam, quæ signat signo Crucis fundens in calicem. Diaconus quidem caute super sanctum Altare ponit (Oblata). Sacerdos circum incensat. Mox se vertens ad populum accipit oblationes virorum et mulierum: propinquat populus illi, cujus dexteram osculatur, ponitque inter digitos obolum (seu census nu-

առնու զգուշութեամբ և զնէ 'ի վերայ սրբոյ սեղանոյն, և խնկարկէ քահանայն շուրջանակի, և ապա դառնայ 'ի ժողովուրդն, և առնու զփրանթն յարանց և 'ի կանանցն. դան ժողովուրդն համբուրեն զաջն և զնեն 'ի մատունն քարտէզ* : 'ի կատարմանն կէս սարկաւազն ջուր բերէ 'ի լուանալ, և լուացեալ տարածէ զձեռս իւր առաջի սրբոյ նուիրացն և աղութէ խորհրդաբար : Զփառնն բարձրացուցանէ. ժողովուրդն. Ամէն : Քահ. 'ի վեր ընծայ : ժողովուրդն Ունիմբ : Քահ. Եւ դոհաց : Ժղ. Արժան և : Քահ. Արժան է ստուգապէս. և ասէ զայս բարձր մինչև ցայն՝ Ազաղակել ընդ նոսին և ասել : Ժղ. Սուրբ սուրբ սուրբ Տէր զօրութեանց. եղանակաւ : Քահ. այսուհետև ասէ զաղութան 'ի ծածուկ, և օրհնէ խաչակնքելով զսրբութիւնսն. դայ աղութիւքն 'ի ծածուկ մինչև 'ի Հայր մեր որ յերկինս. և ասէ զայս ինքն միայն բարձր : Յետ ասելոյ Մի տար զմեզ 'ի փորձութիւն. Ժղ. Այլ փրկեա 'ի չարէ : Քահ. առնու զհացն 'ի ձեռս և բարձրացուցեալ ասէ, խաղաղութիւն ամենեցուն : Իսկ սարկաւազն ասէ զինի այսր եղանակաւ, Գառն Աստուծոյ որ բարձեր զմեզ աշխարհի, ողորմեաց մեզ : Եւ լուեալ զայս ամենեքեան կրծաբախութեամբ երկրպագեն : Իսկ քահանայն յետ բեկանելոյ զհացն համբուրէ զնոյն և ապա զսարկաւազն, սարկաւազն դայ և համբուրէ զոր 'ի պատուականացն, և 'ի նմանէ տարածի համբոյրն ընդ ամենայն եկեղեցին : Գարձեալ սկսանի սարկաւազն, Գառն Աստուծոյ. և ամենեքեան ընդ նմին կրկնեն զոյն երիցս, և այլ փոքր ինչ երգ ընդ նմին : Իսկ քահանայն կատարեալ զձաշակումն և լուացեալ զձեռսն, դարձեալ աղութս ասէ բարձր՝ ըստ խորհրդոյ աւուրն, կամ զոր ասացն կրկնէ. և փառս տուեալ կատարի պատարագն :

Այլ պարտ է գիտել զի եթէ կիւրակէ է, յորժամ

* Գրամ փոքր, որ առ Վիւրիկեցի հարստութեամբ ազգիս ըսի, թերևս 'ի լատին բառէ Quarties, զչորրորդ մասն զբամոյ նշանակելով. որպէս և էր իսկ Quartarius ¹/₄ Գահեկանի :

misma)*. Hoc expedito, Subdiaconus aquam defert (Sacerdoti) pro oblutione : (Sacerdos manus oblati coram extendit et secreto orat : cum pervenerit ad versiculum) « *Gloria Patri* » vocem elevat, populusque respondet « *Amen.* » Sacerdos continuat, « *Tollite ad Deum mentes cum timore* » : Populus, « *Attulimus.* » Sacerdos « *Deo gratias agite ex toto corde.* » Populus « *Dignum et justum est.* » Sacerdos « *Dignum profecto et justum est,* etc. » et hanc elata voce recitat Orationem usque ad verba « *proclamare cum ipsis (Seraphim et Cherubim) et dicere.* » Populus decantat : « *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus exercituum,* etc. »

Deinceps Sacerdos secreto orat et benedicit signo crucis Sacramenta : perguit submissa voce dicere preces usque ad « *Pater noster qui es in caelis* », quam solus dicit contenta voce. Post verba : « *Et ne nos inducas in tentationem,* » Populus subjungit : « *Sed libera nos a malo.* » Sacerdos Pane (Eucharistico) in manus accepto et elevato, dicit : « *Pax omnibus.* » Dein canens Diaconus dicit : « *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis.* »

Audientes hæc (verba) percutientes pectora omnes se invicem prosternunt. Sacerdos primo frangit Panem et osculatur, deinde Diaconum ; Diaconus autem confert se ad deosculandum unum de Senioribus, a quo undique spargitur per Ecclesiam. Diaconus resumit « *Agnus Dei* » : terque repetunt omnes novum addentes Canticum. Post consumptionem Sacerdos manus lavat, rursus voce excelsa precatur, prout mysterium diei dictat, aut eandem Orationem repetit, et (Versiculum) dicens « *Gloria* » Missam absolvit.

Adhuc notare oportet, quod si est dies Domini,

* Nomen monetæ adhibitum in armenio textu est *Kardes*, բարտէզ, apud nos inductum, tempore militum eruce signatorum, forsitan a latina voce *quartus* derivatum. Decurrente sæculo, XIII. *Kardes* pars erat duodecima solidi illius ævi, æquivalens omnino ad solidum præsentis gallicæ libellæ.

քահանայն աղօթ է՝ ամենեքեան կորացուցանեն զպարանոցս. ապա թ է լուր օր է կամ ՚ի քառասներորդ պահան, որչափ և յաղօթեն է քահանայն՝ ամենեքեան մածուցեալ կան դիմօք ընդ երկիր անմուռնչ:

Եւ ՚ի քառասներորդօն յետ սրբոյ պատարագին զնայ հայրն և նորա որք ՚ի սեղանն պաշտեն, և լուանան երէք աղքատի ոտս, համբուրեն, և տայ նոցա զգետս և աւուրն կերակուր և ըմպելի, որպէս Սուրբն Բենեդիկտոս սահմանեալ է:

Ը.

ԹԷ ՈՐՊԷՍ ԿԱՐԳԱՒՈՐԻ ՍԵՂԱՏՈՅՆ ՏՈՒՆ

Տունն յորում ճաշակեն եղբարքն՝ մերձ յեկեղեցին, պարտ է հնարել զի լիցի երկայն որչափ բաւական լիցի, և լայն՝ որպէս զի երկու սեղանս դիցի հուպ յերկուս որմնն, և կացցէ ՚ի միջոցն սպասաւորացն զնալոյ և գալոյ: Երկայնութիւն լիցի յարեւելից կողմն յորում և բարձր պարիզմիկ * . և ըստ լայնութեան տանն ՚ի վերայ նորին սեղան, իսկ ՚ի վերայ այսր սեղանոյ՝ խաչ և կամ պատկերս նկարագրած: Եւ ՚ի հիւսիսոյ և ՚ի հարաւոյ կողմն՝ երկայն սեղաննի. և յարեւմտից կողմն պատուհան՝ ընդ օր ՚ի խահարանոցէն տացեն զկերակուրն յերկուս եղբարսն որք ծառայեն: Եւ ՚ի հարաւոյ կոյս հուպ առ սեղան հօրն՝ բարձր ամբիոն, ուր նստեալ ընթերցողն զգիրսն ընթեռնու: Իսկ ՚ի դուռն տանն ջուր պատրաստած առ ՚ի լուանալ, և մերձ ջրոյն դաստառակեր որով սրբեն զձեռս:

* Ոչ այլ ուրեք հանդիպեալ այսմ բառի, անգիտանալք. մանաւանդ զի և յետոյ յիշեալ պարզ և յոգնական եղանակաւ ապրիւնք, անդ գուշակի պատս կամ անօթ ինչ լինելէ հանգոյն յարակից յիշեցեալոցն, բաժակ, պնակ, զրգալ, և այլն. և թերես ՚ի պարսիկ բառէ ապրիւն ٭٭٭, զոյլ կամ փայտեայ անօթ ջրոյ. այլ յայսմ սեղանջ բարձու սեղանատան այդ ոչ պատշաճի: — Թուի աստանօր և շփոթութիւն ինչ լինել ՚ի նկարագրի դրեց կողմանց սեղանատանն:

caput flectunt omnes quum preces dicit Sacerdos; si ferialis dies, vel abstinentiæ tempus quadragesimalis, usquedum Sacerdos dicit Orationes, cuncti quiete stant vultu procumbentes in terram. Per totam Quadragesimam, post Sacrificium, it Abbas cum inservientibus Missae, et (omnes) trium pauperum pedes lavant ac deosculantur; moxque (P. Abbas) vestimenta tribuit eisdem, cibum et potum pro illa die, ex Regula S. Benedicti.

VIII.

QUOMODO DIRIGATUR COENACULUM.

Locus, in quo fratres manducant, ut sit propinquus Ecclesiae curandum est, longitudine æqua, discretim amplius, ita ut ad parietem ora duæ mensæ possint locari, spatiumque maneat in medio pro euntibus et redeuntibus fratribus qui ministrant. Longitudine ad Orientem respiciat, ubi etiam sublime *...; sit latus, ut Altare capiat (inhærens parieti), desuper Crucem habens aut pictas Imagines. Ad septentrionem et meridiem (sint) tabulæ oblongæ: ad occidentem fenestra per quam e culina fercula transmittantur ad duos fratres qui ministrant. In parte meridionali prope mensam Abbatis (emineat) pulpitum quo insidens Lector perlegat libros.

* Vox armena ապրիզմիկ Abrizmig in nullo alio codice invenitur, ideoque certam illius interpretationem determinare non possumus, præsertim quia eadem vox, quæ hoc loco diminutiva forma, alibi forma simplici adhibita est pro rebus vel suppellectilibus cubiculi et mensæ, scilicet pro cyathis, cochleariis, etc. (Vid. p. 81). Forsitan interpretatur pro situla ab arabico vel persico ab (aqua), resm (lignum); at quomodo ad locum Cœnaeuli aptari possit, nescimus. — Videntur etiam obscura et indistincta quæ hic de Cœnaculo et duabus mensis dicta sunt.

Արդ այս է ձև տանն. և լինի տարածեալ 'ի սեղանն կտաւս ըստ բաւականին: Իսկ 'ի վերին սեղանն կախած են փոքր զանգակք. և անդ եղեալ ջուր և գինի իւրեանց ամանովքն. և սկաւառակ և հաց հօրն և բրնձըն. զի յայս սեղանս այլ ոք յեղբարցն ոչ նստի, բայց եթէ զհիւր որ մեծարեն: Եւ յերկուս սեղանն այլ այսպէս ջուր և գինի այլ եղբարցն, և ըմպելի իւրաքանչիւր ումք առաջի եղեալ, և նստին հեռագոյն յիրերաց: Թէ մանուկ որ կայ 'ի ներքոյ վարդապետի՝ ոչ նստի 'ի ճաշակելն զերիս ամս, այլ առաջի վարդապետին իւր կանգնի և ուտէ. իսկ այլ եղբարքն ուտեն իւրաքանչիւր որ առանձինն և ոչ ընդդէմ իրերաց: Արդ զանգակ կայ 'ի սեղանոյ տանն դուռնն. յետ աղօթիցն գայ բրնձըն և հարկանէ. Ժողովին և դան ամենեքեան 'ի ջուր որ է 'ի դուռնն, և լուսան գծեռս և սրբեն: Իսկ յորժամ ամենեքեան ժողովին, մտէ բրնձըն և եղբարքն ընդ նմա, հարկանէ անմուռն զզանգակն որ կայ առաջի իւր 'ի սեղանն, և ամենայն եղբարք իւրաքանչիւր 'ի տեղոյ յարտաքին շրթուս սեղանոյն հպեալ կանգնին ընդդէմ իրերաց. և ասեն միաձայն և բարձր, Օրհնեա, տէր: Ականի բրնձըն և այլքն ընդ նմա բարձր. Աչք ամենեցուն. Տաս դու նոցա կամօք քովք. Փառք. երեք Տէր ողորմեա: Ապա կորացուցեալ զգլուխս ասեն զչայր մեր որ յերկ. անմուռն: Քահանայն որոյ շաբաթն է՝ ասէ. Եւ մի տար զմեզ 'ի փորձութիւն. բարձր: Եւ ամենեքեան, Այլ փրկեա զմեզ 'ի չարէ: Եւ խաչակնքէ նոյն պատարագիչ քահանայն զսեղանն, և ասէ. Օրհնեա, Տէր, զկերակուրս ծառայից քոց և զծառայքս 'ի ձեռն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի. ամէն: Յետ օրհնելոյն նստին ըստ կարգի. և սեղանն է կրծհաս. որպէս զի ձեռքն 'ի ճաշակելն յարիցեալ լինի յեզր սեղանոյն: Իսկ գրակարդացն յետ նստելոյն եկեալ խոնարհի առաջի բրնձըն և ասէ, Օրհնութեամբ հրամայեա, տէր: Եւ առեալ հրամանն նստեալ սկսանի յընթացուսն. 'ի նորա սկսանելն, քանզի հաւասար եղեալ է ասուրն, սկսանին և եղբարքն 'ի ճաշակել

Apud portam Cœnaculi paretur aqua ad lavacrum, et cominus sudariola pro manibus abstergendis. Hæc est forma Cœnaculi; lintheaminibus satis mensæ sternantur. Ad mensam superiorem, tintinnabula pendent, et aqua et vinum cum urceis (desuper) ponantur, scutella et panis pro Abbate et Priore; ideo quia nemo alius in hac mensa tenet accubitus, præterquam honoris causa hoc cum hospite fieri velit. Similiter ad hunc modum aqua et vinum in duabus mensis ponantur pro ceteris fratrum, habens unusquisque potum apud se, seorsim accumbentes.

Si fuerit (aliquis) juvenis sub Magistro, tres annos non sedebit edens, sed stet contra Magistrum et comedat. Ceteri fratres, uno nemine contra alium unquam, seorsim manducabunt.

Igitur cum tintinnabulum sit ad ostium Cœnaculi, finitis precibus, Prior venit et pulsatur; congregantur omnes accedentes ad aquam januæ propinquam, manus lavant et abstergunt: convenientibus omnibus, Prior, retro habens fratres, ingreditur et silens pulsatur tintinnabulum positum ante se super tabula, cunctique fratres exterioribus tabularum fimbriis propinquant, singuli invicem e loco contra se respicientes, unaque simul conclamant: « *Benedic, Domine* »: Prior incipit, et continenter ceteri: « *Oculi omnium in te sperant, Domine; aperis tu manum tuam, etc. Gloria Patri: ter Kyrie eleison.* » Postea inclinantes capita sua, silentio, dicunt « *Pater noster* ». Sacerdos de vice hebdomadarius contenta voce inquit: « *Et ne nos inducas in tentationem;* » cui omnes: « *Sed libera nos a malo.* » Idem ipse fungens officio signat signo Crucis mensam, dicens: « *Benedic, Domine, servorum tuorum fercula et servos tuos per Jesum Christum Dominum nostrum: Amen.* » Post benedictionem sedent omnes ordine suo.

Mensa usque ad pectus sic emineat ut manus edentis tabulæ ipsius ori nitatur. Cum sederint (omnes), Lector stans contra Priorem inclinatur se et ait: « *Jube,*

անմուռնչ : Եւ որ որ ծարաւի է , ինքնին խառնէ յըմ պելլն որչափ և կամի և ըմպէ : Իսկ երկու եղբարքն պաշտօնեայք բերեն զապուրն առ հառասար միով օրինակաւ : Եւ յորժամ կատարեն եղբարքն զառաջին ապուրն յուտելոյ , հարկանէ մին 'ի պաշտօնելոյն զզանգակն որ կայ առաջ բրիուրին ' իւր ակնարկել ըջն . և յարուցեալ միաբան եղբարքն ասեն , Օրհնեա տէր : Քահանայն խաչակնքէ զսեղանն և ասէ . Օրհնեա զկերակուրս ծառայից քոց , Ստուռած : Այլքն , Ամէն : Եւ նստեալ քարշէ իւրաքանչիւր որ զերկրորդ ապուրն առաջի և ճաշակեն : Յետ ըստ կամաց ճաշակըմանն բրիուրն դանակին կոթոջն դմբէ 'ի սեղանն երիցս , և պաշտօնեայքն գան ' սիւրբիդ մին ունելով և միւսն արմաւենի աւել . երկրպագեն բրիուրին և սկըսեալ 'ի նմանէ աւելն իւրաքանչիւր ումբ առաջի . և ժողովեալ զնշխարեալ կոտորան 'ի սիւրբիդն և տան աղքատաց : Յայս կոտորոցս չկայ իշխանութիւն հանել 'ի վանիցն ծախսն : Հարկանէ ապա բրիուրն զզանգակն , և յառնեն եղբարքն , կանգնին ըստ առաջին օրինակին և ասեն . Խոստովան եղիցին ամենայն գործքքո և սուրբքքո օրհնեսցեն զքեզ : Եւ երեք Տէր ողորմեա և զՀայր մեր որ յերկինսն՝ ցած , և արձակին : Թէ 'ի վեց ժամն կերան , զինն ժամու աղօթան այժմ առնեն 'ի Նոյեմբերոյ 'ի վեր , և թէ 'ի կիւրակէ է և կամ 'ի տօն : Իսկ յերեկոյն ժամուն ճաշակելն յօջ սր ժամանակ , ոչ 'ի կիւրակէ և ոչ 'ի տօն և ոչ 'ի լուր օր՝ ոչ մտէ 'ի սեղանոյն տունն ջեր սպաս կամ 'ի ըման հաց , այլ որպէս սուրբն Բենեդիքտոս սահմանեալ է 'ի չորս բաժնոյ հացին մինն , և խաւարտ կամ չնչին իրս ցամաք : Եւ լինի երեկոյն ճաշակելն յետ վեսպոլին , այսինքն յետ երեկոյն ժամուն : Նոյն կարգովն նստին զոր ճաշոյն ցուցաք . Սաղմ . Յիշատակ արար սքանչելեաց . Ողորմած . Փառք : Իսկ յետ յառնելոյն . Յիշատակ արար սքանչելեաց . Կերակուր . Փառք : Եւ գան Ողորմեային յեկեղեցին : Վարձեալ գիտել պարտ է , զի ըմպելոյ ոչ կայ հրաման յոր և կամի որ ժամ , այլ յետ իւրաքանչիւր

Domine, benedicere : » data venia, sedet et incipit legere. Initio lectionis, jusculum dum fertur ad omnes, silentio fratres incipiunt comedere. Qui sitit, sumit ex sese potum et bibit ad libitum. Duo fratres (qui ministrant mensis) juscula, mensura æqua, afferunt (cui-cumque). Fratrum esus primi ferculi ad finem dum vergit, unus de ministris pulsat tintinnabulum positum ante Priorem ad ejus nutum, simul omnes fratres con-surgunt et dicunt : « *Benedic, Domine.* » Sacerdos mensam signat signo Crucis et ait : « *Benedic, Domine, fercula servorum tuorum :* » ceteri : « *Amen.* » Rursus sedentes, sumit unusquisque secundum fercu-lum et comedit. Postquam, quantum libuit, omnes manducaverint, Prior cultri capulo ter percudit men-sam : ministri adveniunt, quorum alter sportam, alter defert peniculum palmæ : salutem dicunt Priori, quem ante verrere incipiunt mensam ex ordine (usque ad ultimum factitantes); quæ superfuerunt fragmenta in sportam recondita pauperibus distribuuntur ; nec quic-quam eorum (quæ remanserant) super mensas pro ne-cessitatibus Monasterii fas est detinere.

Exinde Prior pulsat tintinnabulum, fratres re-surgunt, eo pacto stantes, quo cœperunt ab initio, ajuntque : « *Confiteantur tibi, Domine, omnia opera tua, et Sancti tui benedicant tibi :* » adjungunt tres *Kyrie eleison, Pater noster*, secreto, et abeunt.

Si prandium fiat hora sexta (in meridie), eadem hora, a Novembri et deinceps, Dominicis etiam et festis diebus recitatur « *Nona.* » Sed cum cœnatur sub sero, nullo in tempore, ne in Dominicis quidem, festis et ferialibus diebus calida fercula inducenda sunt in Cœnaculum, nec panis integer, admissis tantum qua-drante, olera vel hyerofagia pauca ad præscriptum S. Benedicti. Cœna fit post Vesperas. Fratres, ordine anteacto, accumbunt mensis : (dicunt) Psalmum : « *Me-moriam fecit mirabilem suorum misericors et mise-rator Dominus, escam dedit timentibus se. Gloria.* »

Ժամուցն աղօթից գայ բրիուրն և հարկանէ զղանգակն որ է ՚ի դուռն սեղանոյն, և եղբարքն եկեալ ՚ի միասին օրհնեն զԱստուած և բնակեն. բայց հիւանդք ոչ են այսմ հրամանի ներքոյ և ոչ հայրն, զի նորա հրաման ունին յիւրաքանչիւր տունս ճաշել. հայրն յորժամ կամի գայ ՚ի սեղանն*:

Եթէ որ գայ ՚ի կրօնաւորաց և կամի ունել զմեր եղբայրութիւնն և միաբանել ընդ այս եկեղեցիս, բերեն զնա յետ կատարելոյ զխորհուրդն ՚ի Զաբիդրն, և անկանի առաջի ամենեցուն. հայրն ասէ. Զմինչ խորհրէս: Եւ նա պատասխանէ. Հրամանաւն Աստուծոյ և քոյ և ամենայն եղբարցդ, խնդրեմ զձեր եղբայրութիւնդ և զայս եկեղեցւոյս միաբանութիւնն: Եւ ասէ զնա հայրն. Հայրն մեր երկնաւոր որ ամենեցուն տիրէ՝ տացէ քեզ զխնդրուածս քո, և արասցէ զքեզ սրբոց իւրոց մասնակից: Եւ հրամայէ յառնել: Յառնէ և գայ անկանի յոտս հօրն և համբուրէ զոտս նորա: Եւ հրամայէ նմա նստիլ ՚ի կարգ եղբարցն յետոյ ամենին: Քայ և ողջունէ զամենեսեան ըստ կարգի, և նստի ուր առ հրաման:

Իսկ եթէ եպիսկոպոս կամ հայր այլ վանից կամի եղբայր լինել յայս եկեղեցիս յորում եմք, գայ ՚ի խորհրդատունն, և ոչ երկրպագէ որպէս ասացաք. բայց որ ընդ իւրն են՝ երկրպագեն: Իսկ նա եկեալ նստի աթոռով ընդ եկեղեցւոյս հայրն, և խօսեալ ընդ միմեանս առնու զեղբայրութիւնն: Իսկ յորժամ յառնեն ՚ի խորհրդոյն, ամենեքեան բացալ զխով համբուրեն զինքն և զեղբարսն որ ընդ իւր են, Եթէ տօն է և Եթէ ոչ:

* Յայս վայր միայն ութ գլխոց վերնագիրք կային ՚ի մասեն կանս, և այն առանց Թուակարգութեան. վասն որոյ զյետագայս, ըստ իմաստիցն զանազանութեան՝ ասող ընդ մէջ Թողալ՝ զատուցաք:

Peracta cœna (repetunt) « *Memoriam fecit... escam dedit timentibus se. Gloria* »: recitant *Kyrie eleison*, (mox) adeunt Ecclesiam.

Scire oportet, quacumque hora potum bibere non licere; sed Prior, elapsa Hora Canonica, venit et pulsat tintinnabulum quod est prope Cœnaculum, et fratres Deum Dominum benedicentes approximant et bibunt. Ægri et Abbas huic Regulæ non subsunt; etenim illi, in Valetudinario suo, de licentia comedunt; Abbas vero, si placet, adit Cœnaculum.

* Si venerit Religiosus quispiam societatem cupiens inire nobiscum, et huic Ecclesiæ dicari, Missæ Sacrificio finito, ducunt in Capitulum. Ille se prosternet ad omnes, et Abbas dicet: « *Quid vis?* » Cui ille: « *Ego Dei, et tui, omniumque fratrum istorum voluntate Fraternitatem vestram, et huic aggregationem Ecclesiæ depono.* » Dicet illi Pater: « *Pater noster æternus, qui dominator est omnium, exaudiat petitionem tuam et participem faciat Sanctorum suorum.* » Jubet itaque eum surgere: erectus ultra procedit, genua flectit, seque ad Abbatis pedes prosternit et osculatur. Hic mandat, ut inter fratres ultimum locum teneat. Pergit itaque (Religiosus) ad deosculandos omnes per ordinem, reditque ad locum sibi impositum.

Quod si Episcopus, vel alterius Monasterii Abbas huic Congregationi nostræ consociari voluerit, et ipse Aulam congressus petit: verum non genuflectit, ut supra, quamvis genua flectant qui retro sequuntur: ille sessurus apud Abbatem hujus Conventus, sedem conscendit; (fratres) autem, inter se collatis consiliis, eundem in sodalem recipiunt; et cum e Capitulo assurgunt, omnes, detecto capite, eundem et comitantes socios, etiam die festo, amplexantur.

* Hucusque textus in octo capita cum titulis divisus est: quæ sequuntur, prout argumenta reposeunt, discernemus, aliquo tamen spatio interposito.

Եղբայր վանիցն որ կամիցի 'ի հեռաւոր ճանապարհ գնալ, և թէ նախ է քան զխորհուրդն՝ յորժամ ժողովին 'ի խորհրդատունն, առնու հրամանն 'ի հօրէն. և յորժամ ելանեն 'ի խորհրդոյն, համբուրէ զամենեսեան և զնայ: Իսկ եթէ յայլ աղօթից ժամուն է, թէ 'ի վեցն թէ յինն, համբուրէ զեղբարսն և զնայ: Յորժամ հարկանեն զզանգակ ջաբիդրին և ժողովին եղբարքն 'ի դատելն, ամենայն որ որ գայ և կամի նստել յիւր կարգն, նախ երկրպագէ Աստուծոյ և ապա նստի. և 'ի նստելն յաջ և յահեակ խոնարհի եղբարցն որք ենն ընդ իւր:

Եթէ յաշխարհականաց որ գայ և կամի մտել 'ի մեր եղբայրութիւն և առնուլ զօրհնութիւն եղբարցն, պարտ է առնուլ զաւետարանն և նովաւ առնել զինքն եղբայր. և յորժամ լինի եղբայր՝ գայ 'ի կարգըն, և համբուրէ զամենեսեան 'ի վերուստ մինչև 'ի վայր:

Թէ հիւր գայ հետեակ առանց ձիոյ կամ թէ ձիաւոր, և ունիցի զկնի հետեակս, ոչ է պարտ թողուլ 'ի վանս մտանել՝ մինչև է ազդեալ հօրն կամ բրնուրին. այլ հրամանաւ հօրն իջանէ 'ի հիւրատունն, որ է մերձ վանիցն, և ուննայ զիւր պիտոյսն 'ի վանիցն, թէ աղքատ է 'ի բաշխէն, ապա թէ ոչ 'ի վանիցն գործաւորացն, զհացն և զգարին և զամենայն իւր պիտոյսն և որոց ընդ իւրն: Եւ ազդէ հօրն թէ զինչ է իւր կամքն կամ զինչ խնդրէ. թէ է պատշաճ՝ տեսանէ և լսէ զիւր բանսն, ապա թէ ոչ՝ պատասխանէ և դառնայ:

Եթէ իշխան որ գայ կամ ձիաւոր կամ 'ի վանիցն ծանօթից, յորժամ և գայ՝ մտէ առանց հարցանելոյ, և ընթացեալ յեկեղեցին աղօթէ: Առնուն զնա եղբարքն և տանին առաջի հօրն. ասէ զիւր խնդիրն վասն որոյ եկն. և ամենեքեան ընդունին զնա սիրով որպէս զՔրիստոս, և զամենայն պիտոյս բերեն վասն Աստուծոյ և վասն խաղաղութեան և բարւոյ. կենայ

Iter longum suscepturus frater de gremio, antequam inceperit Concilium, illic convenientibus fratribus in unum, veniam exposcita Patre; abeuntibus illis, deosculatur omnes et proficiscitur. Si aliarum precum inciderit in tempus, vel Sextæ, aut Nonæ, confratres complectitur et abit. Quando pulsatur Capituli tintinabulum et fratres pro examine congregantur, quisque suum locum petat, prius Deum colat, sedeat postea, confratribus, qui adsunt, a dextris et a sinistris antea ferens salutem.

Si venerit quispiam de sæculo cum voluntate societatem ineundi nobiscum, cupieritque benedictionem fratrum accipere, Evangelium capiatur, et ita in fraternitatem accipiatur. Quum vero Deo profitetur, adeat suum locum et omnes, a primo ad ultimum, osculetur.

Si hospes sine equo pedibus, vel comitatu pedestri advenit eques, ne sinatur ingredi Monasterium, inscio Abbate aut Priore; sed cum venia Abbatis, ad Hospitium contiguum Monasterio descendat. Illic accipiet a Conventu necessarium quod postulat: si pauper, quod (datur pauperibus) et ipse recipiet; sin autem, tam pro se quam pro turba comite, panem, hordeum et omne eis necesse ab Operariis Monasterii (accipiet). Is conferat cum Abbate de omnibus quæ vult aut obtinere desiderat; qui (Abbas), si erit æquum, assentitur et comparat; sin autem, abnuit, eumque dimittit.

Si advenerit Princeps, vel dignitatis gradu conspicuus, aut eques aut vir notus Monasterio, potest ingredi ad beneplacitum, absque licentia, Ecclesiamque petens illico precaturus. Fratres qui recipiunt, ducunt eum ad Abbatem, cui ille itineris sui causam palam faciet: ipsum, velut Jesum Christum, omnes humani-

'ի վանսն որչափ և կամի: Ապա թէ յերեկոյն յետ խաղաղական աղօթից գայ, յորում ոչ ունին եղբարքն հրաման խօսելոյ, 'ի հիւրատունն արտաքոյ օթի ու որ և իցէ, և անտի առնու զպիտոյսն մինչև ցվաղն: Առաւօտին հեծեալ գայ յեկեղեցին, և հանդիպի հօրն, որպէս ասացաք: Եւ որ որ և գայ 'ի հիւրատունն մեծ կամ փոքր, 'ի վանիցն առնու զամենայն պիտոյսն, մինչև հայրն ընկալի կամ հրաման տացէ գնալոյ: Իսկ եթէ այս հիւրքս զորս կերակրեցին և ընկալան 'ի վանսն՝ առնեն ինչ անպատշաճ 'ի վանսն կամ 'ի սահմանս նորին, խրատեսցեն և հարցեն զնոսա, թէ գողացան կամ անդաստան աւերեցին, ըստ մեղացն պատուհասեալ:

Բնաւ որ յեղբարցն ոչ ունի հրաման ուտել 'ի սեղանն յառաջ քան զերեք ժամուն աղօթան, և ոչ 'ի տուն որ պարսպին ընդ ներքն է, բայց միայն հիւանդին՝ որ յիւրեանց որոշեալ տունն կերակրի:

Ի սուրբ քառասնորդան յեղբարցն առողջքն ոչ ունին հրաման ուտել նախ քան զերեկոյին աղօթան: Իսկ եթէ հիւրեր գան, և կամ որ յեղբարց մերոց կամի գնալ 'ի ճանապարհ և կամի ճաշակել, հրամանաւ հօրն կերիցէ, և մի 'ի հասարակաց սեղանն, այլ յայլ տան, և այս լիցի 'ի վեց ժամն 'ի հասարակել աւուրն: Բայց առողջքն ոչ կարեն զայս առնել և որ 'ի վանսն են. և ոչ կարէ մին միւսունն հրաման տալ աւանց հօրն:

Յորժամ և իցէ յորս զաղօթից ժամուց զգանգաին հարկանեն՝ որ եղբարցն չունի այլ հրաման խօսել կամ վանիցն արտաքոյ ելանել, մինչև եկեալ է յեկեղեցի և կատարեալ զաղօթան:

ter excipient, et omne ei necessarium, pro Dei (amore), pace et charitate deferent universi. Ipse (autem), ut vult et pro libito in Monasterio maneat. Quod si post Completorium venerit sub sero, quo tempore non licet fratribus loqui, expedit ut in Hospitium, quicumque ille sit, foris recipiatur, illucque instruatur quibus indiget (nocte) usque ad crastinum. Postero die equitans ad Ecclesiam perveniet, et, prout supra dictum est, in Abbatis conspectum astabit.

Hospiti cuicumque sive illustri, sive plebejo Hospitium petenti, usquedum Abbas jusserit recipi aut dimitti, subministrabitur a Monasterio necesse. Si vero tales hospites recepti ac refecti turpe aliquid in Monasterio aut in viciniis perpetraverint, admoneantur, utique vapulandi si furati sint, aut, si vastaverint agros, pro gravitate culpæ puniendi.

Nulli fratrum fas est, ante Horam Tertiam in Cœnaculo manducare, ne intus quidem in Claustro præter ægrotos qui in statuta Æde vescuntur. Tempore Quadragesimæ fratribus benevolentibus non permittitur, ante Orationem serotinam manducare. Si autem accedant hospites, vel quivis facturus iter de gremio edere voluerit, Abbati nutu, comedat non quidem in Cœnaculo, sed alibi, idque fiat ante Sextam, (scilicet) in meridie. At benevolentes et qui degunt in Monasterio idipsum facere vetantur. Nemo alteri potest (aliquid) præcipere absque Abbatis licentia.

Quotiescumque canonicarum Horarum campana pulsatur, nulli fratrum licet amplius loqui, nec Monasterio egredi: adeatur primum Ecclesia et preces compleantur.

Որ ունի զշաբաթ ընթեռնելոյ 'ի սեղանն և որք զսպասաւորութիւնն յաղօհացն, երբ ասէն յերեկոյն աղօթան զյետին սաղմոսն, կարող էն գնալ և հաղորդել կերակրոց յառաջ քան զեղբարսն, թէ կամին, որպէս զի անգանդաղ սրաշտեսցին, բայց այլ որ ոչ ունի զայս հրամանն : Իսկ յայլ ժամանակն որ պահս է, յետ պատարագին որ նախ քան զինն ժամն, մինչդեռ լուսնան զոտս աղքատացն՝ գնան սոբա և կերակրին. և յայլ աւուրսն որ ոչ է պահս՝ ուտեն ընդ մանկունսն յերեք ժամուն պատարագն : Եւ ուտեն այսչափ. զհացն 'ի չորս մասունս բաժանեն, և ամանով մի գինի. իւրաքանչիւր որ մասն մի թանայ 'ի գինին, և ուտեն 'ի սեղանն, և ապա յառնեն 'ի պաշտօնն : Որ ունի հրաման 'ի վերայ ապրնոյն և եփել տալ թէ կամի ուտել յիւր հացէն կերիցէ և ոչ ընդ նոսա :

Եղբարքն որք կամին թողուլ երակ 'ի սուրբ քառաներորդան, 'ի չորրորդ շաբաթ օրն միայն կարեն զայս առնել շաբաթն օրն. յորժամ կատարեն զերեկոյն աղօթան և ասեն զՄեծացուցէն, ապա կարեն արտաքս ելանել և թողուլ զերակն : Եւ 'ի ճաշակելն 'ի սեղանն ունին ապուր մի աւելի քան զայլ եղբարսն :

Կիրակէին 'ի մէջ գիշերոյն աղօթան պարտին լինել մինչև յաւետարանն. իսկ յետ այն կարեն թէ կամին՝ գնալ և հանգչել : Յետ երեք ժամուն ճաշակեն սակաւ մի և մի ապուր. և յորժամ զվեծ պատարագն առնեն յեկեղեցին՝ անդ լիցին : Երկուշաբաթին յետ երեկոյն ժամուն երբ յիշեն զուրբան՝ կարեն թէ կամին ելանել. և յորժամ կատարի երեկոյն աղօթքն՝ երթան 'ի սեղանն ընդ այլ եղբարսն, և տան նոցա դարձեալ ապուր մի աւելի. ելանեն 'ի սեղանոյն ընդ այլ եղբարսն. և այս բաւական է նոցա : Իսկ յայլ սարսօջն որք թողուն երակ, ոչ կարեն 'ի

Qui in Cœnaculo est hebdomadarius Lector de vice, et qui, in Quadragesima, ministrant mensis, cum dicitur ultimus psalmus Vesperarum, possunt, si velint, ante alios fratres cœnare, ut alacrius deserviant : ceteris non conceditur unquam. Aliis diebus abstinentiæ, post Missam quæ dicitur ante Nonam, dum lavantur pedes pauperibus, datur facultas edendi : sed cum non jejunatur post Missam Tertiæ cibum capient cum pueris. Hæc erit edulii quantitas : dividatur panis in quatuor frusta, et vas vini sumatur : tollat quisque frustum (panis), in vino intingat, accumbat, comedat, dein se ad officium conferat. Qui instruit fercula et facit ea coquere, panem suum, si placuerit, comedet, non utique cum dictis superius.

Fratres, qui emissionem sanguinis in Quadragesima fieri sibi voluerint, hoc perficere non poterunt nisi in Sabbato hebdomadæ quartæ : dicto Vespere ac persoluto Cantico « *Magnificat* », licet eis exire ad perficiendum. Ad prandium, præter duo fercula, habebunt aliud edulium. In Dominicis adsint Psalmodiæ mediæ noctis usque ad Evangelium, quo finito, pro libito quiescant. Post Tertiam sument parum jusculi ; dum sacra solemnia fiunt in Ecclesia adsint præsentés. Feria secunda, post Vesperas, dum fit commemoratio Sanctorum, exire poterunt si placet ; Vespereque expleto ad mensam recumbent cum fratribus ; tertium eisdem adhuc dabitur ferculum, sed abibunt cum fratribus. Hoc sufficit eis. Qui, per annum, alio tempore sanguinis emissionem poscunt, in Officio mediæ noctis nequeunt cubitum ire, relictis fratribus ; sed necesse est ut quiete sustineant in Ecclesia, ad locum dormitionis perrecturi postea cum fratribus.

կէս գիշերոյ աղօթիցն երթալ 'ի մահիճն իւրեանց առանց այլ եղբարցն, այլ մնան յեկեղեցին և անդ հանդիսն, և ընդ այլ եղբարսն գնան 'ի տուն հանդըստեանն:

Եւ յայլ ժամանակ տարւոյն որք կամին թողուլ երակ, ոչ կարեն առնել զայս առանց հրամանի. և որոց թողուն զերակն՝ տան նոցա յետ երեկոյին աղօթիցն երկու ձու և մի սպուր, և յերկրորդ օրն երեք ապուր ճաշոյն, և երեկունն կէս հացի և երեք ձու ամեն մէկի. այս լինի զերիս աւուրս. և յերկրորդ օրն որք զերակն թողին, թէ ոչ լինի սպահս՝ յետ աւետարանին ճաշակեն սակաւ մի հաց, նոյնպէս և երեկունն: Յերրորդ օրն չունենան ինչ աւելի 'ի ճաշն, բայց միայն որպէս զայլ եղբարսն. այլ երեկունն տան նոցա երեք ձու աւելի քան զայլ եղբարցն:

Մանկունքն որ են 'ի ներքոյ վարդապետի՝ առանց նորա կամացն ոչ կարեն թողուլ երակ. և եթէ որք զերակն թողեն մանկունքն ոչ կարեն գալ յաղթմն, յայնպիսի տեղն ստցեն՝ ուր եղբարքն յանցանելն յեկեղեցին և 'ի դառնալն տեսցեն զնոսա:

Յետ կէս գիշերոյ աղօթիցն որք դարձան 'ի մահիճն և յառաւօտին դարձեալ ելանեն, ոչ է պարտ նոցա որք երակահատքն են՝ մնալ 'ի մահիճն, այլ գալ ընդ եղբարսն յեկեղեցին. և թէ ոչ կամին մտել մնասցեն արտաքոյ դասին, և ով կամի մտել բարիորդ առնէ:

Եղբարքն որք կամին 'ի սեղանն ծառայել, և նա որ կամի զգիրսն 'ի սեղանն ընթեռնուլ, 'ի ժամն որ կամին առնուլ զճաշակ կերակրոցն՝ որ հրամայեալ է նոցա, թէ հայրն 'ի սեղանն հանդիպի՝ ոչ ինչ պատկառեն 'ի նմանէ, զի հրաման ունին յորինաց սրբոյ Բենեդիկտոսի:

Թէ կայ եղբայր որ հանդերձեալ է գնալ 'ի ճաշապարհ և կամ յայլ ինչ դործ, և խնդրէ զիւր զամենայն ապուրն, տան որ ճաշակէ, բայց ոչ 'ի սեղանն, այլ յայլ տուն:

Ceteris temporibus anni, nisi cum venia, sanguinis emissionem implebunt. Talibus, post Vesperas, duo ova præbentur et edulium; postero die tria ferula ad prandium; ad cœnam vero dimidium panis et tria ova unicuique traduntur. Ita tribus diebus fiet; secunda autem die, ni occurrat tempus abstinentiæ, post Evangelium, sument frustulum panis; et sic in sero. Die tertia, ad prandium, ne plus præbeatur illis, quam fratribus: ad cœnam vero tria ova super mensura plus fratrum adjiciantur.

Adolescentes sub disciplina Magistri, nequeunt, absque illius nutu, sanguinis emissionem perficere; alii juvenes passi incisionem venæ, qui ad orationem pergere non possunt, illic sedeant, quo ab euntibus et redeuntibus ab Ecclesia fratribus videantur.

Qui post nocturnam Synaxim cubitum redeunt, et mane iterum surgunt, signati nequeunt morari in lecto, sed una cum fratribus ad Ecclesiam se conferant; si nolint, maneat extra Chorum: bonum erit adeuntibus eam.

Fratres deputati ad ministerium mensæ et Lector, hora qua licet cibum sumere, ne abstineant, etiam adstante Abbate, ab esu in Cœnaculo manducantes, Regula Sancti Benedicti probante. Si frater discedat, causa itineris, aut propter aliud et prandium expostulet, tribuatur, non quidem in Refectorio, sed alio.

Ad communem mensam, qui benedictioni præsens non aderit, sed moratur donec accumbant (fratres), superveniens ne sedeat, sed ante Abbatis mensam consistat pronus facie usque dum manu percellens mensam signum dederit ei Abbas ut revertatur et accumbat (cum fratribus).

ի սեղանն հասարակաց որ ոչ լինի յաղօթան յոր ժամ օրհնեն՝ այլ յամէ մինչև նստին, յորժամ գայ՝ ոչ նստի, այլ կացեալ առաջի հօրն սեղանոյն՝ խոնարհի և կենայ խոնարհ մինչև հարկանէ ձեռամբն ՚ի սեղանն, որ է հրամանն նմին նստելոյ:

Յետ արևադարձն աղօթիցն ամենայն ոք որք գործս ունին՝ կարեն առնել թէ գիրս գրել, թէ կարել, թէ այլ ինչ մինչև ցերեկունն, բայց միայն ՚ի տօնիցն զորս ամենեքեան պատուեն, և ՚ի չորեքշաբաթ և ՚ի յուրբաթ աղուհացիցն. զի յայտուի՝ ընթերցման և աղօթից պարտ է պարապել: Նոյնպէս և ՚ի հասարակաց աղօթից ժամերն՝ ամենայն օր թողցեն զգործն և յեկեղեցին եկեսցեն ընդ այլն:

Յորժամ ոք զգեստ իւր պատրաստէ կամ այլ ինչ և զզանգակն լէ, չունի իշխանութիւն այլ յամել այլ յեկեղեցին դալ:

Ի գործ յորժամ գնան հասարակաց եղբարքն, ոչ կարեն ընդ միմեանս խօսիլ, այլ լռութեամբ և միամիտ առնեն զոր ինչ բրիւրն հրամայէ. և նա ձեռամբն ցուցցէ, և որչափ հնար է՝ մի խօսեսցի լեզուան:

Զզանգակն որ վասն ուտելոյ և խմելոյ ՚ի դուռն սեղանոյն տանն՝ բրիւրն է որ հարկանէ, նոյնպէս և զջաբիզրին զանգակն որով եղբարքն ժողովին:

Յորժամ ասէ հայրն կամ բրիւրն յօր՝ յոր խօսելոյ է, Օրհնեցէք, ամենայն եղբարքն գձին. և միայն նոցա է զայս ասել և ոչ այլ ումեք:

Յամենայն տօնս յորժամ տերունական մարմինն պատարագի, կէս սարկաւազն առնու զմաղղմայն ՚ի ձեռս, և ՚ի բարձրացուցանելն նորա ՚ի մէջ խորանին՝ յետոյ սարկաւազին ամենեքեան յիւրաքանչիւր տեղւոյն երկրպագեն ընդդէմ: Իսկ ՚ի սուրբ քառասնե-

Post Primam, omnes qui vacant operi vel exscribendis aut colligandis libris, vel rei cuiuslibet manuali, incumbant donec dies luceat, exceptis diebus festis ab unoquoque servandis; (exceptis) in Quadragesima, feria iv. et vi. cujuslibet hebdomadæ: in his enim diebus lectioni et orationi oportet vacare. Pariter omni Horâ Canonica ab opere abstinendum est, et cum fratribus Ecclesiam adituris simul conveniendum (ad orationem). Si dum parantur vestes, aut rei cuiuslibet operatur, campana pulsetur, non licet (tunc) amplius operari, sed adiri oportet Ecclesiam.

Fratres ad opera exeuntes prohibentur colloqui inter se; sed in silentio et simplicitate debent jussa Prioris implere. (Porro) istius erit, quid faciendum sit, nutibus melius quam verbis indicare, et, quatenus possit fieri, nullum dicere verbum.

Quando tempus erit edendi et bibendi, Prior debet pulsare tintinnabulum Cœnaculi: illud etiam Capituli cum fratres ad sessionem vocantur.

Cum Abbas vel Prior, die quo datur libertas loquendi, dicet: « *Benedicite* »; fratres iisdem se inclinent omnes: verum ipsis tantummodo hoc debetur obsequium, ceteris nunquam.

Omni die festo, cum offertur Sacrificium Corporis Domini Nostri, Subdiaconus accipit patenam, et stans ante Altare in medio post Diaconum, sursum elevat. Tunc a (fratribus) omnibus ex adverso adoratur. Hoc in Quadragesima non fit, quia velum, illo tempore,

որորդն զայս ոչ առնեն, վասն զի վարագոյր լըցի տա-
րածած ընդդէմ սեղանոյն. այլ կիւրակէին յորժամ
վերացուցանեն զվարագոյրն՝ առնեն. քանզի շաբաթն
օրն ՚ի պատարազն պարտ է քարշել զվարագոյրն մին-
չև ՚ի կիւրակէ աւուրն երեկոյն:

Յորժամ զզանգակն ծեծեն և հայրն յամէ յա-
ղօթիցն կամ բրիւորն, ոչ հային նոցա, այլ սկսանին,
և վասն յամելոյն կամ ոչ գալոյն՝ չունին իշխանու-
թիւն նոցա մեղադրել. բայց թէ սուբրիուրն որ է
եկեղեցապանն յամէ՝ նմա մեղադրեն, և յորժամ սո-
քա ոչ լինին, երաժիշտն առնէ սկիզբն աղօթիցն:

Յամենայն ժամ յորս ծեծեն զզանգակն՝ վասն
զաղօթան կատարելոյ, պարտ է այնչափ յերկարել՝ մին-
չև գնայ եկեղեցապանն տեսանէ, թէ գալոց է հայրն
թէ ոչ. և ապա թէ ոչ գայ, ասէ ընդ քահանայն որ
ունի զշաբաթն՝ սկսանել:

Յերեկոյին աղօթան թէ տօն է որ կայ ժԲ լի-
ցուն, հարկանեն զամենայն զանգակն, և թէ ոչ է
տօն՝ այսպէս ոչ հարկանեն:

Որ ոչ լըցի յամենայն աղօթս ժամուն, ոչ կարէ
մտել ՚ի սաղմոսն զոր ասեն վասն ճանապարհորդաց
կամ վասն հիւանդաց: Բայց այն որ միայն յառաջին
սաղմոսին փառան ոչ էր՝ որ գայ, կանգնի ՚ի մէջն, որ-
պէս հրամայած է ՚ի սրբոյն Բենեդիկտոսէ:

Յամենայն ժամ յորս մտէ որ ՚ի կրօնաւորայն
յեկեղեցին յաղօթան, պարտ է գնալ յիւր դասն և
ածել ծունր Աստուծոյ և յայսկոյս և յայն եղբարցն
որ են ընդ նմա. իսկ եթէ ելանէ յաղօթիցն վասն
հարկի պիտոյից և չկարէ դառնալ յառաջ քան
զփառս այնր սաղմոսի՝ յոր ել, երբ և գայ՝ մտէ:

Եթէ որ գայ յեկեղեցին նախ քան զծեծել
զզանգակն, մնայ և երկրպագէ մինչև ամենեքեան
ժողովին. և թէ կամի որ մնալ յեկեղեցին յետ կա-
տարման աղօթիցն, ոչ կարէ նստիլ մինչև են եղ-
բարքն ելելալ. յորժամ նորա ելանեն, ապա նստի ՚ի
հանգիստ կամ յընթերցումն:

Յորժամ եղբայր մտէ յեկեղեցին և երկրպագէ

pertenditur: sed Dominico die, quando panditur ve-
lum, pandi autem debet ad Missam Sabbati usque ad
Vesperas Dominicæ, illud debet impleri.

Cum precis campana pulsatur, et Abbas aut
Prior non comparet, ne præstolentur ceteri, sed (offi-
cium) inchoatur, nunquam de moroso adventu postea
culpandi. Quod si Major, seu Cappellanus moretur,
incusent. Absentibus istis, incipit Cantor orationes.
Quoties pulsatur campana pro dicendis precibus, so-
nitus ejusdem producat usque ad Cappellani adven-
tum, qui scire debet utrum veniat Abbas an non: sin
venit, (Cappellanus) Sacerdoti de vice hebdomadario
præcipit ut inchoet (officium).

Ad Officium nocturnum, si dies festus duodecim
lectionum agatur, nolæ pulsantur omnes; si dies feriæ,
non sic.

Qui ad omnes orationes Horæ non aderit, nequit
intrare ad recitationem Psalmi, qui pro itinerantibus
et ægrotantibus dicitur. Sed qui venerit tantum ad
« Gloria » primi Psalmi, Sancto Benedicto dictante, in
medio consistat.

Quoties Religiosus quispiam Ecclesiam depre-
caturus ingreditur, Deo genua flectens, adstantibusque
hinc inde consalutatis fratribus, ad stationem suam
se recipiat: quod si, Orationis tempore, exierit ad
naturæ necessaria, nec regressurus ante « Gloria »
illius Psalmi, qui, exeunte eo, dicebatur, revertens
potest intrare.

Si quis ad Ecclesiam venerit ante sonitum nolæ,
adoret illic et sistat donec convenient omnes ceteri: si
aliquis (fratrum), expleto Officio, vult manere in Ec-
clesia, nequit sedere donec exeant ceteri; quibus abitis,
adquiescendum et legendum utique potest sedere. Cum
quispiam venerit (ex nostris) in Ecclesiam, Deum ado-
raverit et fratres, eidem receptæ adorationis inclinent
se isti in signum et revereantur.

Cum frater venerit advena cupiens admitti ad

Աստուծոյ և եղբարցն, ամենեքեան իւր գճին ընկալեալք զերկրպագութիւնն:

Յորժամ գայ օտար եղբայր և կամի ընդ եղբարն կցորդ լինել յաղօթան, ՚ի գալն յեկեղեցին՝ յետոյ կացցէ ամենեցուն և մտցէ յեկեղեցին: Իսկ եթէ գայ բրիւորն՝ մեծարէ զնա և հանէ ուստի կայր, և այլ պատուով կանգնեացէ. երբ կանգնի բացաւ գլխով կէս բոլորի երկրպագէ ամենեցուն, և նորա իւր:

Եղբարքն որ ծառայեն զմոմեղէնսն և նորա որք ծառայեն զբուրվառնս, (յետ) տալոյ քահանային զհամբոյրն և յերգեին Պառն Աստուծոյ որ բառնաս զմեզս աշխարհի, սղորմեա մեզ, զնան առնուն զմոմեղէնսն և զխունկն և զան առնթեր սրբոյ սրատարագին առաջի սրբոյ խորանին մինչև ճաշակէ քահանայն և օրհնութեամբ արձակէ զժողովուրդն. և յետ արձակելոյն շիջուցեն զմոմեղէնսն և թողցեն առաջի խորանին, և ինքեանք ոչ մնան քահանային, այլ ՚ի սարկաւագատունն գնան. բայց ոչ ունին հրաման հանելոյ ինքեանց զգգեստան մինչև գայ քահանայն և աւագ սարկաւագն, օգնեն նոցա ՚ի ծալելն, ապա և ինքեանք հանեն:

Յորժամ տօն լիցի որ հարկ է գիշերն աւետարան կարդալ, եկեղեցւոյն պաշտօնեայն գնաց ՚ի վիտառն, երկու մոմեղէնս պատրաստէ բերել առաջի աւետարանին և առնթեր սրբոյ սեղանոյն երկուս այլ լուցանէ. յետ ընթերցմանն դարձեալ քահանայն ՚ի սարկաւագատունն մտէ աւետարանաւն, և զմոմեղէնսն տանին առաջի նորա: Յորժամ քահանայն կամի խունկ ծխել խորանին, բերեն զմոմեղէնսն առաջի նորա. յետ ինկարկութեանն զնեն զմոմեղէնսն լուցեալս առաջի սրբոյ սեղանոյն:

Յաւուրս փոքր տօնիցն յետ ինկարկելոյն յորժամ հանէ քահանայն զգգեստան, անցուցանեն և սքա զմոմեղէնսն և զնեն յիւրեանց տեղն:

Նորա որք են ՚ի կարգ դասի հօրն և հարկ լինի գնալ ՚ի խորանն յընթերցումն կամ յայլ գործս, ընդ

Orationem Conventus, ingrediens maneat post omnes, sic petens Ecclesiam: si autem Prior, honoris ergo, amovens loco, eundem ascendere faciat superius, capta statione, detecto capite stans omnibus medio gyro se inclinat, eidem pariter se inclinantibus illis.

Fratres deferentes cereos, et qui dant Sacerdoti thuribulum, ad pacis osculum, et cum canitur « *Agnus Dei qui tollis peccata mundi, miserere nobis* », pergant thus capere ac cereos, et quousque Sacerdos consumpserit, benedicensque populum dimiserit, assistant ad sacrum Altare. (Deinde) extingunt cereos, quos coram Altare relinquunt: non praestolantur Celebrantem, sed Sacrarium petunt. Ne se vestibus exuant, prius quam Sacerdos et Archidiaconus regrediantur, quos debent adjuvare implicandis (paramentis) exuturi postea.

Cum festa occurrunt, in quibus contigerit Evangelium ad (Vigilias) nocturnas, minister Ecclesiae ad Sacrarium pergit, binas candelas parat ante Evangeliarium deferendas, et binas ad Altare accendit.

Lecto (Evangelio), Sacerdos iterum intrat Sacrarium cum Evangeliarium ante quod candelae gestantur. Dum Sacerdos Altare adolet incenso, feruntur ante ipsum candelae, quae, peracta incensatione, ante majus Altare accensae collocantur. In minoribus Festis, accenso thure, cum paramenta exuit Sacerdos, candelas extingunt (fratres) et recondunt in arcam.

Qui locum tenent ad sedem Abbatis et petere debent Altare ad lectionem, aut pro quolibet alio, per medium incedunt: euntes capite a junioribus inclinatur: ipsi vero, nisi cum causa, e suo loco ne excedant.

Si occurrit dies festus, in quo Sacerdos debet sumere paramenta et cum eo Diaconi adituri Sacrarium pro Evangelii lectione, dum recitantur postremi sex Psalmi mature se parant, sic ut ad finem psalmi et cum dicitur Agiologia S. Ambrosii, quae subsequitur, jam vestiti sint (ac parati):

մէջ ատենին գնասցեն. և մանկանցն պարն յընթա-
նալն կորացուցեն Աստուծոյ զպարանոցս իւրեանց,
բայց վարկպարազի ոչ կարեն գնալ:

Եթէ գայ տօն յորում պարտ լինի զգենուլ և
սարկաւազացն ընդ նմա, որպէս զի ընթերցցի աւե-
տարանն, 'ի վերջի վեց սաղմոսն գնան և պատրաս-
տեն. որպէս զի 'ի կատարումն սաղմոսին լինին զգե-
ցած. և յորժամ ասեն զսրբասացութիւն սրբոյն
Ամբրոսիոսի զայս.

Զքէն, Աստուած, գոհանամք, զքեզ աէր խոստովանիմք.

Դու հայր հանգերձերցն, ամենայն երկիր զքեզ պատուեն:

Քեզ ամենայն հրեշտակք և քեզ երկնաւորք ամենայն զ-
րութիւնք:

Քեզ սերովբէք և քերովբէք անդադար բարբառով աղազակեն:
Սուրբ, Սուրբ, Սուրբ, Տէր Աստուած սաբաւօթ, լի են եր-
կնք և երկիր փառք քո:

Զքեզ փառաւորեն դասք առաքելացն.

Զքէն գոհանան մարգարէքն անդադար.

Զքեզ յամենայն երկիր սուրբ եկեղեցի խոստովանի.

Հայր պատկերի քո մեծի

Ձոր պատուեցեր արդարութեամբ Միածնի քո.

Սուրբ և առատ զօրութեամբ Հոգւոյդ:

Դու թագաւոր փառաց Քրիստոս,

Դու Հօր անժամանակ որդի,

Դու ազատեցեր զմեզ մարմնով քով զոր ընկալար 'ի Աուսէն,

Դու անմահ մահուամբ քով բացեր ամենեցուն զգուռն արքա-
յութեան երկնից,

Դու նստար ընդ աջմէ Աստուծոյ յաթու փառաց ընդ Հօր:

Զքեզ հաւատացաք դասաւոր որ դալոց էս դասել զերկիր.

Վասն որոյ աղաչեմք զքեզ՝ գթա՛ 'ի գինս արեան քո.

Շնորհեա մեզ կեանս ընդ սուրբս քո ըստ խոստմանց քոց.

Փրկեա զժողովուրդս քո, ո՛վ տէր, և օրհնեա զժաւանդու-
թիւնս քո:

Հովուեա և բարձրացո յայսմ հետէ մինչև յաւիտեան:

Հանապազ զքեզ օրհնեմք.

Գոհանամք զանուանէ քումմէ այժմ և միշտ յաւիտեանս
յաւիտենից:

Ո՛վ տէր պահեա զմեզ այսօր առանց մեղաց.

Ողորմեա մեզ տէր ողորմեա մեզ.

Te Deum laudamus : te Dominum confitemur.

Te æternum Patrem , omnis terra veneratur.

Tibi omnes Angeli , tibi cœli et universæ potestates ,
Tibi Cherubim et Seraphim , incessabili voce proclamant :

Sanctus , Sanctus , Sanctus : Dominus Deus Sabaoth.

Pleni sunt cœli et terra majestatis gloriæ tuæ.

Te gloriosus Apostolorum chorus ,

Te Prophetarum laudabilis numerus ,

Te Martyrum candidatus laudat exercitus.

Te per orbem terrarum sancta confitetur Ecclesia ,

Patrem immensæ majestatis ,

Venerandum tuum verum et unicum Filium ,

Sanctum quoque Paraclitum Spiritum.

Tu Rex gloriæ Christe ,

Tu Patris sempiternus es Filius.

Tu ad liberandum suscepturus hominem , non horruisti
Virginis uterum.

Tu devicto mortis aculeo , aperuisti credentibus regna
cœlorum.

Tu ad dexteram Dei sedes , in gloria Patris.

Judex crederis esse venturus.

Te ergo quæsumus , tuis famulis subveni ; quos pretioso
sanguine redemisti.

Æterna fac cum Sanctis tuis in gloria numerari.

Salvum fac populum tuum , Domine , et benedic hæreditati
tuæ.

Et rege eos , et extolle illos usque in æternum.

Per singulos dies benedicimus te ,

Et laudamus nomen tuum in sæculum , et in sæculum
sæculi.

Եղեցի ողորմութիւնքս, Տէր, 'ի վերայ մեր, որպէս յուսացաք
մեք 'ի քեզ:

Զքեզ Տէր հաւատացաք ոչ կորուսանել զմեզ 'ի հանդեր-
ձեալն:

Արդ յորժամ եկեղեցին զայս երգս եղանակէ և սկսանին Սուրբ, սուրբ, երէցն ելանէ զգեցած առաջի սեղանոյն, և մոմեղէնքն առաջի և խունկն 'ի մէջ մոմեղինացն, և երէցն յետոյ գայ նոցա, և դնէ զաւետարանն 'ի վերայ սրբոյ սեղանոյն յաջ կողմն, և առեալ զբուրվառն խնկարկէ սեղանոյն, և յետ այնր խոնարհի և աղօթէ: Առնու խնկին բարձրն զբուրվառն և գայ 'ի մէջ մոմեղինացն, և 'ի կատարել երգոյս համբուրէ զսեղանն, և առեալ զաւետարանն գայ 'ի գրակարն, երկրպագեալ դնէ զաւետարանն և ընթեռնու. և որ զխունկն ունի' կանգնի յաջ կողմն ընդ մոմեղինին: Յետ ընթեռնոյ զաւետարանն մտանէ 'ի սարկաւադատունն աւետարանաւն. և թէ մեծ տօն է՝ զգգեստն ոչ հանէ քահանայն, այլ մնայ մինչև կատարի առաւօտին աղօթքն:

Եղբայր որ ոչ գայ յառաջին սաղմոսին փառսն, յոր և իցէ աղօթից ժամ երբ գայ՝ մտէ յեկեղեցին, բայց ոչ գնայ յիւր դասն, այլ առաջի խորանին կանգնի մինչև 'ի վախճան աղօթիցն:

Յորժամ հայրն կամի ելանել յիւր դասէն 'ի դուրս՝ գձի նմա բրիւրն և ամենեքեան, նոյնպէս և 'ի մտանելն. և թէ 'ի գիրսն ընթանայ ընթեռնուլ, ամենեքեան յառնեն, նոյնպէս և 'ի դառնալն 'ի գրոյն:

Այն որում հարկ է կարդալ զառաջին գիրսն, գնայ յառաջ և երկրպագէ սրբոյ խորանին և ապա գայ յընթեռնուլն. և 'ի դառնալն 'ի գրոյն գձի, և մանկունքն ընդ նմա. և եկեալ առաջի հօրն և սխնարհի և գնայ 'ի տեղի իւր:

Եթէ հայրն կամի սկսանել ինչ, որ զերաժշտութեան պատիւն ունի՝ գայ և աղբէ նմա զնոյնն. ապա զծունկսն համբուրէ և դառնայ:

Յորժամ հայրն կամի և գձի, ամենեքեան ընդ

Dignare Domine die isto sine peccato nos custodire.

Miserere nostri Domine, miserere nostri.

Fiat misericordia tua Domine super nos, quemadmodum speravimus in te.

In te Domine speravi, non confundar in aeternum.

Interim dum canit hunc Hymnum Ecclesia et incipit: « Sanctus, Sanctus », exit Sacerdos et procedit paratus ad Altare: ante illum gestantur candelæ, thus in medium habentes. Procedit, qui sequitur, Sacerdos, et sacri Altaris ad dexteram Evangeliarium deponit; thuribulum capiens Altare adolet incenso, postea inclinatus exorat. Thuriferarius accipit thuribulum et collocat se inter candelas. Sub finem Hymni (Sacerdos) osculatur Altare, tollit Evangeliarium, legile petit, genuflectit, Evangeliarium collocat et legit. Thuribulum deferens una cum (Acolythi) qui portant cereos, a dextris (illius) stat. Evangelio lecto, (Sacerdos) redit in Sacrarium cum Evangeliario. Si fuerit dies festus solemnus, non se exiit Sacerdos, sed finem Matutini expectat.

Frater, qui venit, dicto jam « Gloria » primi Psalmi cujusvis Horæ, pergens intrat Ecclesiam, stationem suam neutiquam petit, sed sistit ad Altare usque ad expletionem precum. Abbas suam sedem relinquens, a Priore et ceteris inclinatur: redeunte, sic pariter fiat. Cum ipse ad legile pergit, vel inde ad suam sedem regreditur, omnes consurgunt. Is cui librum primum legere incumbit, procedit, ad sacrum Altare se prosternit, deinde vadit (ad Legile) ac legit: rediens (ad stationem suam) idem cum pueris se omnibus inclinatur et Abbati, mox repetit locum.

Cantor de officio Abbatem admonet munus aliquod executurum, et illius genibus deosculatis, redit ad locum suum. Incipiente et inclinante se Abbate, cum ipso inclinent se omnes; ita (cum ventum fuerit) ad « Gloria » pariter fiat. Frater, qui Chorum ingreditur, caput in conspectu Abbatis detegat; sic faciat

նմա, և յերկրպագեան՝ ընդ նմա խոնարհին: Եւ որ մտէ յեղբարցն՝ ՚ի դասն կամ ելանէ՝ ՚ի գալն ՚ի դուռնն առաջի հօրն պարտի բանալ զգլուխն՝ և գլ՝ ճիւղ նմա: Թէ խօսի որ ընդ հայրն կամ տայ ինչ ՚ի ձեռս նորա, նախ բանայ զգլուխն և ՚ի տալն համբուրէ զձեռս նորա. և թէ առնու՝ դարձեալ բանայ ըզգլուխն և համբուրէ. և յոչ որ ժամ որ գայ առաջի նորա յեղբարցն՝ ոչ կարէ խօսել ընդ հայրն, բայց գլխիբաց: Բնաւ որ յեղբարցն մի ելցէ ՚ի դասակարգուածենէ աղօթիցն վայրապար նախ քան զայլն:

Առաւօտուն յորժամ յառնեն մանկունքն ՚ի մահ ճաց իւրեանց, ոչ կարեն արտաքս գնալ առանց վարդապետին, նոյնպէս և ոչ ՚ի կէս գիշերոյ աղօթան՝ և ոչ յելանեան և ոչ ՚ի մտանեան. բայց ՚ի վերայ կատարելոցն ոչ է այս հարկ:

Նախ քան զառաջին ժամուն աղօթան, որ է արեւագալն, բնաւ որ յեղբարցն ոչ կարէ ՚ի գործ մերձենալ, և յետ զայս աղօթս կատարելոյ՝ չունին հրաման բնաւ խօսելոյ, թէ ոչ ասէ բրիւրն Պէնէտիտէ, որ է Օրհնեցէք. և թէ խոստովանութեան քան ունի որ, ոչ կարէ ասել մինչև արարեալ են զճաբիդրն և առեալ հրաման խօսելոյ:

Յառաջ քան զարեւագալն ՚ի զատկէն յառաջ և նախ քան զերրորդ ժամուն աղօթան ՚ի նոյեմբերէն, ոչ կարեն յեղբարցն առնուլ հրաման և ելանել արտաքոյ վանիցն. ապա յետ զաղօթան առնելոյ՝ ելանեն ուր հարկ է հրամանաւ հօրն:

Յոր ժամ աղօթից և իցէ յորս հարկանեն զզանգակն և յերկցանցն որ հանդերձեալ է զգեհուլ առ ՚ի զպատարագն սուրբ նուիրել, պարտ է ոչ զգեհուլ ՚ի լսել զզանգակն, այլ գնայ հրաման առնուլ և ապա եկեալ զգեհուլ:

Բնաւ յոչ որ ժամանակ ոչ գիշերն և ոչ յետ կէս գիշերոյ աղօթիցն և ոչ ցերեկն որ կամի յեղբարցն հանգչել ՚ի քուն՝ ոչ կարէ այլով օրինակաւ, բայց

egrediens. (Similiter) cum quis loquitur aut (quid) porrigit Abbati, aut accipit ab eo, capite detecto manus ipsius exosculatur. Nemo unquam cum Abbate, nisi detecto capite, loquatur. Nullus fratrum de Choro pro nihilo ante alios abscedat.

Pueri mane surgentes e lecto, nec exeant sine Magistro; nec (sine eo), nocturna synaxi, exeant aut ingrediantur (illuc). Proveciores hac non ligantur regula.

Nemo fratrum, ante Primam, operi vacet: persoluta Prima, nemini fas est loqui, quin Prior dixerit ante: « *Benedicite* »; nec inexpleto Capitulo, aut sine obtenta licentia potest quis dicere aliquid ad aures.

Nemo, ante Primam, a Pascha usque ad Novembrem; nec ante Tertiam a Novembri usque ad Pascham, potest petere egressum de Monasterio: his Horis exceptis, quocumque expediat cum Patris venia divertere valent.

Quivis Sacerdos ad sacrum faciendum se paraturus audiens pro qualibet precum Hora sonitum nolæ, ne sumat paramenta absque venia; qua petita, eat.

Nullo tempore, nec noctu, nec post mediæ noctis preces, nec interdiu potest quis fratrum, nisi ad præscriptum Regulæ, absque tunica et cingulo ad quiescendum transire. Calceos mediæ noctis hora, quos assumpsit, dormitione matutina ne deponat: sed procumbens lecto exerat pedes: ad dormitionem æstivam sic pariter fiat, ut alacres surgant, campanæ sonitu, ad orationem.

միայն որպէս կարգն հրամայէ զգետունն և գօտունն.
 և զգեցեալ 'ի կէս գիշեր զսօրերն՝ յառաւօտին
 ննջեն ոչ հանեն, այլ անկանի 'ի մահիճս և ոտքն
 'ի դուրս. նոյնպէս և ոչ յամառնն յորժամ ննջեն. զի
 պատրաստք լիցին 'ի հարկանել զանգակին՝ առ 'ի
 յառնել յաղօթան:

Մանկունքն որ են 'ի վաննն պատանիք դեռ ևս
 յուսման, պարտ է ամենայն իրօք զի առանձինն տուն
 կալցեն և վարդապետս ուսուցանողս և այլ դաստիա-
 րակս. որ և 'ի դնալն և 'ի դալն զհետ նոցին լիցին
 անորիշ: և յամենայն ժամու աղօթան եկեցեան ման-
 կունքն և կանգնին յիւրեանց կարգն. նոյնպէս և 'ի
 հասարակաց սեղանն, և ուտեն յոտն առաջի վարդա-
 պետացն: Եւ նախ քան զեղբարցն ուտելն, յետ երեք
 ժամու աղօթիցն տան նոցա ակրատք 'ի սեղանն և
 ճաշակեն 'ի միասին, և վարդապետքն 'ի վերայ նոցա.
 և յառաւօտն և յինն ժամն դաս նստին առաջի վար-
 դապետացն և զերգան վարժին 'ի նոցանէ և զեղա-
 նակսն: Եւ յայս ժամն ոչ կարէ այլ ոք պաշտել և
 ուսանել երգս բայց նոքա:

Ի ժամ խաղաղական աղօթիցն յոր զհայր մեր
 որ յերկնանն յատեանն երկրպագելով աղօթեն, դատք
 պատանեկացն լիցին առաջի հուպ առ խորանն, և
 զինի մանկունքն և ապա կատարեալքն:

Յորժամ ննջեն եղբարքն ամառնն յետ վեց ժա-
 մուն, և յառնեն և կամին գնալ յինն ժամն յեկե-
 ղեցին, մանկունքն գնան առաջի և կատարեալքն յե-
 տոյ. յետ ինն ժամուն դառնան մանկունքն 'ի դարա-
 տունն և կատարեալքն յաշխատութիւնն:

Ի տեղի ուր մանկունքն են և ուսանին 'ի վար-
 դապետացն, ոչ ունի ոք հրաման յեղբարցն մտանել
 առ նոսա կամ նստել առանց հրամանի ուսուցանողին:
 Եւ թէ կամի ոք մտել խօսել ինչ կամ հարցանել,
 Բրիւրին հրամանաւ մտէ յորժամ անդ լինի ուսու-
 ցին. և ինքեանք մանկունքն ընդ միմեանս ոչ խօսին.

Studiosi juvenes in Monasterio degentes, seorsim,
 absque contradictione, habere debent habitaculum,
 magistros docentes ceterosque institutores, qui eos
 met discipulos ducant inseparabiliter et reducant.
 Deprecationis tempore locum suum puerorum quisque
 petat: similiter ad communem mensam ante Magi-
 strum consistant edentes. Sed ante prandium Conven-
 tus, post Tertiam, tribuatur ipsis merenda in Refecto-
 rio, ubi edunt simul tutante Magistro. Mane, hora
 Nona, incumbunt studio coram Magistris, qui docent
 eos et modum cantus et vocis. Hisce horis nemo, præ-
 ter istos, aut doceat aut discat istiusmodi cantus. Com-
 pletorii tempore, ad « *Pater noster* » prosternentes,
 puerorum chorus prope Altare prior incedat et sistat,
 juvenes post ipsos, deinde seniores et proveciores
 ætate.

Tempore æstivo, post meridianam dormitionem,
 fratres expergefatti surgentes perrecturi ut dicant
 Nonam in Ecclesiam, antecedant juvenes, majores
 sequantur. Post Nonam, scholam petunt juvenes, opera
 majores. Nemini licet locum ingredi, ubi sub magistris
 studio vacant pueri, absque licentia Institutoris, aut
 illuc sedere: qui opus habet ingredi, colloqui et ali-
 quid petere, intret nutu Prioris, si adsit Institutor.

Pueri ne verba faciant inter se, et si expedit loqui,
 elata voce id fiat, audiente Magistro. (Pueri) studio
 incumbentes ne propius assideant, aliqua re etiam in-
 terposita, sic ut unus alium non attingat sedentes per
 ordinem; quod si hoc nec locus ferat nec spatium,

այլ թէ խօսին՝ բարձր, որպէս զի վարդապետն լուիցէ. և յուսանեն յար յիրեարս ոչ նստին, իրս ինչ կայցէ ՚ի մէջ նոցա, զի մի հասցէ մին ՚ի միւսն յորժամ նստին ըստ կարգի: Ապա թէ ոչ է պատշաճա՞ծ տեղի յորում ՚ի նստեն խտրոց լիցի ՚ի մէջ նոցա, և միշտ ուշ ունիցի աչաց և լեզուոյ և ձեռաց, զի մի անպատշաճ՝ շարժեսցին: Բնաւ ոչ ունին մանկունքն իշխանութիւն ասանց տեսութեան վարդապետին այսր կամ անոր գնալ և ոչ սակաւ մի: Եւ վարդապետքն երկուս կամ երիս լիցին, զի մին ուսուցէ և այլքն ՚ի գնալն և ՚ի գալն ընդ նոսա շրջեսցին. որպէս զի ասանց կատարելոյ մի լիցի բնաւ նոցա մօտ յիրեարս լինել:

Թէ տղայոցն պիտոյ է գիրք ՚ի կարդալ կամ այլ ինչ, ոչ կարեն առնուլ ասանց իւրեանց վարդապետին տեսութեան, այլ ՚ի նմանէն առնուն առաջի նորա. և ոչ կարեն ձայն հանել կամ ձեռամբ առնել վայրապար ասանց կարևոր խնդրոյ, ոչ ընդդէմ միմեանց աչօք կամ ձեռօք ակնարկել:

Աք յեղբարցն չունի հրաման յորժամ կարդան մանկունքն յանց կալ և խօսիլ ընդ նոսա. բայց թէ կամիցի խօսիլ՝ առաջի վարդապետին նստեալ խօսեսցի ընդ նոսա. և ոչ որ կարէ խօսիլ ընդ նոսա ՚ի կալն կանգուն, բայց միայն թէ նստի առաջի վարդապետին:

Երկուք յերիտասարդացն ոչ կարեն արտաքոյ վանացն ելանել, բայց թէ ունիցին ընդ ինքեանս զոք ՚ի կատարելոցն և ՚ի ծերագունիցն:

Ոչ ունին եղբարքն իշխանութիւն ՚ի ժամն յորում ոչ ունին հրաման խօսելոյ՝ աչօք ակնարկել ընդդէմ իրերաց, կամ ձեռօք կամ ծաղրախառն շրթունս շարժել, կամ միմեանց ՚ի սխալելն այսպնուսմն ակնարկել: այլ թէ լինի ումեք կարևոր խնդիր՝ հանդարտ կերպարանօք առաջի ամենեցուն ձեռն շարժեալ ընդդէմ այնմ որ խնդրէ և նշանակէ զհայցուածն, որպէս զի ամենեքեան ծանիցեն անարատ զխնդիրն ՚ի հեղու թեմէն, և մի խեղկատակելոյ կարծիս առնուցուն:

Առանց խօսելոյ, ասանց բարկութեան, ասանց

(Magister) os eorum, manus, oculosque attente conspiciat ne moveantur incongrue. Nec licet adolescentibus hac illac discurrere, licet paullulum, nisi aspiciat Magister: Magistri autem adsint duo vel tres: unus doceat (discipulos), quos venientes vel adeuntes comitentur ceteri: ita ut, absente maturæ ætatis custode, nemo adolescentium sinatur prope alium consistere (aut sedere). Nec librum, nec quid aliud potest aliquis capere puerorum, invisio Magistro: sed ab eodem (vel) coram ipso accipiant. Sine necessitate, voce aut nutibus signa dare non possunt, neque alius alium intueri aut indicare. Studentibus pueris, nemo fratrum transeat illos prope, aut ad illos loquatur: cupiens loqui, sedens coram Magistro loquatur, nec nisi sedens cum ipsis (pueris) potest, Magistro præsentate, confabulare.

Duo juvenes præterquam cum fratre annoso et probò, extra Clastrum egredi non possunt. Vetitum est fratribus, tempore quo dari nequeunt, inter se annuere, manibus facere signum, sive labia subridentia movere, aut oculos in seipsos conjicientes, errante quopiam, hunc parvipendere flocci facientes: sed si quis reapse indigeat aliqua re, modeste et coram omnibus manum extendat versus eum a quo ipse petit, aut suæ petitionis signum ostendit, ut sic ab ejus mansuetudine omnes ingenuitatem suæ petitionis agnoscant, neutiquam in hoc irridere æstimantes. Porro motus manus, vel indicium oculi sine agitatione, sine ira, sine labiorum joco, sine irrisione, sine incongruentia aut prava passione sint. Et quidem nec dum in hoc, sed in qualibet Religiosorum actione curandum est ne quid indecorum aut scurrile in surgendo, sedendo, cubando, eundo, redeundo, in loquendo vel tacendo misceatur, quatenus nec indignationem verbi, nec cordisurbationem, nec contemptum, nec illusionem, nec quid aliud indecens unus adversus alterum ostendant.

Item. Discipulorum Magister nec scriptioni incumbat, nec vacet rei cuilibet, quæ eum impediatur quo-

Ծաղրախառն շրթանց, առանց կատակելոյ, առանց ամենայն անսպառաճ և տձև կրից լիցի ձեռինն շարժել և աչացն ակնարկել 'ի խնդիրն: Կէ ոչ միայն այս, այլ և զամենայն ինչ որ առնեն կրօնաւորքն, տեսցեն զի մի ինչ անսպառաճ և խեղկատակութիւն ընդ նոյնն խառնեցի, եթէ յառնեն, եթէ նստին, եթէ ննջեն, յերթան 'ի դալն 'ի խօսելն 'ի լուելն, զի մի լիցի նոցա առ իրեարս բարկութիւն բանիւ կամ սրտի խռովութիւն կամ նախատանք կամ այսպանել և կամ այլ ինչ անսպառաճ բան:

Գարձեալ վարդապետն մանկանցն՝ մի գրեցէ կամ այլ ինչ գործ արասցէ որով զբաղեալ ոչ տեսանէ զմանկունս, այլ հանապազ աչք նորա 'ի վերայ մանկանցն լիցի:

Գարձեալ վարդապետ մանկանցն պարտի ոչ տալ թոյլ նոցա անսպառաճս խօսել կամ շարժել կամ ակնարկել, այլ վաղվազակի սաստեցէ 'ի վերայ նոցա, զի հատցեն զչար սովորութիւնս. այնքան հարկ է սորա զգուշանալ մանկանցն, զի յորժամ հարկ լինի իւր շարժել 'ի տեղւոյն, ոչ կարէ գնալ մինչև զայլ ոք կարգեալ է 'ի վերայ նոցա. և ոչ յեղբարցն, այլ յայնցանէն որ իւր գործակից են յուսուցանելն զմանկունան. և նա որ կրտսեր է 'ի վերակացուաց մանկանցն, ոչ կարէ գնալ ուր կամի առանց աւագին հրամանի:

Գարձեալ մանկունքն որք կատարեալք են հասակաւ և են 'ի կարգ եղբարցն և ունին զձև զգետաւունցն, 'ի ներքոյ պարտ է զի լիցին եղբարցն յեկեղեցին, 'ի խորհուրդն, 'ի սեղանն և 'ի բրուցուսիոնն, զի դեռ ոչ են 'ի պատիւ եղբարցն, որչափ հրաման ունին կալ 'ի ներքոյ վարդապետի. վասն այնորիկ ոչ տան նոցա կարգ, թէպէտ և կատարեալք հանդիպին հասակաւ և ուսմամբ, այլ դեռ ևս լինին ներքոյ հրամանի վարդապետին կապեալք, զի յամբարտաւան և 'ի սնափառ ատեն ճողոպրեցին:

Գարձեալ երիտասարդքն կամ մանկունքն կամ յեղբարցն այլ ոք վասն ինքեանց կարեաց ոչ կարեն

minus vigilet adolescentes; sed figat oculos in eos semper.

Item. Magister juvenum, vel puerorum ne sinat eos unquam indecenter colloqui, aut moveri, aut innuere; sed increpet eos illico, quatenus ab reo habitu emendati resipiscant. Tantum postulat, quam super pueros habet, custodia, ut si necesse habeat abundi, discedere nequeat, quin substituat vicem: sed vicem gerens non de familia fratrum, sed de educatorum juvenum suorum gremio seligatur. Minor qui est inter magistros ire nequit quo vult, absque majoris licentia.

Item. Juvenes ætate proveci ac fratrum conventui adscripti, quamvis regularem habitum sumpserint, post fratres locum habeant in Ecclesia, in Capitulo, in Refectorio et in Processionibus; nam usque dum sub Magistris degunt, fratrum dignitate non gaudent; ex hoc, etsi ætate ac studio provecis nullus eisdem confertur gradus honoris; sed subsunt adhuc obedientiæ Magistri, ut sic arceantur a vitio superbiæ et vanæ gloriæ.

Item. Nec adolescentes, nec juvenes, nec quivis alter fratrum, discedens a Choro pro qualibet re, egredi nequeunt per portam Abbatem inter et Priorem positam, sed per superiores transitus (hinc inde Altaris patentes): redeunt autem dum fit missionis Oratio, ut in exeundo secundum suum ordinem sint parati. At qui sunt ad latus Abbatis vel Prioris, possunt utique, prout libet, per hanc portam exire.

Expletis precibus, adolescentes et pueri exeuntes, genuflectant coram Abbate, deinde abeant. Transeunte Abbate, ubivis, coram eo sistant et inclinent se fratres, donec prætereat. Si vero aliquis transiens ante Abbatem viam non habeat prætereundi, caput suum antea discooperiat, se inclinet et prætereat: quod si eum alloqui debeat, aut ipsi exhibeat, aut ab eo aliquid accipiat, prius caput detegat, et deinceps hæc

յեւանեւն յաղօթիցն գալ ընդ այս դուռնս որ 'ի մէջ
հօրն և բրիւրին, այլ ընդ վերին տեղն. և զգալն
այնպէս չափեն զի յաղօթան արձակմանն լինիցին,
որպէս զի յեւանեւն 'ի կարգն կացցեն: Սակայն եղբար-
քըն որ են 'ի կարգ հօրն և բրիւրին յորժամ կամին
եւանեն ընդ այս դուռնս համարձակ:

Յետ կատարման աղօթիցն տղայքն և մանկունքն
յեւանեւն եկեալ առաջի հօրն երկրպագեսցեն և այն
պէս գնան. և ընդ ամենայն տեղի ընդ որս անցանէ
հայրն, եղբարքն որք 'ի ճանապարհն հանդիպին՝
կանգնին կորացուցեալ զգլուխս մինչև անցանէ զին-
քեամբք: Եւ թէ որ անցանէ առաջի հօրն 'ի յոչ
գոլն ընդ այլ կողմն ճանապարհ՝ բանայ զգլուխն և
գձեալ առաջի նորա ապա անցանէ. նոյնպէս և թէ
խօսի որ ընդ նմա, թէ առնու ինչ թէ տայ, զգլուխն
բանայ և ապա զայսոսիկ առնէ:

Տղայքն յորժամ գան յեկեղեցին 'ի կարգ իւ-
րեանց և կամ եւանեն, անպատճառ շուրջանակի եր-
կրրպագեսցեն կէսբոլորի:

Վարձեալ. երիտասարդքն ոչ կարեն առանց վար-
դապետացն նստիլ ուր կամին, այլ առաջի նոցա:

Տղայքն ոչ կարեն գնալ և ընկեր այլ մանկանց
լինել յերգեւն կամ 'ի կարդալն, առանց գիտելոյ որ
իւրն է վարդապետ:

Վարձեալ. մանկունքն և տղայքն ոչ կարեն 'ի
ժամ ննջելոյն ունել 'ի մահիճն գիրս և ընթեռնուլ
այլ ննջեն լուռ թեամբք:

Վարձեալ. թէ 'ի սեղանն որ յերիտասարդացն
լիցի ընթերցող որք են 'ի ներքոյ վարդապետաց հրա-
մանի, յետ ճաշակմանն ոչ մնայ 'ի սեղանն, այլ գնայ
ընդ վարդապետին յեկեղեցին և ապա եկեալ առաջի
նորա ճաշակէ:

Նոքա որք սպասաւորեն 'ի սեղանն՝ յետ եղբար-
ցըն յառնելոյ անդէն 'ի տեղուջն առնեն զաղօթան
նախ քան զճաշակելն և զգոհու թիւնն:

compleat. Pueri Ecclesiam et stationem suam adeun-
tes, aut hinc redeuntes medio gyro utrobidem (unus
adversus alium) proculdubio se inclinent.

Item. Adolescentes ne quoquo, pro libito absque
Magistris, sed coram illis sedeant.

Item. Nequeunt pueri comitari, in scio Magistro,
pueros causa lectionis aut cantus.

Item. Juvenes et pueri, dormitionis tempore, ne
teneant in lecto libros ad legendum, sed quiete dor-
miant.

Item. Adolescens, Magistrorum disciplinae sub-
jectus, qui in Refectorio legerit, post prandium non
remaneat ibi, sed comitante Magistro, petat Eccle-
siam, unde egrediens coram Magistro manducet. Qui
serviunt mensis, egressis fratribus, ante comissatio-
nem orent ibi, deinde gratias agant.

Յաւուրն որ սահմանեալ է եղբարցն մաքրել զգլուխս և զմորուսս՝ թէ որ վասն հեղգութեան ոչ գայ, առանց հարուածոց մի մնասցէ:

Եղբարք որք են ՚ի գործս վանիցն՝ յառաջին ժամէն մինչև ՚ի մեծ պատարագն յորժամ կամին մաքրեն զգլուխս, թէ որ է խօսելոյ թէ ոչ. գործաւորքն կարեն զայս առնել և նախ քան զճաշն. յետ ճաշոյն թէ ոչ կայ հրաման խօսելոյ՝ ոչ կարեն մաքրել:

Ի տախտակն յոր գրի հրաման գործոյ եղբարցն՝ գրեսցի յեկեալ օրն երկրորդ աւուրն գործն, որպէս զի ամենայն որ լուեալ ծանիցէ զիւր գործն. և զայս ընթեռնուն ՚ի ջաբիդրն, որպէս զի թէ կայ ինչ սխալ՝ ասիցեն ընդ գրողն և անդ դատեսցին զարժանն. և նա զերկրորդ աւուրն ունի զիշխանութիւն գրելոյ ՚ի ժամ յոր և կամի: Իսկ յորժամ ընթեռնուն ՚ի խորհուրդն, և որ յեղբարցն կամի հրաժարել ՚ի սահմանեալ պաշտմանէն, գայ ասէ ընդ սա զտկարութիւն իւր. նա հաւանեալ փոխէ և կամ պատասխանէ. այս լինի մինչև ՚ի խաղաղական աղօթքն, այնուհետև ոչ ունի հրաման այլ խօսիլ: Պարտ է նմա որ զայս գործն ունի յոյժ զգուշանալ առ ՚ի յոչ գրել ումեք գործ և պաշտօն անպատշաճ՝ կամ անժամ. ապա թէ սխալէ՝ ՚ի խորհրդեանն յանդիմանեսցի, որպէս զի ծանիցէ զիւր յանցանսն:

Ի գործաւորացն եկեղեցւոյն փակակալն և մառն, պանն պարտին ոչ պակասել ՚ի հասարակաց սեղանոյն, բայց թէ արդար և ուղիղ պատճառնօք:

Յերեկոյին ճաշակմանն ժամն մի որ սպասաւորէ ՚ի սեղանն, յայնցանէ որք զշաբաթն ունին. և յետ ճաշակմանն երեկոյն առնուն զմեսալն ՚ի սեղանոյն. և թէ յայն ժամն ոչ պատշաճի, յետ խաղաղական աղօթիցն:

Frater, statis diebus, caput et barbam detergere negligens, vapulabit. Fratres ad ministeria deputati Conventus, si velint, a prima hora ad Solemnia Missarum, caput detergere queunt, quævis sit dies loquendi aut silendi. Operarii hoc faciant ante prandium: post hoc, ni liceat loqui, vetantur.

Describatur quotidie in tabula officiorum fratrum munus diei sequentis, ut sciat quisque quid sibi erit agendum: hic ordo in Capitulo legatur: si error obrepserit, moneatur Scriba, et ibi quod justum est statuatur: Scriba autem munera describat sequentis diei pro opportunitate et voluntate. Cum autem hoc munus edicitur in Capitulo, et frater aliquis ab officio sibi injuncto se voluerit subtrahere, adeat eum, cui suggerat impotentiae suæ causam; (qua recognita) annuet ille mutans officium vel abnuet. Hoc fieri potest (per diem) usque ad Completorium, quo expleto, loqui non licet amplius. Officiorum tamen distributor caute se gerat in assignando cuilibet aut munere aut opere perficiendo, ne incongruenter aut extra tempus sua jussa depromat: secus in distribuendo delinquens corrigatur in Capitulo, ubi agnoscat errorem (quem commisit).

Ex Officialibus (Monasterii) Clavicularius Ecclesiae et Cellarius, prandentibus fratribus, excepta justa ac rationabili causa, nunquam desint. Ad cœnam serotinam hebdomadarius unus inserviat. Cœna facta, tunc aut post Completorium, auferant de Altaris mensa Missale. Fratres qui incumbunt mensis, Completorii precibus ne absint, præterquam cum rationabili causa, et ob servitium Abbatis. Cellarius, Completorio dicto,

Ոչ է պարտ եղբարցն որք են 'ի գործն՝ պակասիլ 'ի խաղաղական աղօթիցն, բայց միայն ուղիղ պատ-
ճառանօք, կամ թէ 'ի հօրն են 'ի ծառայութիւն:

Հիւրոցն մանուկէնս յետ խաղաղական աղօթիցն մանուպանն տանի և դնէ, և յետ այս ժամուս զնոսա ծառայէ: Իսկ յորժամ 'ի հասարակաց սեղանն լինին՝ սպասաւորք սեղանոյն. և նոցա հարկ է գիտել և ակնարկել թէ ինչ իրաց կարօտին բազմեալքն 'ի ճաշակումն, որպէս զի փութապէս բերցեն և մի ա-
րասցեն հարկ խօսելոյ, թէ ջուր թէ գինի թէ սպաս թէ աղ:

Թէ սակաւանան եղբարքն 'ի սեղանն, մանկունքըն ծառայեն փոխանակ նոցա որ զլաբաթն ունին:

Եղբայրն որ ճաշակէ 'ի սեղանն առանձինն յայ-
լոցն, մանուպանն զնա ծառայէ և տնտեսն:

Չմանուպանին գործն ասացաք. արդ զամենայն զոր ինչ պարտ է լինել 'ի ձեռն նորա 'ի պէտս վանիցն և եկեղեցւոյն ասեմք և զայս: Բրովոստն՝ որ է վերա-
կացու գիւղիցն և կեցոցնոյն, պարտի զմիտս իւր ար-
թուն պահել և բերել և տալ 'ի մանուպանն, պնակս աղքատացն որք ուտեն զբաշխան՝ ինքն բերէ և տայ 'ի մանուպանն, զգաստառակն որով 'ի լուանալն զոտս աղքատացն ջնջեն, զհացն և զգինին. և ամենայնի մանուպանն պատասխանի արասցէ բրովոստին զոր ա-
րար 'ի պէտս եկեղեցւոյն և զոր կորոյս. զտնտեստունն և զսեղանոյ տունն, զպառիկելոյ կէս տունն մանուպանն միտ դնէ և հոգայ, և բրովոստն տայ 'ի նա զայս տանցս պիտոյսն անպակաս, բայց միայն 'ի զգեստուցն տանէն: Ընդ ամենայն եղբարսն ընդ ծերսն և ընդ մանկունս ընդ առողջսն և ընդ հիւանդան մանուպանն մտադիւրութեամբ հայի, և զամենեցուն զկարինս լցուցանէ, զի իւր են գիմահայեացք. փութացի ոչ զք 'ի նոցանէ վասն հարկաւոր պիտոցիցն խառովեցու-
ցանել. բայց իւր ամենայն բան և սպասաւորութիւն մի լիցի առանց կամաց և իրատու հօրն և բրիւրին:

candelas ante hospites ponat, eisque seruiat (ex officio); sed ad mensam communem ministrantium est eos præstolari, quorum (insuper) est considerare et agnoscere quæcumque indigeant, ut, remoto loquendi prætextu, citius aqua aut vinum, ferculum aut sal deferantur. Si commensales fratres fuerint pauci, seruiant juvenes pro hebdomadariis Cœnaculi. Comedenti ex fratribus uni Cellarius et Administrator deserviant.

Cellarii munus edidimus; nunc quid sibi sit pro bono Ecclesiæ ac Comunitatis impendendum dicamus.

Præpositus, seu qui agros camposque administrat invigilet super his quæ defert et tradit Cellario, (veluti) scutellas pro cibo pauperum, linteamina ad istorum pedes abstergendos, panem et vinum; quæ omnia Præpositus tradere debet Cellario, hicque vicissim de expensis pro Ecclesia factis, Præposito deque perditis tenetur rationem reddere.

Opituletur Cellarius necessitatibus Cellæ, Refectorii, et Dormitorii ex parte: sed omnia, queis opus habet, suppeditanda sunt ei a Præposito, vestiariis exceptis. Curam habeat Cellarius de omnibus fratribus senibus vel juvenibus, ægris sive valentibus; eisque tribuat necesse, ipsi enim in curam et custodiam traditi sunt. Nullum omnino contristet necessariorum inopia: attamen, sine jussione Abbatis vel Prioris nil moliat vel tradat, sed in omnibus ab eis capiat consilium, sic ut vitæ suæ rationem noscere valeant; itaque ne quicquam aggrediatur, nescientibus illis. Ratio

այլ ամենայնին խրատ առցէ 'ի նոցանէ, զի գիտացեն զգործս նորա. և բնաւ ոչ կարէ առնել զոր ոչ նոքա գիտեն. ամենայն իրաց զորս սրբոյն Բենեդիկտոսի կարգն հրամայեալ է՝ պարտական է պատասխանի տալ և առնել, լի և անթերի գործողն 'ի ներս և 'ի դուրս: Եւ թէ պիտոյ է նմա, տան իւր երկու եղբայր, զի մին լիցի 'ի վերայ հացին և գինւոյն և միւսն 'ի վերայ ապրնոյն:

Մառնպանն և տնտեսքն հարկ ունին հոգալ զամենայն եղբարն որ են 'ի ներս և 'ի դուրս, որք և իւրեանց են դիմահայեացք վասն հարկաւոր պիտոյիցն. և մառնպանն ծառայէ 'ի հօրն 'ի սեղանն յորժամ եղբարքն ծառայեն զհասարակացն. բայց միշտ առ նոսա ընթացի, զի մի պակասիցէ ինչ 'ի պիտոյիցն:

Թէ է որ յեղբարցն որ 'ի հասարակաց ապրնոյն ոչ կարէ ճաշակել վասն հիւանդութեանն կամ վասն այլ պատճառի, մառնպանն դայ տեսանէ և զպիտոյսն բերէ. և թէ յապուրն որ կայր առաջի՝ չէր մերձեալ, կարէ դնել զայն այլ եղբօր առաջի: Ապա թէ հրաժարէ եղբայրն այլ իրս ճաշակել, ոչ առնու զայն որ կայ առաջի, այլ թողու մինչև յառնեն 'ի սեղանոյն: Եւ այն որ ոչ ճաշակեաց՝ ասէ ընդ մառնպանն ինչ մի պատրաստել իւր երեկոյն: Եւ զայս վայրապար ոչ կարէ առնել, բայց թէ հիւանդ լիցի, որում պարտ է վշտակցել վասն մեծ սիրոյն Աստուծոյ:

Եկեղեցւոյն սրբոյ փակակալն պարտի տեսանել զամենայն ինչ որ պիտոյ է եկեղեցւոյն, և 'ի վերայ ամենայն իրաց որ 'ի ներքոյ ձեռին իւրոյ է՝ ինքն ակնարկեսցէ. որպիսի են, երկրպագելի տէրունական խաչերն, գրեանքն և աղկր նշխարաց սրբոցն և մահիճք մեռելոցն: Ինքն հոգայ զսրբոյ սեղանոյն զգեստան, զմոմեղէնկերն, զբուրվառնին, զբաժակս գինւոյն և զջրոյն, զհաց սրբոյ պատարագին, զկեռըս

reddenda est per ipsum de omnibus quæ statuunt Regulae S. Benedicti, quæque adamussim intus et foris servare jubetur: sed indigens solatio adjutores duos habeat unum clibano et cellæ vinariæ, alterum culinæ vacantem.

Cellarius et Administrator præsto sint fratribus qui (in Monasterio) degunt, vel extra; hi enim in necessitatibus (vitæ) recursum habent ad illos. Incumbit Cellario mensæ Abbatis servire tunc temporis, cum fratres Comunitati ministrant; sed invigilet ne illorum incuria, aliquid desit necessarium. Videat Cellarius num aliquis inter fratres ægritudine, aut quavis alia de causa commune obsonium manducare detrectet: tunc aliud subroget ferculum, et cibum positum ante illum atque integrum alteri tradet fratri. Insuper, fratre non manducante, allata fercula ne auferantur, sed maneant usque dum mensæ tollantur. Curet impransus cibum sub sero a Cellario sibi parari: attamen ne hoc fiat pro libito, sed causa morbi; et tunc compatia-tur ei ex charitate.

Ædituus Sanctæ Ecclesiæ provideat quæ decent Dei cultum, et quæ ipsi sunt concredita servet; nempe Cruces adorabiles Domini, Libros, Reliquiaria Sanctorum, feretra mortuorum. Illius est supellectiles Altaris curare, velut candelabra, thuribula, ampullas vini et aquæ, hostiam pro Sacro, legile * ad legendum, lam-

* Sensus armeniæ vocis *կեռսիկ*, *Ghersdig*, non intelligimus: fortassis *legile* vel *candela*.

տիկն * գիրք կարդալոյ, զկանթեղնին, զպատրուկ-
կերն, զձէթն, զամենայն սրբոյ սեղանոյն զգետուն
թէ մետաքսէ թէ քթթանէ և թէ բրդէ, և զամե-
նայն ինչ որ պիտոյ է պայծառութեան եկեղեցւոյն և
մեծի խորհրդոյն: Ս. յլև ՚ի ջաբիդրն և ՚ի սարկաւազա-
տունն, զայս ամենայն եկեղեցապանին հարկ է տեսա-
նել և քննել և ընուլ զթերին, և զոր ինչ պիտոյ է
եկեղեցւոյն և ոչ կայ, կամ զգետոք սեղանոյն և պաշ-
տօնէիցն, կամ ձէթ և մամեղներ՝ ինքն իմանայ և ցու-
ցանէ հօրն և բրովսդին. և զմամեղներն տայ ՚ի սա-
մառնպանն, նոյնպէս և հիւրոցն և հօրն: Եւ զտուրբ
սկիհան և զմաղղմայան և զբաժակոն լուանայ եկեղեց-
պանն յետ կէս գիշերոյ աղօթիցն ՚ի կիւրակէն և ՚ի
հինգշաբաթին. և թէ հարկ լինի՝ գործէ և զհաց
սրբոյ պատարագին յետ կէս գիշերոյ աղօթիցն: Եւ
միշտ արթուն լըցի սա ՚ի գործ եկեղեցւոյն. զգաստա-
կերս սրբոյ սեղանոյն և զգաստառակս յորս քահա-
նայքն զձեռս սրբէն՝ յամենայն ժամ լուանայ ինքն
միայն, և զճուրն արկանէ յեկեղեցւոյն խողովակն, ընդ-
որս զձեռաց քահանայիցն ՚ի պատարագելն արկանէն
զլուացուկսն:

Զժամն աւուրցն և զկէս գիշերացն, զառաւօտին,
զարևագալն, զերեք ժամն զվեցն և զինն, զերեկոյն,
զխաղաղականն ինքն հոգայ և հրաման տայ ՚ի դէպ
ժամու զհարկանելն:

Զգաստուկեր զաղքատացն, զլականն ուր զոտս
նոցա լուանան՝ ինքն հոգայ, պահէ և ՚ի դէպ ժամն
բերէ. և զամենայն ինչ որ յեկեղեցին սուրբ է ՚ի
նեքբոյ ձեռին իւրոյ՝ հարկ ունի տեսանել. զկուանս
եկեղեցւոյն և զգլաւստրին և զկէս պառիկելոյ տան և
զտուն հօրն ինքն հոգայ, զի մի լըցի պակասութիւն:
Մանր է այս գործս և դժուարին. վասն որոյ հայրն
այլ ընկեր տացէ եկեղեցապանին թէ բազում են եղ-
բարքն. և զայս կամօք եղբարցն, որպէս զի և գործա-
կիցն նախ ասացելոցդ միտ դիցէ, և յամենայն ինչ որ

* Անձ անօթ մեղ բառս թուի զգրակալն նշանակել:

pades, lychneola, oleum: sacrae vestes et paramenta
Altarium serica sint, aut lineae, aut lanae; uno verbo,
quidquid ad Ecclesiae decus et ad augustissimum Mis-
sae Sacrificium opus est. Pertinet ad Aedituum perpen-
dere necessaria Capituli, Sacrarii, ceteraque ad Eccle-
siam spectantia, paramenta pro Altaribus, Ministros-
rum indumenta, aut candelas, aut oleum.

Omnia haec ipsum non lateant; (sed providendo
necessaria) Abbatem et Praepositum faciat certiores.
Huic Sacrorum Aedituo, item hospitibus et Abbati can-
delas tribuat Cellarius.

Est officium Sacristae die Dominica et Quinta
Feria, post nocturnas preces sacros calices abluere,
nec non patenas et urceos. Item post nocturnam sy-
naxim, si opus est, panem pro Missa conficiat. Jugiter
vigilet ad servitium Ecclesiae; ipse solus lavet Altarium
tobaleas ac manutergia, quae Sacerdotes manus ab-
stergunt; et projiciat aquam in labellum Ecclesiae una
cum ablutionibus, quae fiunt a Sacerdotibus in Missa.

Debet interea invigilare atque jubere ut, statis
temporibus, detur signum Psalmodiae noctis quemad-
modum et Matutinorum, Primae, Tertiae, Sextae, et
Nonae, Vesperarum quoque et Completorii.

(Insuper) parare debet, servare et, si opus est,
deferre linteamina et vas aquae ad abluendos pedes
pauperum. Illius est de rebus Ecclesiae sibi commissis,
onus librare, ac omnes Ecclesiae, Claustri, Dormitorii
ex parte, Aedium Abbatis tecta (et subgrundas) inspi-
cere, ut nihil desideretur.

Grave quippe ac perdifficile munus (suscepit
obeundum Sacrorum Aedituus): quocirca, si multi fue-
rint fratres, de eorum tamen consensu, Abbas det ei
socium, qui antedictis vacet: generatim (loquendo) in
qualibet re ad officium hoc pertinenti adjuvet illum
frater. Competit Aedituo convenientem locum indigi-
tare pro sepultura defunctorum. Intima Claustri curet
unus (fratrum); externa suscipiat alter gerenda.

պիտոյ է այս պաշտամանս՝ աշակերտն օգնական լիցի :
Զգերեզմանս մեռելոցն ուր պատշաճ է առնելն՝ ինքն
ցուցանէ . և մին զներքին գործն հոգայ և միւսն զար-
տաքին :

Յաւուրս տօնիցն նախ քան զմեծ պատարագն
յետ ջաբիդրին դնէ եկեղեցական զսրբութեան
հասն յընծայարան սեղանն , և ՚ի ժամսրբոյ պատարա-
գին գայ հայրն կամ բրիւրն առնու և տայ ՚ի պատա-
րագիչ քահանայն :

Կիրակէին ՚ի ժամ օրհնելոյ զուրն , եկեղեց-
պանն բերէ զաղն որ լինի պատրաստած ՚ի տնտեսէն .
և տնտեսն յետ օրհնութեանն առնու զմնացեալն յա-
ղէն և դնէ առաջի եղբարցն ՚ի սեղանն :

Եկեղեցականն նախ քան զննջել պատրաստէ զա-
մենայն մոմեղէնս պիտոյից գիշերոյն : Լոյս հարկ է
առնել ՚ի տունն ննջելոյ եղբարցն . նա որ ՚ի վերայ
աղբատացն է յեղբարցն՝ պատրաստէ զայս , որպէս զի
յետ կատարման խաղաղական աղօթիցն վառեալ
լիցի . ապա թէ դեռ ոչ է պիտոյ լոյսն , մին ՚ի վարդա-
պետաց մանկանցն մնայ յեկեղեցին և ՚ի պատշաճ ժա-
մու բերէ : Իսկ եթէ յետ երեկոյին ժամուն պիտոյ է
լոյսն ՚ի կանթեղնն որպէս ասացաք , նա որ ՚ի վերայ
աղբատացն է վառէ . և զայսոր պիտոյ ինքն յեկեղե-
ցոյն փակակալէն առնու , այսինքն կանթեղ , ձէթ ,
մոմեղէն , Փանառ :

Նա որ ՚ի վերայ աղբատացն է՝ բերէ զհասրնին
և զխոտն զոր ՚ի ձմեռն ձգեն , և ձգի խոտն միայն ՚ի
գլաւստրն և ՚ի տուն հօրն . ինքն տայ բերել զխոտն յար-
տաքնոցն , և զվայտ ՚ի տուն հիւանդացն , և զվարոց-
նին ՚ի ջաբիդրն , և ՚ի մանկանցն ՚ի դպրատունն , և
զամբեղնի և պուտկնի և պնակնի ինքն բերէ , և
զմնացուած սեղանոյն ինքն ժողովէ ՚ի պէտս աղբա-
տացն . ինքն բերէ սկտեղս ՚ի մաքրել եղբարցն զգլու-
լըս և զմորուսս . ինքն պատրաստէ զպէտս այնոցիկ
որք զերակն թողուն , այսինքն երկկապ և գաւազան ,

Diebus festis, expleto Capitulo, Sacrista, ante
Missarum Solemnia, panem pro Sacramento ad Altare,
Offertorium nuncupatum, deferat, quem inde, tempore
Missæ Abbas vel Prior apprehendet et Sacerdoti cele-
branti ministrabit.

Die Dominica, cum fit benedictio Aquæ lustralis,
sal affert Sacrista antea paratum ab Administratore,
qui, completa benedictione, resumit quod superfuit, et
collocat in mensa ante fratres. Sacrista, incumbentibus
noctibus, omnes candelas paret (de more).

In Dormitorio fratrum lampas ardeat (per no-
ctem), quam præparat qui curam pauperum gerit,
accendendam sub finem Completorii. Si diescat adhuc,
unus ex juvenum Magistris moretur in Ecclesia, et
adveniente tempore, lumen afferat: si post Vesperas
oportebit accendere lampades, ut diximus, Curator
pauperum accendat, recipiens a Claviculario Ecclesiæ
quod necesse habet, nempe lampades, oleum, candelas,
lampadarium.

Curator pauperum storeas ac stramina in hieme
explicanda deferat: palea in Claustro tantum et in
Æde Abbatis sternatur. Idem (Curator) paleam mittat
in foricam, et ligna pro Valetudinario distribuat: vir-
gas in Capitulo et in scholis juvenum dispenset. Fert
ille sportas, ollas et scutellas, nec non mensæ frag-
menta pro pauperibus colligit: (insuper) defert pelves
pro lotione capitis ac barbæ fratrum; parat necesse
pro emissionem sanguinis, duplicatam (scilicet) fasciam,
baculum, vas sanguinis, et vas aquæ ad abluendum.

արեան աման, բերէ և ջուր առ ՚ի լուանալ: Ինքն հոգայ զթաղումն աղքատացն որք մեռանին և զամենեսեան որք են ընդ իշխանութեամբ վանիցն աղքատք. և թէ ոչ կարէ վանքն քահանայիցն որ դան ՚ի մահն տալ ինչ, ՚ի զգետուց մեռելոցն տան: Ինքն սահմանէ զմահիւնն և զփայտ պրերլոյ ուխտական աղօթաւորացն ՚ի հանգուցանել զնոսա:

Յաւուրս տօնից զորս աւուրս ու թ պատուեն, յեկեղեցին պարտ է դնել կանաչ, և ՚ի գլուստրն և ՚ի սեղանն և ՚ի ջաբեդրն, և սիւռեն յատակ տանցն ՚ի տօն մուտան անուշահոտ տերև որ գտանի յաշխարհն, մըրտենի կամ կասլայ կամ ճղեմն. և զայս ՚ի ժամն յորում ոչ լինին եղբարքն յայս տներս սիւռեն, և յեկեղեցին յամենայն տօն: Իսկ հոգայ զայս և պատրաստէ նա որ ՚ի վերայ զգետուցն է:

Որ ՚ի վերայ զգետուցն է, հարկաւոր է նմա հոգալ և պատրաստել զամենայն պիտոյս անձանց եղբարցն, այսինքն զգետաք թէ բրդէ թէ կտաւ, մուշտկեր, սօլերնի, գօտեստան, դանակ և թավիք, մաքրիչք, սանտրեր, ասղներ, սրոց և օճն, զգաստրուկերն որ կայ ՚ի սեղանոյն տանն դուռն, և զգաստրուկերն որ պիտոյ է ՚ի մաքրելն զգլուխն և զմորուսն, և զմեղնին* սեղանոյն. զայս ամենայն ինքն կալցի պատրաստական: Զփայտն զկնի զգետուցն ինքն յղէ ՚ի լուացարարն. ինքն գտանէ զերակահասան և զծառայողն յերակն, որ զիրակն վառէ. և զայս փայտս առնու ՚ի մառնախէն. ինքն պատրաստ կալցի ճրագու որով զսուրենի եղբարցն օճանեն. և որոյ գայ յաշխարհէ՝ ինքն բերէ զգետուսն և զգեցուցանէ, զոր սրբոյն Բենեդիկտոսի կարգն հրամայեալ է:

Եթէ մեռեալ զոր բերեն ՚ի վանքս որ զսուրբ ձևս ունի, վերակացուի զգետուցն է մի ՚ի չորից մասանց ընչից մեռելոցն, և մին եկեղեցւոյանին և միւսն

* Գիւրք պատարայի:

Ille (idem) curat sepulturam defunctorum, pauperum peregrinorum, et eorum qui in ditione Monasterii ex hac vita decedunt. Si Monasterium non habeat quid conferat Presbyteris interessentibus funeri, spolia exhibeat defuncti. Sternat ipse cubilia et ligna paret comburenda pro devotis hospitibus suscipiendis.

Diebus festis cum octava solemnibus, oportet viridantibus foliis exornare Ecclesiam, Claustum, Refectorium atque Capitulum; ibique, si frondeant in regione, folia odora, ceu myrtum, laurum, caricem, in pervigilio festi super pavementum dispergere: quæ omnia effundenda sunt absentibus fratribus. Id vero quolibet die festo in Ecclesia tantum fiat; et vestiarii Præfectus provideat necesse.

(Qui) Præfectus curet et provideat omnia, quæ sunt necessaria fratribus (in Monasterio degentibus), idest vestimenta ex lana, aut lino, vel pellicea, calceos, cinctoria, cludines, purificatoria, pecten, acum, cotem cum unguento, lintea ad Refectorii januam prope appendenda, linteamina pro abstergendis capite ac barba fratrum, et Missalia pro Altaribus: hæc omnia in promptu habeat Præfectus. Præterea nedum vestimenta ipse paret, ligna quoque mittat ad lavacrum pro ablutione; vocet Chirurgum et puerum pro igne ad sanguinis emissionem: (porro) ligna comburenda a Cellario accipiat: sebum ad liniendos fratrum calceoprovideat. Pertinet quoque ad Præfectum vestimenta pro postulantibus præparare, eosmet etiam Monachali habitu induere, S. Benedicto dictante.

Supellectilium eorum, qui religioso habitu ex hac vita migrantes delati sunt in Cœnobium, pars quarta vestiarii Custodi cedit, pars altera Sacrorum Ædituo, et Cellario tertia statuta est: quod si (excesserint) sine habitu, omnia cedunt Ædituo et Cellario.

մառնականին: Ապա թէ ոչ ունի զսուրբ ձևս, առնու զամենայն եկեղեցականն և մառնականն. այս լինի թէ առեալ է զեղբայրութիւնն: Ապա թէ ոչ՝ և զօտար օք բերեն յեկեղեցին թաղեն, առնու զամենայն մառնականն. բայց ՚ի տասնկէն՝ զոր տան ՚ի նա որ ՚ի վերայ աղքատացն է, նոյնպէս և յամենայն իրաց զոր տան ողորմութիւն ՚ի վանսն, առնու նա զտասա- նորդսն և տայ աղքատացն: Իսկ նոքա որ առին զինչս մեռելոյն՝ բերեն ՚ի ջաբիդրն և դնեն առաջի հօրն. և թէ է ոսկի կամ ձի կամ ջորի կամ սլեհ կամ տախտի զարդս, առնու հայրն և որպէս կամի առնէ. զմահ- շացն ծածկոյթսն տան ՚ի հիւրոցն տունն. ապա թէ պատուական մետաքսէ լինի՝ ՚ի զգետոս սրբոյ եկեղե- ցւոյն:

Եղբայրն որ է ՚ի վերայ հիւրատանն որ արտաքոյ է վանիցն, յորում միշտ մօտին հիւրքն, զամենայն ինչ որ պիտանի է՝ ինքն հոգայ և պատրաստէ. զտունն ինքն ուղղէ զտախտերն, զսեղանոյն դաստակերն և զորս լուանան զձեռս, զբաժակս ըմպելոյն, զպնակնին, զգորգալնին, զպարիզներն, զփայտն որ այրի առաջի հիւրոցն, ինքն հոգայ որ բերեն, զհացն և զգինին զհիւրոցն և զհակացն, ինքն հոգայ և պատասխանի առնէ և առնու զամենայն պէտսն ՚ի մառնականէն: Սակայն նոցա է պարտ զայս գործ հաւատալ՝ որք սի- րոջն Աստուծոյ լցեալ են: Յորժամ եղբայր մեռանի ՚ի հեռաւոր աշխարհ և բերեն թուղթ, ինքն առնու և տանի ՚ի ջաբիդրն առաջի եղբարցն զի ընթերցցին:

Աշխարհական մարդիկ որ են ՚ի ծառայութիւն եկեղեցւոյն, յոր բան և լինիցին՝ թէ սխալեն՝ ունի իշխանութիւն վերահացու գործոյն իրատեւ զնա սաստիւ և բանիւ, և թէ ուղղի բարւոյք է, և թէ ոչ՝ բրովստան կարէ ծեծել զթիւրեալն. իսկ թէ ոչ

Idque fit si (defunctus) Conventui fuerit adscri- ptus: contra si deferatur pro sepultura advena in Ec- clesiam, omnia accipit Cellarius præter (decimam), quæ Curatori pauperum præbetur. Item pauperibus ipse tribuit decimam omnium, quæ obveniunt Monasterio ex charitate (piorum).

Res autem defuncti, qui receperint deferunt in Capitulum ad Abbatis pedes ponentes: qui Abbas tollit pro se aurum aut equum, aut mulum, aut arma- turam, aut lectisternia, si fuerint, iisque utitur pro voluntate: stragula dantur Hospitio, vel, si valde bona et serica, pro conficiendis Ecclesiæ vestibis impen- duntur.

Frater qui præest Hospitio extra Monasterium locato, quo jugiter hospites conveniunt, curare debet et parare omne opus: instruit porro ipse domum, le- ctos, mappas, lintea, cyathos, patinas, cochlearia.....*: ligna comburenda pro hospitibus ut afferantur, invigi- let, quemadmodum et panem provideat, ac vinum pro hospitibus et servitoribus: omnia hæc comparanda sunt illi et exquirenda a Cellario, cui rationem red- dere tenetur. Profecto officium hujuscemodi tradendum est solis viris, qui Dei charitate repleantur.

Cum frater in longinqua regione decumbit, et nuntium mortis mittitur per epistolam, hæc tollitur a Præsidente, qui defert in Capitulum et legendam fratri- bus offert.

Inspector Ecclesiæ sæculares ministros ibidem in quolibet fallentes monitis ac exprobrationibus ex officio reprimat; si corriguntur, bene: alioquin Præpositus

* Videsis pag. 33.

Համբերէ՛ արտաքս ձգեն ՚ի գործոյն. և թէ մարդ է՛ զոր անպատշաճ է հարկանել, ՚ի գործոյն յորում է՛ կարող են փոխել. բայց մեծ պատճառանօք այս լիցի, ՚ի փոքուն պարտին երկայնամտել: Եւ բնաւ նա որ ՚ի վերայ գործոյն է, զսխալողն ոչ կարէ փոխել, առանց ցուցանելոյ հօրն կամ բրիւորին:

Յամենայն իրս պարտ է խրատել զվարձկանսն. թէ համբերէ խրատուն և ուղղի՛ բարի է, ապա թէ ոչ՝ ցուցանէ հօրն կամ բրիւորին կամ մանուկանին զսխալմանսն զոր արարին, և ըստ արժանին կշտամբեն հրամանաւ սոցա, բանիւ և բրով. կամ մեկնեն և ծեծեն կամ զգէմնս, կամ փոկով զթիկունսն: Եւ այս լինի վասն մեծ յանցանաց՝ թէ գողանայ ՚ի վզէն եկեղեցւոյն, կամ թէ չարախօսէ զեղբարցն. և թէ բրով ոչ ուղղի՛ տուգանեն, այսինքն զվարձն կտրեն. բայց զի արդարութիւն լիցի և մի զրպարտութիւն, կամ կարծեօք դատել կամ վասն փոքր յանցանաց:

Յորժամ մանկունքն անցանեն առաջի եղբարցն, խոնարհեցին նոցա. և յորժամ հայրն դայ, ամենեքեան յառնեն և խոնարհին. բայց ՚ի մի տեղոյ յարտաք յորում ոչ (ինչ) փոյթ առնեն նմա ՚ի մտելն:

Եղբարքն միմեանց ՚ի հանգիպելն՝ գձեցին իրերաց: Եթէ յայն ժամն է յորում ոչ ունին հրամանս խօսելոյ, ոչ կարէ մին ընդ միւսն գիրս խնդրել:

Որ յառաջին փառսն ոչ լինի ՚ի խաղաղական ազօթսն, գնայ առաջի խորանին կանգնի ՚ի դառն, և որ որ ելանէ յետ այսր փառաց՝ ոչ ունի հրամանս, այլ լուծեամբ դառնայ: Իսկ թէ խօսի, պարտական է զազօթսն կրկնել վերստին:

Մանկունքն երեկոյն յետ եղբարցն գնան առնուլ զօրհնութեան ջուրն. բայց քան զնորոգ եկեալսն յառաջ:

verberare potest delinquentem; si hic non paret, opere expellitur. Quod si talis homo verberari non expediat, (excidat officio et) transferatur (alio). Hoc fiat gravibus ducti rationibus: (aliter) si parvis, patienter est sustinendum. Inspector operum, inscio Abbate vel Priore, delinquentem ab opere amoveat unquam. Mercenarii omnimodis moneantur; si monitioni parent et emendantur, etiam; secus (qui praest) Abbati vel Priori vel Cellario eorum menda referat, et juxta mandata verbis aut verberibus ex justitia corripientur, vel detractis vestibus in faciem caedentur, aut corrigia flagellabuntur in scapulis. Sed hoc minime factitandum, nisi graves ob noxas, veluti si ob furtum illatum Ecclesiae, aut detractiones fratrum; quod si verberere non resipiscunt, multa plectunt, idest stipendia differunt (usque ad bonam frugem). Verum hoc fiat jure, nequaquam aut calumnia, suspicione, vel culpa levi.

Juvenes pertranseuntes fratribus caput inflectant; adveniente Abbate, omnes inclinantes se assurgunt, praeterquam in loco, per quem it reditque, nullo animo intendente. Fratres obviam euntes se inclinent vicissim. Quibus horis fari vetatur nemo unus expostulet libros ab alio.

Qui ad primum Completorii « Gloria » non adest, (post veniens) ante Altare consistit; exeunti loqui amplius non licet, sed silentio regrediatur oportet: casu quo verba faciat, preces dicat denuo.

Juvenes aquam lustralem sero capiunt post fratres, sed ante proxime accedentes.

Synaxi nocturna adsint juvenes precibus, quae

Ի գիշերային աղօթան՝ մանկանցն պարտ է լինել յերկրորդ կարգ աղօթիցն՝ ի յետին հայր մեր որ յերկինս : Եթէ հարկ լինի ումեք խօսել յետ խաղաղական աղօթիցն , դարձեալ երկրորդեացէ զնոյնն . այնպէս արասցէ և յետ կէս գիշերոյ աղօթիցն , թէ խօսի :

Եւ զայս պարտին գիտել ամենեքեան , թէ մեծ հուր է և սաստիկ յանցանք խօսելն յետ խաղաղական աղօթիցն . ոչ է պարտ և ոչ ձեռամբ նշանակել յետ այսր աղօթից , և ոչ ՚ի գլուստրն մնալ սակս իրիք գործոյ , և ոչ մին միւսոյն հանդէպ յետ այսր կարէ համարձակ նստել . այլ ամենեքեան ըստ կարգի յետ աղօթիցն ելանեն յեկեղեցւոյն և դնան ՚ի տուն հանդրատեանն . և ոչ մի որ ՚ի նոցանէ մնայ յեկեղեցին , բայց յեկեղեցւոյն սպասաւորացն :

Մեծ և սաստիկ և ծանր և բազում զգուշութեամբ պարտին մտել ՚ի տուն հանգստեանն ՚ի ժամ ննջելոյն . որպէս զի մի ՚ի հարկ պատճառաւ իրիք ընդ միմեանս խօսելոյ . ոչ խորդալ անդ և ոչ թքանել . ոչ մին միւսումն սաստիկ կամ խրատ տայ . ոչ շարժեն զտախտերն , ոչ ձգեն զգրեւտան կամ զսօլերն որ խոշուն հանէ . և թէ ինչ աղօթել կամի որ ՚ի ննջելն , ամենեկն ոչ ունի իշխանութիւն շարժել զըթունսն . ՚ի սիրան աղօթեացէ :

Բրիւորն պարտի ելանել ՚ի դուրս իւրով մոմեղինաւ և շրջել ընդ եկեղեցին և ընդ ամենայն տունսն , զի մի լիցի որ արտաքս ՚ի հասարակաց օրինացս : Եւ թէ եղբայր արտաքոյ է և տեսանէ զբրիւրի շրջելն , ոչ պատասխանէ բերանով կամ լեզուաւն , այլ միայն կորացուցանէ զգլուխն առաջի նորա և ոչ շարժի . իսկ բրիւրն ձեռամբ ակնարկէ նմա դնալ ՚ի տուն հանգստեանն : Եւ թէ լիցին եղբարք որ առեալ են հրաման մնալոյ յեկեղեցին կամ այլուր , յորժամ դայ բրիւրն իւր լուսոյն ՚ի մէջ նոցա , յառնեն անխօս կորացուցեալ զգլուխս , և նա անցանէ : Սպա թէ լինին ոմանք ընդ նոսա առանց հրամանի , ոչ է պարտ անտես առնել , այլ վաղիւն ՚ի խորհրդեանն յանդիմանել թէ երկնցին և դնան ՚ի ննջել . ապա թէ ան-

fiunt secundo, et « *Pater noster* » novissimo. Si quis post Completorium opus habet loqui, easdem repetat preces : similiter quæ de media nocte pro eloquio forent dicendæ.

Probe hoc omnes calleant : etenim, explicito Completorio, sermonem texere magnus error est et gravis reatus* : prece igitur finita, neque signum manibus fiat, nec pro re qualibet ullus maneat in Claustro, neque pro libito frater adversus fratrem consedeat : sed cuncti per ordinem exeant de Ecclesia ad dormitorium se conferentes. Nemo, ministris exceptis, maneat in Ecclesia.

Dormitionis tempore magna fratres, multa nimisque cum diligentia requietionis locum introeant, ne detur ad invicem confabulationis occasio : non illic stertere, non spuere, non quemquam ex fratribus corripere licet vel monere; non fulcrum lecti movere, non vestes aut calceos cum strepitu projicere : quod si vult quis orationem facere non labiis omnino, sed corde intus precetur. Prior exeat cum sua candela, Ecclesiam ac domum totam perlustrans, quatenus comunes regulas parvipendens nemo inveniatur. Si autem frater foris inventus Priorem circumeuntem aspiciat ne loquatur eum, sed inclinet se tantum et coram sistat. Manu ipsum Prior moneat quietem. Casu ceterum quo fratres nonnulli in Ecclesia aut alibi cum venia sistant, occurrente facem præferente Priore, quiete ipsi consurgant, coram eo se inclinent donec transeat : verum si fuerint inter illos ceteri absque licentia, (hoc) non neglecto, postriedie sunt in Capitulo ad consilium cohibendi. Hoc est in more, si magni faciunt et petunt quiescendum; sin negligentes inventi, nedum cohibendi sed et vapulandi sunt. Prior, postquam Monasterium omne quaquaversu lustraverit, pergat majorem claudere januam, tollit et penes se (detinet) claves, quas tradit Sub-Priori ex arbitrio, idest Ædituo.

* Vis armenicæ locutionis denotat vehementissimum ignem.

փոյթ առնեն, ոչ յանդիմանեն միայն, այլ և հարկանեն: Եւ յորժամ շրջի բրիւրն ընդ ամենայն վանսրն, դայ և զարտաքին դուրսն փակել, առնու զբանալին ինքն և կամ տայ սոբրիւրն որ է եկեղեցապանն:

Եւ յորժամ լեն զկէս գիշերոյ զանգակն, վաղվաղակի յառնեն առանց հեղութեան. իսկ թէ լինի որ որ հեղգանայ, բրիւրն զարթուցանէ ոչ 'ի մահիձսրն մերձնալով կամ 'ի զգեստս նորա, այլ 'ի բացուստ դափէ և ձայն հանէ. և ժողովեալ յեկեղեցին յաղօթան՝ յատեանն անկանին ըստ կարգի և ասեն զՀայր մեր որ յերկինսն ըստ որում օրէն է: Յետ այսր գառնայ բրիւրն իւր մոմեղինաւն 'ի տուն հանգրտեանն. և թէ որ վասն վատութեան մնացեալ է 'ի մահիձսն, ածէ յեկեղեցին: Այսպէս առնէ և յետ առաջին գրոցն. նոյնպէս և յառաւօտին յաղօթան:

Յեղբարցն թէ որ ննջէ 'ի կէս գիշերոյ աղօթան յեկեղեցին, միա դնէ եկեղեցապանն, և առեալ Փահառ շրջի 'ի մէջ նոցա ներքոյ և արտաքոյ. և որոյ 'ի քուն է արտաքոյ՝ դոփէ սոսամբն հեղութեամբ զի զարթիցէ: Այս յամառնային առուրն լինիցի. իսկ 'ի ձմեռնն որք զգիրսն ընթեռնուն երեքն, իւրաքանչիւր որ առնու զիւր մոմեղէնն յետ կարգալոյն, և շրջի ընդ եղբարսն. յորժամ գտանէ զք 'ի քուն, դնէ զՓահառն առաջի նորա: Իսկ նա զարթուցեալ և տեսեալ առնու և ինքն շրջի, և զայլ որ գտանէ 'ի քուն՝ դնէ առաջի նորա. այսպէս առնեն:

Եղբայր որ ծարաւի երեկունն յետ խաղաղական աղօթիցն, թէ տղայ է՝ ասէ ընդ մեծ վարդապետն. թէ մանուկ է՝ ասէ ընդ իւր վարդապետն, վարդապետն գնայ ասէ ընդ հայրն կամ ընդ բրիւրն: Եւ ամենայն որ որ ծարաւի յեղբարցն՝ ասէ ընդ հայրն. եթէ տայ հրաման, գնայ 'ի տուն հիւանդացն, զի այնր ոչ է պարտ լինել առանց կերակրոյ և ըմպելեաց. և ընդ նմա գնայ այլ որ յեղբարցն: Իսկ պաշտօնեայ հիւանդացն տայ նմա ըմպել, և յետ ըմպելոյն կրկնէ յաղօթան:

(Fratres) audito sonitu campanæ mediæ noctis, mora nulla debent surgere; si aliquis cunctaret, a somno suscitaret eum Prior lecto aut indumentis non appropinquans, sed (manus aut solum) percutiens eminus strepensque. Congregati in Ecclesia ad orationem in Choro se abjiciunt per ordinem, « Pater noster » dicunt de more. Post hoc redit cum candela Prior ad dormitorium, ubi quempiam ex socordia morantem inveniens ducit ad Ecclesiam. Sic primi libri completa lectione, et sic ad Matutinam Synaxim assolet factitare. Si aliquis fratrum, mediæ noctis prece durante, dormierit in Ecclesia, Aedituus advertat et, lampade accepta, pergat appropinquans et propius dormienti solum tundat pede submissim ad expergiscendum. Hoc fiat tempore æstivo: in hieme autem, e Lectoribus codices tres, facta lectione, unusquisque, capta candela, in medio fratrum ambiat, inventique dormientis lampadem ob oculos ponat; expergiscens apprehendat lampadem et circumeat et ipse, inventoque alio dormiente lumen admoveat et ita porro.

Si quispiam inter fratres, post Completorium, sitiatur, si puellus, Magistrum principem; si juvenis, Magistrum admoneat: Magister dicit Abbati vel Priori: si alter ex numero fratrum commonefaciat Abbatem, quo annuente, valetudinarium adeat, ubi esus et potus nunquam deerunt, alio comitante sodali. Potum tribuet ægrorum Curator, sed bibens, hausta aqua, precem denuo facere jubetur.

Ի խորհրդատունն յորժամ ժողովին՝ զըբ որ յանդիմանեն ՚ի սխալանս ինչ, և նա նախ քան զանկանելն և մեղայ ասելն եթէ արդարանալ ջանայ կամ խօսի, սաստիկ հարցեն զայնպիսին: Այլ թէ արարեալ է որ զսխալանան և թէ ոչ, յորժամ պարտաւորեն զնա և դատեն՝ լռել պարտի և զպարտութիւն խոստովանել, և զայլոցն գիտութիւն քան զիւրն ճշմարիտ համարել:

Ի խորհրդապէս դատելն յորժամ որ յեղբարցն անկանի և մեղայ ասէ, այլք ոչ պարտին ընդ միմեանս խօսիլ:

Եթէ որ ելանէ ՚ի ջարդիդրէն և կամի դառնալ ոչ ասէ պէնէտիցտէ, որ թարգմանի Օրհնեցէք. իսկ եթէ ոչ կամի դառնալ ասէ զայս:

Յորժամ եղբայր զեղբայր յանդիմանէ ՚ի խորհուրդն և առնու զպատիժն, ոչ է պարտ պատժեցելոցն յայնմ աւուր զիւր յանդիմանողէն ասել ինչ, զի մի քինահանութեան կարծիս տացէ:

Որ լինի յանդիմանած մի անգամ և երկիցս և անկանի առաջի ըստ յանդիմանելոցն և խնդրէ ներումն, և բրիւրն հրամայէ որ նստի, այլ որ չունի հրաման զնա յանդիմանել յայնմ աւուր, բայց թէ ծանր սխալանք լինի որ ոչ վճարի թողութեամբ:

Զբրիւրն առաջի հօրն կարող են եղբարքն յանդիմանել ՚ի խորհուրդն, ոչ չարութեամբ, այլ սուրբ սրտիւ, ըստ որում ամենեքեան խնդրեն զմիմեանց ուղղութիւն հոգևոր սիրով, և վասն այնորիկ պարտական են նախախնամել և պահել զհոգիս իրերաց:

Թէ մին ընդ միւսն ՚ի խորհրդեանն անպատշաճ բանիւք հակառակին, ՚ի նոյն տեղն զայնպիսին խրատեցեն ըստ պատշաճի:

Ի յայն կարգն և ՚ի սահմանն յոր զմեծամեծսն հարկանեն ՚ի խորհրդեանն, այնպէս ծեծեն և զմանկունս:

Ով որ յեղբարցն ՚ի հրամանն զոր առին նմա ոչ լինի փոյթ և երազ, այլ հակառակի և հեղգութեամբ արհամարհէ, այսպիսիս զանձն ատէ. պարտ

In Capitulo, adstante Cœtu, si frater ob culpam reprehensus, antequam prosternat se dicatque « *peccavi* », nitatur se defendere et loqui (pro se), fuste vehementer cœdatur. Sons aut insons accusatus noxa et judicatus, omnino tacere debet ac reum se profiteri, magis quam suam ceterorum cognitionem pro vera confirmans. Quando iudicium fertur in Consilio, et aliquis ex fratribus, confitendo, se prosternit pœnitens, nequeunt ceteri colloqui inter se. Exiens e Capitulo cum animo redeundi, ne dicat « *Benedicite* »: utique non rediens dicturus.

Cum frater in Capitulo accusat alterum, hic punitus, die illo, contra accusatorem suum nil proferat, ne suspicio inferatur vindictæ. Qui semel et iterum objurgatur, et prosternens se, pro modo probri, petit veniam, eique Prior ut sedeat mandaverit, nemo, illa die, reprehendat eum, nisi tam gravis foret culpa, ut venia tantummodo non satisfiat. Licet fratribus in Capitulo Priorem coram Abbate incusare, procul exultante malitia, sed pura intentione, prout quemque decet, qui optat sui confratris resipiscentiam, charitate non ficta, adeo ut pro animarum salute cuique adnendum sit, et satagendum vicissim.

Consilii tempore, jurgium si oriatur ad invicem importunis verbis inter fratres, illico, prout decet, isti admonendi sunt.

Ordine et modo quibus ætate proveci vapulantur, vapulentur et juvenes. Qui de fratribus alacer et lubenti animo mandatum non arripit, quin potius detrectat ac spernit, ignave se despiciatur; (quocirca) in Concilio aut nudus aut super scapulas hujusmodi expedit flagellari. Nemo fratrum cohibendus est ut inobediens pro parvis et levibus culpis, vel ob involuntarios defectus in loquendo; qui vero sponte mandata contemnit, et, monitione accepta, adhuc sordescit, culpa inobedientiæ corripiendus est. Qui oblivione aut ignorantia, et non apposite, in legitima hæc Statuta

է զնա 'ի խորհրդեանն կամ մերկ կամ յերկուս թի-
կունս հարկանել:

Զէ պարտ վասն փոքր և շնչին իրաց զօք յեղբար-
ցնն իբրև զանհնազանդ կշտամբել 'ի յանցանելն 'ի
բանսն ահամայ. այլ զայն որ ամենայն կամօք արհա-
մարհէ զհրամանսն և յետ խրատելոյն բանիւ՝ մնայ 'ի
թերու թեանն, պարտ է անհնազանդութեան պատ-
ժօք դատել:

Որ սխալէ կամ յանցանէ 'ի պատշաճ օրինացս
վասն մոռացութեան կամ վասն տգիտութեան և ոչ
կամօք, զայնպիսին բանիւ խրատեսցեն 'ի խորհրդեանն
կամ միով վարոցաւ. նա և թէ պատշաճ համարին,
'ի հեշտ բանդ արկանեն վասն իւրոյ օգտի, որպէս զի
իմաստնասցի:

Ով զք յանդիմանի 'ի խորհրդատունն վասն յան-
ցանաց և նա չանկանի առաջի հօրն կամ եղբարցն,
այլ հակառակի բանիւք և փութայ արդարանալ, ան-
դէն 'ի տեղուցն հարցեն զնա բրովք առժամայն վասն
անմտութեանն: Սպա թէ դեռ ևս հակառակի և ըզ-
ծեծան արհամարհէ, առնուն 'ի նմանէ զգանակն
թափովքն, և դնէ 'ի բանդ հայրն կամ բրիւնն զգե-
րեալն 'ի սատանայէ, և անդ չարչարեն զնա բազում
պահովք. և ըստ դիպող աւուրց հրաման տայ հայրն
բերել զնա. գանեն 'ի խորհրդեանն և խրատեն կամ
սաստիւ կամ քաղցրութեամբ՝ որով ճանաչէ թէ
օգտի. այնչափ առնեն զայս մինչև կոտորի սիրան և խո-
նարհի և խոստովանի ուղիղ: Սյլ և եղբայր մի օր ըստ
օրէ հօրն հրամանաւ դնայ 'ի բանդն և յորդորէ զնա
աստուածային օրինօքն 'ի հնազանդութիւնն. յոր-
ժամ դառնայ և ցուցանէ կերպարանս զղջման, բերեն
զնա 'ի խորհրդեանն, յոր մտեալ երկիր պագանէ.
հայրն հրամայէ. Զմնչ խնդրես. նա պատասխանէ.
Մեղայ տեր. և հրամայէ յառնել: Եւ թէ յետ այսորիկ
ինքն իւր սրտին կամօք ախորժէ առնուլ ծեծք, հրա-
մայէ հայրն ծեծել զնա. յետ որոյ ողորմութեամբ
խրատէ զգոյշ լինել ոչ առնել այլ զայն, և առնէ
իւր զթութիւն և հրամայէ արձակել 'ի բանդէն: Նա

delinquit, verbis aut uno verbere tantum in Capitulo
increpandus est; aut saniori consilio, carceri moderato
mancipandus, pro bono animæ suæ et ut redeat ad
bonam frugem.

Qui ob culpam in Capitulo reprehensus coram
Abbate ac fratribus haud se prosterneret, sed alterca-
retur excusationem prætentans, ibi confestim cædatur
ob insipientiæ reatum; et si pergeret altercari et sper-
nere verbera, culter auferatur ab eo cum vagina:
porro Abbas vel Prior mancipium illud Satanæ in car-
cerem conjiciat acri abstinencia vexandum. Statuta
die jubeat Abbas ipsummet in Capitulum vocari, ibi-
que verberandum, minis aut blanditiis, si satius ducent,
pro illius salute monendum. Hæc agendi ratio iteretur
donec emolliatur cor ejus, et humiliter se reum esse
profiteatur. Insuper unus fratrum, jussione Abbatis,
quotidie adeat carcerem, captivumque Dei et obedi-
entiæ scita proferens cohortetur: resipiscens, et contri-
tionis signa manifestans, ducunt in Capitulum, quo
introgessus prosternatur.

Abbas exquiret ab eo: quid vis? Cui ille: « *Pec-
cavi, Domine.* » Tunc Abbas eundem surgere jubebit.
Post hoc si frater (ad bonam frugem receptus) sponte
postulet flagellari, verberationem Abbas decernat;
postea humaniter eum alloquens, ne iterum relabatur
in culpam, caute admonet vigilandum, jubetque, cha-
ritate dictante, ipsum educi de custodia. Hoc audito,

յորժամ ըէ զայս, գնայ անկանի առաջի և համբու-
րէ զոտս հօրն և կանգնի առաջի նորա 'ի մէջ եղբար-
ցնն. իսկ ապա հայրն ցուցանէ նմա տեղի նստելոյ
կամ զիւրն որ յառաջ ունէր և կամ այլ խոնարհ:
Յայսպիսուոյս նախ քան զգալն 'ի խորհրդարանն ա-
ռաջի հօրն՝ հաւատալոյ բան պահանջեսցեն, զի մի
պատրանօք լիցի զղջումնն: Սա թէ եկեալ առաջի
հօրն դարձեալ հակառակի, ծանր է սխալանքն. 'ի
նոյն բանան դարձցի և սաստկապէս կշտամբեսցի-
ապա թէ ուղիղ զղջումն ցուցանէ, վերոգրեալ 'ի
վերայ նորա կատարեսցի:

Թէ որ յեղբարցն զհրամանս հօրն խոտէ և ասէ՝
Թէ ոչ դատիս ուղիղ, 'ի բանտ և 'ի կապանս ըստ ա-
սացելոցդ կացցէ, մինչև ուղղեսցի 'ի ներքոյ կամաց
հօրն:

Թէ որ զիւր յանցանան թագուցանէ, և այլ եղ-
բայր զնա 'ի խորհրդեանն յանդիմանէ յառաջ քան
զիւր խոստովանելն, յորժամ ստուգուի թեամբ ցու-
ցանէ զնա յանդիմանիչն առաջի հօրն և եղբարցն,
գնայ և անկանի 'ի մէջ յերեսս վասն մեղացն. և 'ի
ցուցանելն զամենայն յանցանան և նորա ոչ կարել
պատասխանել ընդդէմ ճշմարտութեանն, հրամայէ
հայրն յետ զծունրն ածելոյ առաջի իւր՝ անկանել
նորա, և այլ եղբօր ասէ յառնել և ծեծել զնա սաս-
տիկ: Յորժամ զայս առնեն վասն ուղիղ պատճառին
որ գտաւ 'ի վերայ նորա վկայիւք, նզովէ զնա հայրն
և ասէ, Ել արտաքս. և լինի հատած 'ի միաբանու-
թենէ եղբարցն. ըստ որում խրատեաց զմեզ Առա-
քեալ մատնել զայնպիսին սատանայի 'ի սատակումն
մարմնոյ՝ զի ոգին ասրեսցի: Այս խրատս է ծանր մե-
ղացն, որպէս զի մի այլ գտցի 'ի մէջ եղբարցն:

Յորժամ արտաքս հրաման տայ հայրն գնալ, գնէ
զնագուղն 'ի դուխն և ելանէ արտաքս 'ի խորհրդա-

ad pedes Abbatis se abjiciat, deosculans eos et stabit
coram in medio fratrum. Tunc Abbas priori aut infe-
riori loco, quo sedeat, ostendit. Attamen, priusquam
ducantur in Capitulum, adstante Abbate, promissionis
verba a pertinacibus his sunt exquirenda, ne forte
pœnitentia (ficta) sit (et) dolosa: et si veniens iterum
coram Abbate refragari urgeret, quod est gravius
piaculum, reducatur in eundem carcerem, vehementius
arguendus: si veræ pœnitentiæ dederit indicia, adhi-
beatur cum eo, quæ supra descripta est (agendi ratio
cum charitate).

Si frater quispiam jussa Patris contemnat, et
dicat: tu facis (mihi) injuriam, (injuste agis), con-
strictus vinculis in carcerem tradatur, ut dictum est, donec
ad jussa Abbatis flectatur.

Si quis frater celaverit culpam, et priusquam
confiteatur in Capitulo, prodatur ab alio, si vera coram
Abbate et fratribus accusator testetur, pronus in fa-
ciem pro peccato suo ille se prosternat: cumque omnia
sua peccata fiunt ipsimet manifesta, nihilque contra ve-
ritatem reponat, Abbas coram se genuflexum jubet pro-
sterni, vehementissimeque ab alio verberibus lacerari.
Id, causa legitima et adversum eum, occurrente, teste
probata, Abbas ipsum plectit anathemate, aitque:
« egredere. » Ille a Congregatione semotum se intelli-
get, clamante Apostolo: « Tradite eundem Diabolo et
in excidium corporis, ut animus salvus fiat. » Hoc pe-
ragendum profecto est, culpa gravi extante, ne am-
plius inter fratres (deinceps) inveniatur.

Cum Abbas jubet ipsum egredi foras, sumit cap-
putium exitque de Capitulo. Nutu Abbatis duo fratres

տանէն: Եւ հրամանաւ հօրն ելանեն ընդ նմա երկուք յեղբարցն և տանին զնա 'ի բանտն ուր սահմանեալ է այսպիսի յանցաւորացս . և բնաւ չկարէ որ խօսել ընդ նմա, բայց միայն այն որում հրամայէ հայրն . և տան նմա զհացն և զջուրն որպէս գրեալ է 'ի կարգ սրբոյն Բենեդիկտոսի, առանց օրհնելոյ խաչիւն: Եւ յամենայն աղօթից ժամ ելանէ 'ի տեղոյն ուր է 'ի սուգ և յապաշխարութիւնն, և եկեալ առաջի դրաց եկեղեցոյն տարրանայ յերկիր 'ի վերայ երեսաց իւրոց և մնայ անդ մինչև մտեն ամենայն եղբարք: Իսկ 'ի սկսանել սաղմոսացն՝ յառնէ և զնայ յիւր տեղն արտաքոյ մինչև կատարի աղօթքն, և դարձեալ գայ 'ի նոյն տեղն և անկանի մինչև ամենեքեան ելանեն. այլ նոքա յելանելն և 'ի մտանելն ասեն զնա, Աստուած Թողութիւն չնորհեսցէ յանցանաց քոց:

Եւ այնչափ առնէ զայս մինչև հայրն ողորմի և արձակէ զնա 'ի կապանացն, և հրամայէ բերել զնա 'ի խորհրդեանն: Եւ մտեալ անկանի յերկիր . և հայրն ասէ. Աստուած իւր առատ ողորմութեամբն որոյ առաջի ապաշխարեցեր, Թողցէ քեզ զյանցանսքո: Իսկ նա երկրպագէ և համբուրէ զոտս հօրն, ապա գայ և ըստ կարգի անկանի ամենայն երկու եղբօր առաջի մինչ կատարէ զերկու կարգն . և նոքա ասեն ընդ միտս զնոյն բանս: Ապա այսուհետև լինի ընդ այլ եղբարսն, որպէս սուրբն Բենեդիկտոս հրամայեալ է: Եւ յետ Թողութեանն ցուցանէ իւր հայրն կարգ 'ի սեղանն և յեկեղեցին, կամ զիւրն կամ խոնարհագոյն: Եւ ոչ ունի հրաման սկսուած առնել կամ գիրք կարդալ մինչև դարձեալ հայրն հրամայէ: Այլ յետ կատարելոյ զաղօթսն ժամուցն՝ գայ առաջի խորանին և երկրպագէ այնչափ մինչև հայրն ասէ բաւական է: Նա և եղբարքն տեսեալ զնորա ճշմարիտ զղջումն տղայէն զհայրն վասն իւր, և ապա նա ողորմի և կարգէ զնա յիւր դասն յեկեղեցին: Յետ կալոյ յիւր կարգն ազատ է յամենայն ապաշխարութեանէ:

cum eo exeunt ad carcerem his reis assignatum ducentes: cum ipso nemo amplius loquatur, nisi ille cui iusserit Abbas. Sit illi victus (quotidianus) panis et aqua, ex Regula S. Benedicti, nec cruce benedicatur. Qualibet Hora Canonica exit de loco luctus et pœnitentiæ veniensque ante fores Ecclesiæ, pronus facie jacet in terra, ibique manet, donec omnes fratres introeant.

Initio Psalmorum surgit, et suum locum petit forinsecus usque ad expletionem precum; postea iterum procidit in terram loco priori, donec exeant omnes, qui simul ac ingrediuntur et exeunt dicunt ei: « *Deus tibi ignoscat peccata tua.* » Idipsum agat donec Abbas misereatur ei, a vinculis absolvat, et jubeat adduci in Capitulum. Ille procidit ingrediens, et Abbas dicit: « *Deus, coram quo pœnitentiam egisti, infinita misericordia sua, te a peccatis omnibus absolvat.* » Ille genua flectens se prosternit ad pedes ejus, deosculans eos; idipsum perficit ante fratres binos hinc inde donec duæ series impleantur: illi autem proferunt ex corde ipsissima verba. Post hoc in Congregationem ceterorum ingreditur, sicut præcepit S. Benedictus. Data venia, locum ipsi in Refectorio, et in Ecclesia, ut antea, vel inferiorem Abbas assignatum ostendit. Priusquam Pater mandaverit, denuo, (preces) inchoare nequit, aut libros legere: sed Horis Canonicis ad finem vergentibus, ad Altare accedit et adorat usque dum dicat ei Abbas: « *Satis.* » Porro contritionem illius suspicientes confratres orant Patrem pro eo, et hic miserans in locum pristinum ipsum restituit in Ecclesia: (atque ideo) semel restitutus, a pœnis omnibus absolutus declaratur.

Զայս սահմանքս եղաք վասն մեծ մեղաց որով պատժեն զսուրբեանն ՚ի մեղս, և դուք պինդ և անխոփով կալարուք զորէնքս: Եւ զայս պատուհաս ոչ կարէ ածել ՚ի վերայ յանցաւորին բրիւրն կամ այլ որ, բայց միայն հայրն: Իսկ թէ նա ՚ի հեռաւոր աշխարհ հանգիպի, մնացեն մինչև եկեցեցէ. և բրիւրին է միայն կշտամբել զնա սաստիւ և սպառնալեօք:

Իսկ որ ՚ի փոքր յանցանս գտանի, այսպէս դատապարտի, որոշեն ՚ի սեղանոյն միայն, բայց յեկեղեցին մնայ յիւր կարգն, և ոչ սկսանի, ոչ աղօթս առնէ, ոչ գիրս ընթեռնու, այլ ՚ի վերջի աղօթսն գայ առաջի խորանին և կանգնի ՚ի վերայ երեսացն մինչև կատարի աղօթքն: Իսկ յորժամ կամի հայրն առնել իւր ողորմութիւն, գնայ մերձ իւր ուր անկեալն է և դոփէ ոտամբն. իսկ նա յառնէ և ածէ ծունր շուրջանակի և անկեալ համբուրէ զոտս հօրն և գնայ յիւր տեղն ՚ի սեղանն: Զայս կարգս առնէ յանցաւորն յամենայն օր, բայց ՚ի կիրակեցէն և ՚ի մեծ տօնսն: Եւ զայս իշխանութիւնս կարէ բրիւրն ունել յիւր ձեռն, եթէ հայրն չլինի յաշխարհն, և ինքն արձակէ. իսկ նախ քան զարձակելն որպէս ասացաք՝ յետոյ ուտէ քան զեղբարսն և առանձինն:

Որ որ յեղբարցն կամաց սրտի հաւանեալ անհնազանդութեամբ, փախստական լինի յեկեղեցւոյն, եթէ դառնայ յետ ժամանակաց և գայ տրամուլութեամբ և ապաշխարութեամբ, և նորա կամին առնել իւր ողորմութիւն, յետ բազում աղաչանաց և խոնարհութեան և ուխտի այլ չյանցանելոյ, յառաջ զայս արացեն ընդ ինքն. ՚ի հիւրատանն ուր օտարքն հանգչին անդ սահմանեցեն նմա կեալ և անդ կերակրել և մնայ անդ որչափ կամ է եղբարցն, և ոչ մտէ ՚ի կարգն յեկեղեցին կամ ՚ի գլուստրն մինչև են հրամայեալ: Բայց յետ մեծ խոնարհութեան և հաստատուն աղաչանաց, որով ամենեքեան ողորմին նմա. և յորժամ կամեսցին առնուլ զնա ՚ի ներս ՚ի ժամ խոր-

Has Constitutiones pro gravibus culpis, proque habituatis in illis imposuimus: vosque hæc documenta sarta tecta teneatis atque inviolabilia. Solus Abbas non Prior nec quivis alius, in reum hisce pœnis animadvertat; Abbate longius morante, expectandum est donec redeat: Prior increpationibus tantum et minis potest sontem corripere.

Incidens in culpam levem damnatur hoc modo: privant tantummodo a participatione mensæ; sed locus in Ecclesia retinet, tametsi orationes non inchoat nec recitat, neque legit lectiones; at sub finem ultimæ orationis accedit ad Altare, et facie in terram provolvitur, manens prostratus donec perficiatur Oratio.

Abbas, cum velit charitatem ei ostendere, pergat prope ad jacentem, terram pede percutit: ille consurgit et genua undique flectens pronus osculatur pedes Abbatis: ad mensam suum locum repetit. Disciplina hæc servatur quotidie a reo, Dominicis et solemnioribus diebus exceptis. Hoc juris competit etiam Priori, qui, absente Abbate a regione, sontem absolvit: hic vero, priusquam absolvatur, post alios fratres et quidem solus manducet.

Si quis frater levitate cordis abreptus se subducit Conventui, rediens postea contritus ac pœnitens, dummodo in gratiam recipiatur, prece diuturna interjecta, et exhibita animi demissione, promissione (tandem) facta amplius in pristina non relabendi, antequam recipiatur, hæc cum illo erit habenda ratio: Præcipiatur ei in Hospitio refici et morari, ubi sunt advenæ, atque ibi, ad nutum fratrum suorum subsistere, nec in Ecclesia vel in Claustro suum locum repetat, donec permittatur ei. (Itaque) post humilitatem magnam, post firma promissa et talia, ut omnes misereantur, volentes recipere, hora qua initur Consilium nudipes et lateribus tenuis exutus, manicis ante ligatis,

Տըրդեանն, բերեն զինքն բոկ և մերկ մինչև 'ի մէջքն և թեզանն առջևն կապած և կնդուղն 'ի ձախ ձեռնն և վարոցն յաջն, և մտէ 'ի ջաբիդրն: Երբ մտէ 'ի ջաբիդրն, անկանի առաջի ամենեցուն, և ասէ Մեղայ, և յարուցեալ նստի 'ի մէջն: Իսկ հայրն հրաման տայ ծեծել զինքն վարոցովն զոր եբեր որչափ պատշաճ է: Երբ զայս առնեն, հրաման տայ հայրն նմա յառնել, և նա ագանի զիւր կուկուլն, և ելեալ արտաքս զգե- նու զայլ զգեստն. և զայ դարձեալ կանգնի առաջի հօրն. և որչափ նա սաստէ և յանդիմանէ և նախատէ վասն յանցանացն, սա ծնրադրութեամբ անկանի առաջի, մինչև ասէ հայրն, Բաւական է: Եւ դնէ հայրն 'ի վերայ իւր զծանր մեղացն կարգն, որ անկանի 'ի դուռնն՝ մինչև առնեն իւր ողորմութիւն, և կարգէ ապա զնա ըստ իւր արժանին՝ յեկեղեցին:

Որ ոք յեղբարցն գնայ ձգէ զկուկուլն և աշխարհական զգեստ զգեստ, եթէ դառնայ և դայ, յետ պահելոցն արտաքոյ՝ 'ի կամեն ընդունել, յորժամ ժողովին 'ի ջաբիդրն, բերեն զնա, և մերկանայ զաշխարհական զգեստն և կապէ ընդ մէջքն, և առնու 'ի ձեռն զվարոցն և մտէ 'ի ջաբիդրն. չբերէ զկուկուլն, վասն այնր՝ զի ինքն ձգեաց զնոյնն, այլ նա որ 'ի վերայ զգեստուցն է բերէ և դնէ առնութիւն նմին: Իսկ յորժամ ծեծեն և առնեն զվերոյ գրեալն, ինքն գնայ առնու զկուկուլն և ագանի, և ելեալ արտաքս զգե- նու զայլ զգեստն, և առնէ զոր վերոյ գրեալ եմբ:

Ոչ է պարտ եղբօրն, որոյ կարգ դնէ բրիւրն պահս կամ այլ ինչ՝ զի և ինքն արձակեցէ զնա. այլ մնան մինչև հայրն դայ, և զնա աղաչեցեն զայս առնել: Եւ յորժամ արձակէ զնա հայրն, յերկրորդ օրն ցուցանեն նմա զսորա սխալանքն, զի գտցէ ողորմութիւն:

Մանուկն որ ծառայէ զհայրն, եթէ ինչ սխալէ, ոչ կարէ զնա այլ ոք դատել, բայց միայն հայրն:

Եղբայրն որ լինի հրամանաւ բրիւրին 'ի պահս կամ 'ի ներքոյ կարգի, յորժամ կամեցի հայրն կարող է արձակել զնա:

capputium in læva tenens, virgam in manu dextera ad Capitulum perducant: sic porro ingrediatur. Ingressus intro in conspectu omnium provolvatur, dicatque: « *Peccavi* »; erectusque in medio sedeat. Abbas jubet virga, quam pertulit, verberari satis; quo impleto, Abbas imperat ut assurgat: sumit ille capputium, et foras exiens induit cæteras vestes: rursus ingreditur et sistit coram Abbate. Hoc propter culpam exprobrante, corripiente, arguente eum, genuflectat ille ante Abbatem, qui, suo tempore, dicit: « *Satis* ». Hinc statutam profert in eum sententiam pro reatis magnis, idest prosterni ad januam tamdiu ad pietatis viscera (fratres) impellantur: deinde locum, quem decet, eidem assignat in Ecclesia.

Quisquis fratrum, projecto capputio, sæcularibus se vestibus induerit, sed ad meliora reversus postea redeat, foris aliquantisper detentus, si placuerit, ducatur in Capitulum: ibi exuens se vestibus sæculi, lumbos præcingat, et manu arripiens virga in Capitulum intret; ast capputium ne ferat, quia projecit: Vestiarius autem capiet et eum prope locabit. Post flagellationem, ceteraque jam superius indicta, ipse idem procedit, tollit capputium et induit: egressus, alia sumit indumenta, pergens juxta superius mandata.

Fratrem punitione (ob culpam) a Priore plexum, absolvi, nisi ab Abbate, non convenit, qui præstolandus est et deprecandus (pro reo). Die postera, qui est dies relaxationis, defectus illius patefaciunt (fratres), ut veniam mereatur adipisci.

Nemo juvenem, qui Abbati servit, fallentem judicet: Abbas tantummodo judicium ferat (de re).

Fratrem jejunio vel alia pœnitentia affectum a Priore, quandolibet Abbas absolvit.

Եթէ գայ աշխարհի մարդ յեկեղեցին և կամի յեղբայրութիւնն մտել և լինել կրօնաւոր, պարտ է Տօրն հարցանել զնա և գիտել զկամն նորա և զխորհուրդ. կամ այլ ումեք ՚ի ծերագունիցն հրամայէ զայս առնել, թէ զինչ խնդրէ կամ ջոր աղաղաւ խնդրէ, և գիտէ զխնդրեցելոյն ծանրութիւն: Եւ յորժամ այն այր ցուցանէ զկամն իւր և զյօժարութիւնն, պատասխանեն զընդունելութիւնն իւր: Եւ հրամայէ հայրն միում յերիցագունիցն վերակացու լինել և ցուցանել զվարս և զճանապարհս երկիւղին Աստուծոյ և սրբոյ կրօնիցս: Եւ ցուցանէ զայս հայրն ՚ի խորհրդեանն առաջի ամենայն եղբարցն և ասէ, թէ Ոչ կամիմ այսպիսի ծանրութիւն հողալ առանց ձեր կամաց և հրամանի և խրատու: Եւ եթէ ամենեքեան հաճին յայս խնդիրս և տեսանեն թէ բարիք է և հաստատուն, ընդունին զնա ՚ի վանսն կամօք եղբարցն. զերիս աւուրս զգուռն բախէ որպէս ասաց Քրիստոս, և մնայ յարտաքին հիւրատունն և ապա ընդունին զնա ՚ի ներքս:

Եւ յառաջին օրէն ասեն եղբարքն վասն իւր սաղմոս յեկեղեցին զայսոսիկ. Լուիցէ քեզ Տէր յաւուր: Տէր հովուեսցէ: Խոնարհեցո, Տէր, զունկն քո: Զայս ասեն նմա յետ սաղմոսացն զոր ասեն յաղագս ճանապարհորդացն, զերիս աւուրս: Ապա յետ ցուցանելոյ Տօրն ՚ի խորհրդեան և եղբարցն ընդունելոյ, երթան երկու կամ երեք յեղբարցն հրամանաւ Տօրն յարտաքին հիւրատունն, և լսեն զխօսս իւր դարձեալ, թէ կարէ զիւր կամսն ուրանալ, մինչև ցմահ մնալ ՚ի վանսն ՚ի ներքոյ ամենայն նեղութեան: Թէ մնայ հաստատուն ՚ի խնդրին, բերեն զնա եղբարքն ընդինքեանս ՚ի խորհրդեանն: Ի մտելն անկանի առաջի Աստուծոյ որպէս և սահմանն է: Հայրն ասէ. Որդեակ, զինչ խնդրես. և իւր ուսուցանեն նախ ասել զպատասխանիս այսպէս. Զձև և զկարգ սուրբ հարցն: Հայրն ասէ. Ամենեցուն Տէրն տացէ քեզ զհայցուածս սրտի քո և զսրբոյ մասնակցութիւնն:

Եւ յառնէ յօսն հրամանաւ նորա: Եւ խօսի

Laicus e sæculo religiosæ vitæ appetens contubernium, si venerit ad Cœnobium, Abbas exquirat ab eo qua voluntate pollet et intentione; et de his certior fiat: vel (si mavult) hoc uni ex senioribus deferat inquirendum, de re (scilicet) quam postulat, de causa petitionis ejusmodi, et si norit, cui subest postulatum, difficultatem. Laicus hujusmodi, modo voluntatem suam et desideria cordis ostendat, receptionis gratia, promissione, donetur.

Verum Seniori Abbas mandet de invigilando postulatore, de tradenda per Dei timorem conversatione vivendi, et disciplina Claustris sanctissima. Hoc negotium, indicto Capitulo, Abbas in medium afferat totius Conventus dicens: « *Nolo, voto, consilio, atque consensu vestro posthabitis, rem et onus in me suscipere* ». Fratribus de recipiendo postulatore, utpote digno et (in sua voluntate) firmo cunctis ad unum assensis, voto in Societatem accipitur. Sed triduo januam pulsare, monente J. C. D. N. tenetur, et foris in Hospitio morari, intus postea recepturus. A prima die (ingressus ejus) sequentes pro eo fratres dicunt psalmos: « *Exaudiat te Dominus (xix); Dominus regit me (xxii); Inclina, Domine, aurem tuam (lxxxv)* »: hosce dicunt psalmos tribus diebus post assignatos super Viatores. Propositione Abbatis edita, receptione probata, Abbatis jussu, duo fratres vel tres pergunt ad Hospitium, quod foris extat, et (paullo ante receptum) rursus interrogant num (firmiter) abrenuntiet suæ voluntati, in Monasterio ad mortem usque mansurus, angustias paratus omnigenas perpeti. Si virili animo est, una omnes adducunt in Capitulum. Ingrediens coram Deo se prosternit, sicut moris est. Petit Abbas: « *Quid vis, fili?* » Antea, quid respondeat, docetur: respondere autem debet hoc modo: « *Habitum et Regulam Sanctorum Patrum* ». Ait Abbas: « *Dominus omnium tribuat tibi juxta desideria cordis tui et communicationem (meritis) Sanctorum* »; et præcipiente Eo (cito)

Հայրն առաջի ամենայն եղբարցն, և ցուցանէ իւր ծանր իրս և դժուարին, և զընթացս կրօնիցս սաստկացուցանէ առաջի նորա, ասելով. Ուրանանս զքրկամ սրդ ամենայնիւ, զի յորժամ կամեսցիս ուտել, ոչ ուտես, յորժամ կամիս հանգչել՝ ոչ հանգչիս. համբերես ծեծելոյ, դանի, կռիւանաց. առնես ամենայն եղբարցս պատիւ, մեծարեալ զոտս որպէս զԲրիտանոս. և դու լինիս սոցա յետին. ուրանանս զքեզ, և որ ինչքո է բերես յեկեղեցիս: Պատասխանն է. Զայս ծանրութիւնս և այլ սաստիկ՝ կամօքն Ստուծոյ՝ իմով յօժարութեամբս բառնամ և համբերեմ: Հայրն ասէ. Ստուծ տայ քեզ ըստ յօժարութեան սրտիքո համբերութիւն: Իսկ նա երկրպագէ առաջի ամենեցուն յետ զայս ասելոյն, և զնայ համբուրէ զոտս հօրն, և եկեալ կանգնի առաջի նորա՝ ի մէջ եղբարցն: Յետայնորիկ թէ եկեղեցական է՝ հրամայէ նմա հայրն որ՝ ի վերայ զգեստուցն է և այլ եղօք, առնու զնա և տանել ՚ի տուն զգեստուցն, և մաքրել զգլուխն և զմորուսն ըստ օրինի կրօնաւորաց. և բերեն ՚ի նոյն խորհրդատունն առաջի ամենայն եղբարցն, հանեն զաշխարհական զգեստն և զգեցուցանեն զկրօնաւորականն, մի չուխայք, մի կուկուլ. և ՚ի զգենուին ասէ զեօթն սաղմոսն հանդարտութեամբ: Սպա թէ ոչ գիտէ գիր և ոչ ունի յեկեղեցի աստիճան, մաքրեն զգլուխն, օրհնութեամբ հօրն. և հայրն թէ զգեցած է քահանայական զգեստ և թէ ոչ կարող է զայս առնել: Եւ յորժամ պատրաստեն զնա, խառնի ընդ եղբարսն, և տան ՚ի նա ուսուցիչ իմաստուն որ կարող լիցի ուսուցանել նմա զճանապարհ կրօնաւորիցս. թէ սարկաւագ է՝ յեկեղեցին յետոյ ամենեցուն կարգեն. ապա թէ աշխարհական է՝ յիւր համանմանիցն յետոյ: Եւ ոչ կարէ որ խօսել ընդ նա առանց հրամանի հօրն: Ի յօրհնելն ոչ զնայ ընդ այլն, և ՚ի պատարագն ոչ առնու զհամբոյրն ընդ այլն. այլ թէ ինչ սխալէ կամ անպատշաճ գործէ, իւր հոգեւոր հայրն զնա քննէ, և թէ ծեծելոյ արժանի է գործն, իւր հայրն և եղբայր մի այլ առանձինն զնա ծեծեն: Սպա թէ

consurgit. Abbas, in conspectu omnium fratrum affatur (noviter admisso) difficultates varias et angores indigitans, nec non Ordinis instituta exaggerans, ait illi: « *Vis ne voluntati tuæ renuntiare ex toto corde, ita ut volens non manducabis, viribus fractus, non requiesces? Potes ne flagella, verberationes, pugna suffere? Vis ne cunctis fratribus habere honorem, ut ipso (D. N.) Jesu Christo, et ultimus inter eos aestimari? Vis renuntiare tibi, et omnia tua Conventui afferre?* » Cui ille respondet: « *Has omnes et majores curas, Deo inspirante, libere accepto et sustineo* ». Abbas inquit: « *Deus tribuat tibi patientiam pro tua voluntate* ». Quo dicto, prosternit se omnibus, et pedes deosculatur Abbatis, ante ipsum in medio fratrum consistens.

Deinde, si Ecclesiasticus, jussu Abbatis per Custodem vestimentorum, et per alium ex fratribus ducitur ad Vestiarium, et ibi, Religiosorum more, caput cum barba detergitur illi; ducunt iterum in Capitulum ad conspectum omnium fratrum, exeuntes eum vestibus sæculi, et tunicam Monachi cum capputio induentes, psalmorum interim septem lenta recitatione sonante. Si literis et Ordinibus Ecclesiæ fuerit expers, benedictione Abbatis, caput ipsi detergunt. Attamen, vestibus sacerdotalibus etsi non indutus, ab Abbate pari modo tractatur. Postquam induerint vestes, eum in societatem recipiunt, statuentes virum prudentem, qui vitam nostram edoceat. Si fuerit Diaconus, locum in Ecclesia tribuunt novissimum, quem itidem statuunt laico ex sæculo. Nemo cum eo loquatur sine Abbatis venia. Nequit ipse ad Offertorium cum ceteris simul accedere, nec osculum in commune ad Missam recipere. Si errat in quolibet, ineptiasque agit, Magister Spiritualis ipsum inquit, et si actio exhibita verberationes in se convertat, et Pater et alius ex fratribus seorsim cum fustibus cædent: quod si, Conventu adstante, deliquerit, in communi Capitulo propter suam

առաջի ամենայն եղբարցն սխալէ, 'ի հասարակաց խորհրդեան զնա վասն մեղացն հարկանեն: Թէպէտ և ոչ է օրհնած և ձեռնադրած 'ի կարգս. քանզի զայս առնելք ըստ առաքելոյն խրատու որ ասէ, « Զամենայն ինչ փորձեցէք: » Քանզի թէ անհաստատ է, բարի է նմա յոչ հանդուրժել փորձանացն արտաքս գնալ, քան թէ առնուլ զձեռնադրու թիւնս սուրբ, և լինի նմա կորուստ. ապա թէ համբերէ և մնայ հնազանդ, յետ տարւոյ միոյ, որպէս սուրբն Բենեդիկտոս սահմանեալ է, վարդապետն իւր խրատ տայ, թէ Սղաչեա զբրիւրն և զհայրն՝ սալքեղ օրհնութիւն սուրբ: Եւ յետ աղաչելոյ և սահմանելոյ զօրն, գայ ինքն ապա 'ի ժամադրեալ օրն 'ի խորհրդեանն, անկանի առաջի հօրն և եղբարցն և խնդրէ զձեռնադրութեանն օրհնութեամբ կատարուին իւր: Յորժամ առնու յանձն հայրն և եղբարքն արժանի դատեն, ելանէ արտաքս և վարդապետն ընդ նմա. և թէ ունի զկուկուրն, և հանէ և գայ առաջի հօրն դարձեալ միայն չուխայօքն, անկանի և խնդրէ: Հայրն ասէ. Սրբի, եղբայր. և խօսի ընդ ինքն դարձեալ սաստիկ և ծանր գոլ զկարգ հնազանդութեան և խաչակցութեանս Քրիստոսի. ցուցանէ և եղբարցն: Իսկ նա թէ և այժմ յանձն առնու հանդերձ յօժարութեամբ համբերել, և եղբարքն վկայեն և գովեն զառաջին զնացսն, անուամբն Աստուծոյ ձեռնադրեսցի. յորժամ յանձն առնուն ձեռնադրել, երկըրպագէ և համբուրէ զոտս հօրն և կանգնի առաջի նորա 'ի մէջ եղբարցն: Եւ հարցանէ հայրն. Գիտես գրել: Իսկ թէ ասէն ոչ, ասէ հայրն ցինքն. Սղաչեա զոր կամիս յեղբարցդ գրել քեզ թուղթ, զի տաս զանձն քո նուէր Աստուծոյ և այս եկեղեցւոյս: Եւ նա լուեալ գնայ առաջի նորա որ գիտէ գրել, անկանի յոտս նորա խոնարհութեամբ, և ասէ. Տէր, աղաչեմ զքեզ, այս անուն, զի գրեսցես ինձ թուղթ ուխտի և դաշանց: Իսկ նա յանձն առնու հրամանաւ հօրն և գրէ. ապա թէ գիր գիտէ, ինքն գրէ, և թէ ոչ՝ յորժամ գրի, առանց պատճառի զիւր նշանն արասցէ 'ի

culpam vapulet. Ut ut benedictione vacuus, nec sacris initiatus in Ordine, hæc a nobis accipiat, suadente Apostolo: « *Omnia probate* ». Etenim, si fuerit instabilis, nec fortis ad toleranda incommoda, melius est ut abeat, quam fieri cum sua jactura professus. Si autem patiens atque obediens probatur, post annum, auctore S. Benedicto, benedictionem sacram Magister ei suadeat a Priore exposcere vel ab Abbate. Exaudit precibus, post definitum tempus, si fiat voti compos et statuta jam dies, hora, qua fit Capitulum ingrediens ante Abbatem et fratres se prosternit deprecans suum complementum per manuum impositionem (idest per Monasticam Professionem). Annuente Abbate, et dignus a fratribus habitus, foras exit cum Magistro suo, ablato sibi capputio, et indutus tunica redit ad Abbatem, et prosternatus orat. Abbas ait illi: « *Exurge, frater,* » et denuo in memoriam revocat postulantis quam grave sit ac difficile onus obedientiæ et crucem ferre cum Christo: mox fratribus proponit. Si hac ultime vice firmiter arripit suscipienda; et fratres de vita illius anteacta cum laude testentur, manuum impositionem in Dei Nomine accipiat (scilicet Monasticam Professionem emittat), cunctisque faventibus (fratribus), se prosternat, osculetur pedes Abbatis et coram in medio fratrum consistat. Abbas sciscitatur eum: « *Numquid scis scribere?* » Si respondet: * « *Nequaquam,* » Abbas subjungit: « *Ex his fratribus quem vis deprecare ut pro te Chartam, qua te Deo et huic Conventui devoves, ipse conscribat* ». Quo audito, adit scribam, ad cujus pedes se humiliter subjicit, et ait illi: « *O Domine N. N. rogo te ut votorum et pacti mei (mox futuri) exemplare scripto conficias* ». Annuit, jussu Abbatis, (amanuensis) et scribit. Si (postulans) norit scribere, ipse omnino scribat: si nesciat, char-

* In textu quo utimur responsiones postulantis aliquando numero singulari, pluries vero plurali numero habentur, perinde ac si multi essent postulantes.

Թուղթն. ջանթըն բերէ այժմ գրիչ և կարմար և մա-
 գաղաթ և գրէ զայս ինչ 'ի Թուղթն. Ես, այս անուն
 եղբայր, նուիրեցի զիմ կեալս և զիմ ամենայն սրտի
 յօժարութիւն և զհնազանդութիւն 'ի ներքոյ կարգի
 և սահմանի Բենեդիկտոսի յայս եկեղեցիս, որ շինեալ
 է յանուն այս Սրբոյ, առաջի այս անուն տեառն և
 հօր: Յորժամ գրի այս Թուղթս 'ի ջաբիթըն, յարու-
 ցեալ գնան յեկեղեցին. և նոքա որ հանդերձին առ-
 նուզ զօրհնութիւնն՝ կանգնին արտաքոյ կարգին մին-
 չև կատարեն զաղօթսն, յետ որոյ զԱռաքեալ սրբոյ
 պատարագի ընթեռնուն. և նախ քան զԱռաքեալն
 յետ աղօթիցն գնան սոքա և կան առաջի խորանին:
 Հայրն զգեցեալ գօրով 'ի խորանն որ կամի պատարա-
 գել և ձեռնադրել, սկսանի զլիսներորդ սաղմոսն, 'ի
 կատարումն՝ Փառս. և ընթեռնուն զիւրեանց Թղթերն
 ունելով 'ի ձեռս. կամ Թէ ոչ գիտեն գիր՝ աղաչեն
 զայլ որ ընթեռնու: Յետ կարդալոյն իւրաքանչիւր որ
 առնու զիւրն և գնայ մեկնէ 'ի վերայ սրբոյ սեղանոյն,
 և տուեալ զգրին յորս գիտեն գիր և յորս ոչ՝ 'ի
 կատարումն գրոյն դրոշմեն խաչ: Յետ այսորիկ կան 'ի
 նոյն տեղն առաջի սրբոյ սեղանոյն, և անկեալ 'ի վե-
 րայ երեսաց ասեն զաղօթսն 'ի սաղմոսէն, Ընկալ ըզ-
 ծառայս քո 'ի բարի. և կեցո զիս և մի յամօթ առներ
 զիս 'ի յուսոյ իմմէ: Զայս ասացեալ . . . ոյն որք ա-
 ռեալ զնոյնս երկրորդեն . . . յառնէ և ասէ յաջ կողմ
 և 'ի ձախ երիցս . . . երիցս կրկնեն. և յասեն Փառս՝
 լինին 'ի ծունկս: Իսկ հայրն գայ և ասէ 'ի վերայ նո-
 ցա զաղօթսն օրհնութեան. և 'ի կատարումն աղօ-
 թիցն յառնեն և կանգնին առաջի նորա. օրհնէ ըզ-
 կուկուրն և ձգէ օրհնեալ ջուր 'ի վերայ: Եւ որ առ-
 նու զչնորհմն լինի 'ի ծունկս առաջի հօրն, և հա-
 նեալ զջաբն 'ի նմանէ, և ասէ հայրն. Հանցէ Աս-
 տուած 'ի քէն զհին մարդն գործովք իւրովք. և դնէ
 զկուկուրն 'ի գլուխ նորին հայրն, և ասէ. Զգեցուցէ
 քեզ Աստուած զնոր մարդն որ ըստ Աստուծոյն հաս-
 տատեալն է սրբութեամբ ձմարտութեանն: Եւ ասեն
 'ի բուն սաղմոս, Գովեա Երուսաղէմ զՏէր: Յետ զգե-

tam scripto exaratum signo crucis penitus muniat.
 Tunc Cantor affert calamum, calamariam thecam et
 pergamenam et conceptis verbis ita conscribitur: « Ego
 N. N. frater obtuli vitam meam, totamque cordis mei
 voluntatem et obedientiam Ordini ac Constitutionibus
 S. Benedicti in hac Ecclesia (Deo dicata) in honorem
 Sanctorum N. N. coram Domino Abbate N. N. ».

Chirographo in Capitulo acto, surgunt adeuntes
 Ecclesiam. Recepturus benedictionem usque ad finitas
 preces e contubernio fratrum maneat extrinsecus; qui-
 bus absolutis, legitur (ex Apostolo) Sanctæ Missæ E-
 pistola. Quinimmo ante Epistolam sub finem precum
 perguit ante Altare. Abbas sacris indutus vestibus ad
 Aram pro Missâ celebranda, et pro manuum imposi-
 tione, incipit psalmum quinquagesimum expleturus
 cum « Gloria Patri ». Tum is chartam, quam gerit,
 perlegit, aut nesciens, ut alius prælegat exposcit.
 Chirographo lecto, defert idem et ponit super Altare,
 ubi scientibus aut nescientibus scribere calamus exhibetur
 pro signo crucis in fine efformando. Post hoc
 redit ante Altare et provolutus in terram dicit ex
 psalmo (cxviii) orationem: « Suscipe servum tuum in
 bonum, et vivam; et non confundas me ab expectatione
 mea (versiculi 122-116) ». Hanc cum cantaverint (fra-
 tres), repetit versum, surgit a terra (et inclinans se)
 ad lævam et dexteram ter dicit . . . terque concinunt
 (fratres), qui ad « Gloria Patri » genuflectunt.

Tunc procedit Abbas preces super eo benedictio-
 nis effundens. His completis, (postulandus) resurgit et
 in conspectu ejus consistit. Abbas benedicit capputium
 cum aspersione aquæ lustralis: ille gratia dignatus
 genua flectit ante Abbatem, qui exuens illum pallio
 ait: « Exuat tibi Dominus veterem hominem cum acti-
 bus suis », imponensque ejus capiti capputium, inquit:
 « Induat te Dominus novum hominem, qui secundum
 Deum creatus est in sanctitate veritatis ». Recitant per
 totum Psalmum: « Lauda Jerusalem Dominum ». Ve-

ցուցանելոյն համբուրէ զնա հայրն, և գայ անկանի առաջի սրբոյ սեղանոյն. հայրն դարձեալ ասէ զաղօթսն 'ի վերայ նոցա. և կատարեալ զօրհնութիւնն՝ համբուրեն զնորնձայն ամենայն եղբարքն:

Իսկ հայրն կատարեալ զխորհուրդ սրբոյ պատարագին հաղորդեցուցանէ զնոսա, և կանգնին յետոյ ամենին: Եւ գայ որ յեղբարքն որում հրամայէ հայրն՝ և կարէ զկուկուլն առաջի՝ սակաւ մի, որպէս զի մի բնաւ խօսեսցի զաւուրս երիս: Յայս աւուրքս ոչ գնայ 'ի խորհուրդն և ոչ երգէ, և ոչ գնայ 'ի գլաւտրն, այլ կեցցէ յեկեղեցին, և 'ի սեղանն . . . ամենեցուն. և յերիս աւուրս հաղորդի 'ի պատուական մարմնոյն և յարենէն: Եւ յայս երիս աւուրս զկուկուլն ոչ առնու 'ի վայր և ոչ զգօտին արձակէ, բայց միայն զսուլերն, և ոչ 'ի բրուցիսիոնն գնայ. իսկ 'ի յետին օրն գնայ 'ի համբուրին ժամն առաջի հօրն, և համբուրեալ զնա հայրն ասէ. Մնաս 'ի հնազանդութեան. պատասխանէ. Կամօքն Աստուծոյ: Եւ հայրն հանէ զկուկուլն 'ի գլխոյն. և յայնմ հետէ այլ ոչ գնէ զկուկուլն 'ի ժամն աղօթիցն, բայց թէ 'ի կալն արտաքոյ եկեղեցւոյն: Եւ յայնմ աւուր մատչի պատարագ վասն սորա փրկութեան:

Տղայն զոր կամին ծնողքն ածել 'ի կարգ կրօնաւորութեանս, յառաջագոյն օրհնեն և սափրեն զգագաթնն. և յորժամ պատարագն կատարի յեկեղեցին, բերեն զնա ծնողքն առաջի սրբոյ սեղանոյն. և եկեղեցւոյն պատրաստէ հաց և զինի. և ծնողքն կապեն կտաւ 'ի պարանոց մանկանն, յետ աւետարանին յորժամ ոճորանթն լինի. առնուն ծնողքն և տան 'ի ձեռս նորա զհացն և զզինին. և եկեալ համբուրեալ զաջ պատարագչի քահանային, տան զնա Աստուծոյ և սուրբ եկեղեցւոյն: Եւ մինչդեռ առաջի սրբոյ սեղանոյն են ընտանիքն որ ածեն զմանուկն, տան գրել 'ի դիմաց մանկանն և ինքեանց զայն զոր ետս . . . քն հասակաւ, թէ մանուկն գիտէ . . . վասն իւր. Ես այս անուն եղբայր կամ քոյր՝ ետու զմանուկս իմ յայս եկեղեցիս. և առնէ զ. . . 'ի կատա-

stibus Religionis indutum Abbas osculatur; ille ante Altare sacrum prosternit, et iterum super eo Abbas innovat deprecationem. Postea Novitium amplexantur omnes. Abbas, re divina peracta, communionem tribuit Novitio, qui retro omnes (dein) consistit. Tunc, Abbatibus jussu, accedit unus ex fratribus, et consuit illi pauxillum ante capputium, ne triduo loquatur omnino, cum nec Capitulum petere, nec canere, nec Claustro ingredi eidem tunc temporis licitum sit; sed maneat in Ecclesia, et novissimus omnium in Refectorio recumbat. Hoc triduo accipit Corpus et Sanguinem (Domini), non demittit capputium, nec cingulum solvit, excepto quod calceamenta (deponit); (denique) ne Processionem quidem ingreditur. Die tertia, hora osculi, accedit ad Abbatem, qui deosculans eum ait: « *Paratus ne es ad obedientiam?* » cui ille: « *Deo me adjuvante* ». Tunc ab ejus capite tollit Abbas capputium, quod (Novitium), orationis tempore, amplius non resumit, sed tantummodo extra Ecclesiam. In hac die (ultima) Missa pro Novitii salute celebratur.

Parentes filios suos pueros Ordini Religioso praesentantes, detonso eorum capite, benedicant eos, et perducant, tempore Sacrificii, coram Altare in Ecclesia. Aedituus sacrorum panem et vinum instruit: parentes post Evangelium dum fiunt oblationes, alligant cristam ad collum pueri, panem sumunt et vinum in manus suas, ac pergentes ad osculandas Celebrantis manus Deo atque Ecclesiae offerunt. Dumque ante Altare manent Parentes, qui puerum adduxerunt, loco eorum et pueri, (fratres) memoriae tradunt scripto dedisse. . . . aetate. . . . Sciens puer (scribere) adigitur ad scribendum; (alioqui scribunt) pro eo (parentes): « *Ego N. N. frater, vel soror, meum puerum huic Ecclesiae obtuli* ». Et super Altari (signo crucis) inferius munit (pro subscriptione) chirographum. Si puer sat aetate provector, duodecimum v. gr. annum attingens et amplius, auferunt ab eo duplum vestimentum, et dicit Abbas: « *Au-*

րած գրոյն 'ի վերայ սրբոյ սեղանոյն: Եթէ զարգացած է մանուկն և է երկոտասանամեայ կամ աւելի, հանեն զվերին զգեստն 'ի նմանէ. և ասէ հայրն. Հանցէ 'ի քէն Աստուած զհին մարդն. և զգեցուցեալ զկուկուռն ասէ, Զգեցուցէ զնոր մարդն որ ըստ Աստուծոյն հաստատեալ է. և 'ի պատարագն լինի օրհնեալ կուկուռն և ասուին: Ապա տանին սափրեն զգաղաթն, և հանեն զաշխարհական զգեստն և զգեցուցանեն զկրօնաւորականն. և դասի ընդ եղբարսն յիւր կարգն: Իսկ յորժամ կատարի հասակաւ, ձեռնադրութիւն լինի, որպէս ասացաք 'ի վերոյ: Բայց 'ի ամանէ յօրհնելն ոչ հանեն զկուկուռն և դարձեալ զգեցուցանեն, այլ նովաւ հանդերձ օրհնի: Եւ թէ պարտ է յետ ձեռնադրութեանն կալ ընդ ձեռամբ վարդապետի, 'ի կամ հօրն է:

Բայց պարտ է գիտել, թէ որ կամի գալ 'ի կարգս յաշխարհէ, ոչ խառնի վաղվաղակի ընդ եղբարսն, այլ 'ի փորձութեան տունն կենայ, ուր այլ նորոգ ելեալ են, և ուննայ զաշխարհական զգեստն, իսկ 'ի վերայ ջաբ. և տայ զնա յեղբայր՝ հայրն, որ ուսուցանէ զամենայն կարգ վանիցս . . . մի և երկոցս անգամ 'ի տարւոյն . . . Սուրբ Բենեդիկտոս հրամայէ: Յետ այնորիկ . . . զգենու զկրօնաւորական զգեստն և . . . եղբարսն 'ի մուտ և յել. և ապա 'ի դէպ ժամանակի օրհնութեամբն կատարի:

Եղբօր եթէ պատահի հիւանդութիւն, 'ի ժողովելն 'ի խորհուրդն՝ յարուցեալ ածէ ծունր, և ցուցանէ զախտն ուստի վտանգի՝ ամենեցուն: Հայրն պատասխանէ նմա. Աստուած արարիչն՝ որ զօրութեանց տէրն է, տացէ քեզ զաւուր (ջութիւն)

(Պատասխան քրիստոս)

ferat a te Deus veterem hominem; et eum induens capputium, subjungit: « *Et superinduat novum hominem, qui secundum Deum factus est* ».

Capputium et lanea vestimenta, durante Missa, benedicta sint. Exinde pro rasura capitis abducunt habitum exuentes sæculi et induentes Religiosum: sic fraternitati adjungitur et locum tenet in Claustro. Cum vero ad annos venerit probationis, modo quo supra, Religioni accensetur; attamen hac (secunda) benedictione nec aufertur nec imponitur ei capputium, quo retento, benedictione donatur..... Videat Abbas nihilominus, si egeat adhuc Magistro.

Sciendum est insuper mundo valedicere et Religioni aggregari cupientem, fratribus cito non commiseri oportere, sed Domum probationis, seu Novitiorum incolat gestiens habitum sæculi et pallium. Abbas ipsum tradit uni ex fratribus, qui eum cuncta edoceat Statuta Monasterii..... (Ast) semel et ter in anno..... S. Benedicto dictante. Exinde..... habitum induit Religionis, et..... cum fratribus exiens et ingrediens, denique tempore opportuno (receptionis) benedictione completur.

Frater, superveniente morbo, congregatis omnibus in Capitulo, erectus flectit genua et palam cunctis facit ægritudinem, quam patitur. Abbas dicit ei: « *Deus Creator, qui potentie est Dominus, tribuat tibi salutem*

(Cætera desiderantur)

ՎԱՐՔ ԵՒ ՅԻՇԱՏԱԿ

ՍՈՒՐԲ ԶՕՐՆ ԲԵՆԵԳԻՒՔՏՈՍԻ

Մ Ա Ր Տ Ի Ա 1

Պարկեշտ և հրեշտակակրօն բարեհամբաւ հայրն մեր սուրբն Բենեգիքտոս, էր ՚ի մեծ քաղաքէն Հռովմայ, զաւակ բարեպաշտ և երկիրզած ծնողաց. որ սնաւ ՚ի տղայութենէ ժուժկալ վարուք, պահօք և աղօթիւք. և էր ուսեալ և վարժեալ աստուածային իմաստութեամբ: Եւ թողեալ զտուն և զծնօղս ստացուածօք² և ամենայն ազգատոհմօքն, և շրջէր ՚ի վանորայսն, ՚ի ձև աղքատ միակեցի³. խոհեմ՝ որպէս թէ ոչ խոհեմ, և գիտող՝ որպէս թէ զոչ գիտող, և իմաստուն՝ որպէս զանիմաստ: Եւ ապա առանձնացեալ յանապատի⁴: Եւ կին մի բերեալ նմա խարչեալ ցօրեան՝ փայտեայ ամանով, և յազգմանէ դիւին՝ անկաւ կինն և բեկաւ անթն, հերձաւ յերկուս: Եւ կինն լայր և ախոսայր, զի օտարի էր ամանն: Իսկ

¹ Յորովք ՚ի Յայտմաւորաց ՚ի 21 մարտի ամեան դնեն զհանգիստ Սրբոյս, այլ օմանք ՚ի 22, այսպէս և առ Լատին տարակոյս է վասն երկոցուն աւուրցս:

² Այլ Օ. գտունն հայրենական ստացուածովքն:

³ Միակեցի ձևով շրջէր:

⁴ Բնակէր յանապատի, և բերեալ նմա մի ոմն. այսպէս և զկնի ոչ յիշե կինն:

սուրբ Հայրն Բենեդիքտոս առեալ 'ի ձեռն զերկուս մասունսն և արտասուօք թացեալ՝ յարեաց 'ի մի. և անդէն կցեալ միաւորեցաւ կամօքն Աստուծոյ: Չոր տեսեալ և լուեալ բազմաց՝ սքանչացան, և տային փառս Աստուծոյ: Եւ համբաւեցաւ անուն նորա, և մեծաւ պատուով փառաւորէին զծառայն Աստուծոյ: Եւ նա փախեաւ 'ի փառացն, և երթեալ եգիտ գուբ մի՝ հեռի 'ի Հռոմայ մղոնաւ մի: Եւ էր ընդ առն Աստուծոյ՝ ընդ սուրբն Բենեդիքտոս՝ միայնակեաց մի Ռոմանոս անուն. և նա միայն գիտէր զսուրբն Աստուծոյ, և զերիս ամս 'ի ծածուկ սպասաւորէր նմա, և բերէր նմա զպատշաճաւոր կերակուրն 'ի գուբն յայն:

Եւ յորժամ կամեցաւ Աստուած յայտնեաց զծառայն իւր այսպէս: Երէց մի յաւազ զատկին արար տան իւրում պատրաստութիւն բազում: որոյ երևեցաւ Տէր և ասաց. Ծառայն իմ Բենեդիքտոս քաղցեալ¹ է, յայս նիշ տեղւոջ 'ի գուբ յայրի միում: տայցես նմա 'ի խորտակաց այտի զոր պատրաստեցեր քեզ 'ի զատիկն: Եւ յարուցեալ երէցն գնաց կերակրովքն 'ի խորափիտ այրին, ողջոյն ետ սրբոյն, և ասաց. Ա՛ռ, Հայր, և ճաշակեա 'ի կերակրոյս, զոր առաքեաց քեզ Տէր, զի այսօր զատիկ է. և սուրբն անգիտանայր: Ասէ երէցն. ձշմարիտ այսօր պասքայ է՝ յարութիւն Տեառն մերոյ և Աստուծոյն Յիսուսի Քրիստոսի², և ոչ է պարտ պահել զի Տէր առաքեաց զիս առ քեզ. արի և ճաշակեսցուք զպարգևս Աստուծոյ 'ի միասին: Եւ յարուցեալ աղօթեցին և գոհացան զԱստուծոյ, և կերան զկերակուրն: Եւ երէցն առեալ զօրհնութիւն սրբոյն, և գնաց 'ի տուն փառաւորելով զԱստուած: Եւ յայնմ օրէ գիտացեալ մարդիկն, գային առ նա³ գտանել զհոգևոր մխիթարութիւնն: Եւ յաւուր միում մինչդեռ 'ի լուութեան էր սուրբն՝ նեղէր զնա դէն պոռնրկական խորհրդով: Եւ նա հա-

1 Ամենքեան:
 2 Սովեալ:
 3 Եւ ուրախութիւն մեծ:
 4 Քիտացեալ գային առ նա բազումք:

յեցեալ ետես տատասկ, և անկեալ մերկ 'ի նա թաւալեցաւ, և խոցոտեաց զամենայն մարմինն: Եւ յետ այնորիկ այլ աղտեղի խորհրդով ոչ կարաց մարտնչել ընդ նա սատանայ¹: Եւ էր յայնժամ սուրբն դեռ ևս ԻԵ ամաց, և եկաց 'ի նոյն ճգնութեան մինչև եղև յիսուն ամաց: Եւ եկին առ նա արեղայք 'ի վանից մի, և աղաչեցին զնա լինել նոցա առաջնորդ: Եւ նա գնացեալ ընդ նոսա, և նորա ձանձրացան 'ի սքանչելի վարուց նորա. վասն որոյ արբուցին նմա մահադեղ. և նա խաչակնքեալ էարբ, և ոչ վնասեցաւ: Եւ յայլում աւուր արբուցին նմա դեղ մահու, և նա խաչակնքեալ 'ի վերայ ամանոյն և առժամայն հերձաւ ամանն և հեղաւ մահադեղն: Եւ հրաժարեալ սուրբն 'ի նոցանէ, գնաց յառաջին բնակութիւն իւր:

Եւ բազումք գային առ նա, և ուսանէին 'ի նմանէ զվարս առաքինութեան նորա, և լինէին կրօնաւորք: Վասն որոյ շինեցաւ բանիւ նորա երկոտասան վանք, և հաստատեցան բարի խրատով նորա 'ի վարս առաքիւնութեան: Եւ սահմանեաց տանն եղբարց միայն բնակել յամենայն² վանսն, և ոչ աւելի կամ պակաս: Երբեմն շինէին եղբարքն պարիսպ, և 'ի բարձրացուցանեն՝ փլաւ, և եսպան զմի ոմն յեղբարց՝ որ էր որդի առն մեծատան, և սուրբն աղօթէր 'ի խուղն իւր, և պատմեցին նմա ողբարով: Եւ նա ինքն հրամայեաց առ ինքն ածել զմեռեալն³. և նորա ոչ կարացին զհատեալ անդամն բառնալ ձեռամբ, այլ ժողովեալ 'ի տապաստ արկին, և տարան առ հայրն⁴: Եւ նա հանեալ զեղբարսն արտաքս և ինքն սկսաւ աղօթել, և հայցէր յԱստուծոյ զեղբօրն յարութիւն: Եւ եղև գործ հիանալի, զի յետ կատարման աղօթիցն՝ վաղվաղակի մեռեալն խողխողեալ անդամօքն՝ որպէս 'ի քնոյ զարթեաւ. և սուրբն առաքեաց զնա առ եղբարսն գործել ընդ նոսա և կանգնել զպարիսպն

1 Փորձել զնա դէն:
 2 Յիւրաբանելիւր:
 3 Զմեռեալ պատանին:
 4 Առ նշանագործ այրն:

կործանեալ : Եւ այնուհետեւ ծառայն Աստուծոյ
 չնորհք մարգարէութեան հառ յԱստուծոյ . և յա-
 ռաջադոյն ասէր զլինելոցն իբրև զեղեալ , և հիացու-
 ցանէր զլսողնս : Եւ լուաւ Ստիլաս թագաւորն Գօթա-
 ցւոց զհամբաւ սրբոյն , թէ մարգարէական չնորհք ունի
 սուրբն Բենեդիքտոս . խորհեցաւ գնալ առ նա , և
 փորձել զնա : Եւ մինչդեռ հեռի էր , զգեցոյց միում
 ՚ի զինուորաց իւրոց զիւր թագաւորական զգեստն և
 առաքեաց զնա հպարտութեամբ՝ ընդ զօրացն յա-
 ռաջ , և ինքն գայր զկնի : Զոր տեսեալ սուրբ հայրն
 Բենեդիքտոս ՚ի հեռուստ , ձայնեաց առ նա ասելով ,
 Ի բաց կաց , ՚ի բաց կաց , որդեակ , զի չէ քո այդ : Եւ
 նա ամթով եկն անկաւ առ ոտս նորա և հայցէր
 զթողութիւն : Եւ յայլում ժամանակի եղև սով սաս-
 տիկ ՚ի գաւառսն Գամբանիա , և ոչ գոյր ՚ի վանսն
 բայց միայն հինգ հաց , և եղբարքն հոգային : Սսէ
 սուրբ հայրն Բենեդիքտոս . Մի տրտմիք , եղբարք , զի
 վաղիւն առատութիւն և լիութիւն եղեցի ձեզ . և ընդ
 առաւօտն ելին և գտին առաջի դրանն երկու հարիւր
 լիտր¹ ալիւր , և հիացեալ փառս ետուն Աստուծոյ :
 Քոյր երանելի հօրն Բենեդիքտոսի Սղօլաստիկայ ա-
 նուն , ճգնաւոր և կրօնաւոր ՚ի տղայական հասակի ,
 կեցեալ յարգելանաց վանս , առ որ միագամ ՚ի տա-
 րին սովորութիւն էր եղբօրն գալ առ նա և դառնալ :
 Եւ յորժամ սուրբն առ քոյրն գայր , պարապէր ՚ի
 քննութիւն սուրբ գրոց՝ ընդ քեռն իւրոյ : Եւ յերե-
 կոյին հասեալ , նստան կերակուր ճաշակել : Եւ քոյրն²
 արտասուօք աղաչէր զեղբայրն մնալ առ նմա մինչև
 ցառաւօտն , և խօսել ընդ նմա վասն երկնային ու-
 ռախութեանն : Սսէ սուրբն . Սրտաքոյ խղին իմոյ ոչ
 կարեմ օթել , քոյր իմ : Եւ էր օգն պարզ և յստակ . և
 կոյն աղաչեաց զԱստուած , և վաղվաղակի փոխեցաւ
 օգն ՚ի կարկուտ և յորդ անձրև , և ոչ կարաց եր-
 թալ երանելին : Եւ ասէ ցկոյն . Զինչ է այս՝ զոր ա-

¹ Չափ :
² Կոյն :

րարեր , քոյր իմ : Սսէ կոյն . Աղաչեցի զքեզ՝ և ոչ
 լուար , եղբայր իմ : աղաչեցի զԱստուած՝ և լուաւ ինձ
 փութապէս :

Երանելի սուրբ հայրն Բենեդիքտոս ընդ նշա-
 նագործութեանն և վարդապետութեամբ առաւել
 պայծառացեալ էր . մինչ զի սահմանեաց միաբանա-
 կեցաց վանաց կանոնս՝ որով և գերազանց գտանին
 պարկեշտ կրօնիւք միաբանութեանն . զոր եթէ կամի
 որ զլուսաւոր սահմանսն¹ ուսանել , զգրեալ կանոնս
 ընթերցցի : Եւ յորժամ սուրբ հայրն Բենեդիքտոս
 հանդերձեալ էր փոխել առ Աստուած , հրամայեաց
 գալ առ ինքն ամենայն աշակերտացն իւրոց մերձաւ-
 րացն և հեռաւորաց : Եւ եկեալ ժողովեցան առ նա
 փութանակի : Եւ նա վեց աւուրքք յառաջ ասաց իւր
 գերեզման բանալ² . և օր ըստ օրէ ՚ի ջերմութենէ
 ցաւոյն նուաղէր : Եւ ապա ՚ի վեցերորդ աւուրն բառ-
 նալ ետ զինքն , և ածել յեկեղեցին : Եւ կացեալ
 հանդէպ սուրբ սեղանոյն , աղօթեաց առ Տէր , և
 հաղորդեցաւ ՚ի սուրբ խորհրդոյն : Եւ տարածեաց
 զձեռս իւր՝ դոհացաւ զԱստուծոյ , և աւանդեաց ըզ-
 հօգին : Եւ պարկեշտ արտասուօք ամիոփեցին զնա³
 աշակերտքն իւր սաղմոսիւք և օրհնութեամբ , եղին ՚ի
 տապանի : Եւ մի ոմն յաշակերտաց որ ընդ նմա էր , և
 այլ⁴ ոմն ՚ի բացակայ վանսն , տեսին զմի տեսիլ . և այս
 է տեսիլ նոցա . տեսին զբազմութիւն զօրացն երկնայ-
 նոցն , զի յարկէն որ կայր սուրբն՝ մինչև յերկինս
 կարգեալ կային , ոսկեհուռն հանդերձիւք , արք լուսա-
 տեսիլք , և լուցեալ լապտերք ՚ի ձեռս նոցա ընդդէմ
 արևելից : Եւ ահա⁵ այր մի սպիտակազգեաց առաւել
 պայծառ ձևովք ՚ի գլուխ պարուն կացեալ՝ հարցա-
 նէր , թէ Ո՛ւմ արդեօք իցէ ճանապարհս զարմա-
 նալի զոր պատրաստեցիք . և նոքա տգիտանային պա-

¹ Սահմանադրութիւն սորա :
² Պատրաստել :
³ Կրօնաւոր աշակերտք :
⁴ Այլ :
⁵ Ապա :

տասխանել: Իսկ ինքն որ հարցանէրն՝ պատասխանեաց
 և ասաց. Այս է ճանապարհն Բենեդիքտոսի ծառա-
 յին Աստուծոյ, ընդ որ յերկինս ընթանայ: Զայս
 տեսիլս որպէս սա մերձակայիցն պատմեաց, և նա
 հեռաւորաց: Եւ նոքա միսիթարեալ փառս ետուն Աս-
 տուծոյ:

Սա՛ մինչդեռ կենդանի էր, կրօնաւոր մի առանց
 հրամանի սորա գնաց առ ծնողն իւր և մեռաւ. և
 ՚ի թաղէն՝ հողն ոչ ծածկէր զնա, մինչև լարով գնա-
 ցին ծնողքն նորա առ սուրբ Հայրն Բենեդիքտոս: Եւ
 մատուցեալ զսուրբ պատարագն՝ ետ նոցա մասն մի ՚ի
 սուրբ խորհրդոյն, և ասաց. Տարեալ դէք ՚ի վերայ
 սրտին, զի դադարեալ հանգիցէ ՚ի գերեզմանին. և
 եղև այնպէս աղօթիւք սրբոյն: Եւ այլ բազում նշանս
 արար սուրբ Հայրն Բենեդիքտոս ՚ի կենդանութեան
 իւրում և յետ մահուան¹, ՚ի փառս Քրիստոսի Աս-
 տուծոյ մերոյ:

¹ Լի աւուրբք ծերացեալ հանգեաւ ՚ի Քրիստոս:

VITA ET MEMORIA SANCTI PATRIS BENEDICTI

EX MARTYROLOGIO ARMENIACO

DIE XXI MARTII

Pater noster Sanctus Benedictus ex magna Urbe
 Romanus, (*sic*) piis et timoratis parentibus natus, fama
 bonæ indolis, modestia ac angelicis moribus præditus
 erat. Ab incunabulis vitam egit in oratione, mor-
 tificatione et jejunio. In scientia Domini doctus; ple-
 beja, more pauperum, indutus tunica, religiosas fre-
 quentabat domos: prudens quasi non esset, sciens sub
 specie rudis, sapiens in visu stulti; domum, parentes,
 propinquos et cuncta bona deseruit. Dum (fugiens
 consisteret) in deserto, accidit (quadam die) ut fru-
 mentum in vase ligneo decoctum ipsi (pia) mulier af-
 ferret, quæ, invidia Diaboli, procidens in terram, vas
 (ligneum) in duas partes discidit. Hæc flebat et la-
 mentabatur eo quod capisterium commodatum habe-
 bat. Sed Pater Sanctus duo vasis fragmenta in manus
 accipiens lacrymis lavit et junxit, quæ, Dei nomine,
 statim cohæserunt. Multi hoc (prodigium) audientes ac
 videntes admirati sunt laudantes Deum; atque (pii
 Juvenis) fama percerebuit, magnisque honoribus Dei
 Servus extollebatur. Sed hic, spreta mundi gloria,

fugit et reperit a Romana Urbe millibus fere passibus (*sic*) dissitam Specum.

Vir Dei Sanctus Benedictus erat (solus) cum Monacho, cui nomen Romanus. Hic tantummodo noverat Dei Servum et annis tribus furtim ei serviebat atque convenientem ministrabat victum ad interiora usque illius Specus pertingens. (Affuit autem tempus), quo Deo placuit sic Servum suum revelare : Sacerdoti cuidam multa fercula domi suæ in Die Paschæ paranti apparuit Dominus dicens : Servus meus Benedictus esurit peregre in Specu altissima degens : fer ad eum edulium Paschæ quod parasti tibi. Exurgens (protinus) Sacerdos abiit cum ferculis (pergens) ad ostium Specus ; (quo cum pervenisset) Sanctum salutavit dixitque ei : Suscipe, Pater, et comede quod tibi Deus mittit, obsonium, quia hodie dies est Paschæ : hoc (Vir) Sanctus nesciebat. Iterum Sacerdos : Vere Pascha est hodie Resurrectionis Dei et Domini Nostri Jesu Christi ; (hæc est dies) magnæ letitiæ, abstinere tibi minime congruit, quia me misit Dominus ad te ; surge et donum Dei pariter simul sumamus. (Ambo itaque) surgentes ac benedicentes Dominum, sumpserunt cibum. Et Sacerdos, accepta a Sancto benedictione, domum repetiit glorificans Deum.

Ex die illa multi Benedictum virtutum fama agnoscentes, pro consolatione spiritus ad eum confluebant. Quadam die silentio (Virum) Sanctum vacantem spiritu fornicationis Dæmon exagitat ; sed illè circumspiciens, videns spinetum, nudum se se in illud iniecit inter spinas revolvens totumque corpus trasfodiens : exinde Virum Sanctum impuris cogitationibus Dæmon amplius tentare nequivit. Tunc (Pater) Sanctus erat viginti quinque annorum, et pœnitens sic ad quinquaginta usque annos (*sic*) processit. Monasterii cujusdam Religiosi rogantes adierunt illum ut fieret eorum Superior. Ivit ipse cum illis, qui admirabilis vitæ ejus deinde pertæsi venenatum ei poculum porrexerunt : is

vero, facto signo crucis feliciter bibit. Altera quoque die venenum illi iterum obtulerunt ; verum ab eodem super vas signo crucis producto, confregit vas et venenum effusum est. Quocirca Sanctus valedicens illis se ad propria recepit.

Multi affluebant ad eum, cujus vitam et virtutes discentes Religiosi fiebant. Quamobrem ejus jussu duodecim Monasteria condita sunt, ac roborati ejus magisterio (Religiosi) incumbabant virtuti. Statuit ut Monasterium quodlibet adamussim decem (*sic*) tantum Monachi incolerent. Aliquando dum fratres murum parant construere, paries, paulo altius erecta, corruit oppressitque ex fratribus unum, filium cujusdam divitis. Vir Dei intra cellæ suæ claustra orationi vacabat : (itaque factum) cum lacrymis eidem nuntiarunt, qui dilaceratum puerum ad se jussit afferri ; quem ferre ad prodigiosum Virum nonnisi in sacco quiverunt, etenim (collapsi saxa parietis) ejus membra contriverant. Tum Sanctus Vir, missis foras fratribus, cœpit orare Deum petens resurrectionem fratris. Et mirares ! vix orationem (Pater Sanctus) compleverat, cum puer, discerptus membris, continuo e somno veluti concussus est, et (ut prius valentem) Sanctus (Vir) ad eundem iterum laborem misit, ut ipse (quoque) cum fratribus parietem collapsam attolleret.

Servus Dei prophetiæ donum etiam accepit a Domino, futura tamquam præterita, stupore audientium, vaticinans. Attila (*sic*) Gothorum Rex fama percitus tanti Viri, prophetico spiritu pollentis, cogitavit ad eum se conferre an res ita esset exploraturus. Prope distans unum ex militibus regiis vestibibus indutum, comitante exercitu ad Sanctum Virum, ipse vero sequens, solemniter misit. Quem Sanctus Pater Benedictus ut vidit, clamavit ad eum dicens : Recede, recede, fili ; quod (geris) tuum non est : ille autem pudens cecidit ad pedes Patris veniam petens ab eo.

Alio tempore in regione Campaniæ fames valida

exorta est; in Monasterio autem quinque tantum panes inveniebantur, et tristabantur fratres; quibus ait Sanctus Pater Benedictus: Animo ne despondeatis, fratres, quia cras abundanter et plene habebitis: et mane (crastina) ducentos farinæ modios ante januam invenerunt, stupueruntque gloriam dantes Deo.

Beatus Pater Benedictus habebat Sororem, cui nomen Scholastica, quæ ab unguiculis mortificationi incumberebat, et Monaca degebat in claustro. Frater (ejus) semel in anno visitabat eam et revertebatur. Cum Sanctus ad Sororem veniebat, in meditatione Scripturarum Sanctarum se cum ipsa exercebat. (Contigit aliquando) ut simul cibum caperent sub sero; flens ejus Soror rogabat eum ut secum usque in crastinum maneret de æterna lætitia locuturus. (Pater) Sanctus dixit: Soror mea, extra cellam morari non possum. Clara erat et serena dies illa: Virgo tamen Dominum oravit, et subito cælum in grandinem et effusissimum imbrem erupit, ita ut Beatus (Pater) ad suam cellam regredi non posset. Dixit autem Virgini: Quid est, Soror mea, quod fecisti? Cui Virgo: rogavi te, Frater, et me audire noluisti; Deum (meum) rogavi et illico audivit me.

Beatus Benedictus et miraculis et doctrina evasit clarissimus; ideo Statuta condidit (præclara) pro Monachis Cœnobitis, qui (tanti Magistri) monita implentes modestia excellunt omnes. Ceterum qui insigne hoc Institutum addiscere cupit, Regulam, quam (Sanctus Pater) dictavit, perlegat.

Sanctus Pater Benedictus suæ dormitionis præsciens, absentes ac præsentis suos discipulos vocavit, qui subito adstiterunt: ille vero ante sextum (sui exitus) diem aperiri sibi sepulturam jussit. (Interim) ipse dolore acri in dies (magis) languebat; et sexta die se jussit tolli et (a discipulis) in Oratorium deferri; et stans contra Sacrum Altare oravit Dominum (ibique) Sanctissimo Viatico se communivit, protendit brachia,

Deo gratias retulit et expiravit. Discipuli ejus modestis lacrymis (plorantes) eum reclinauerunt atque psalmis et hymnis in sepulchro posuerunt.

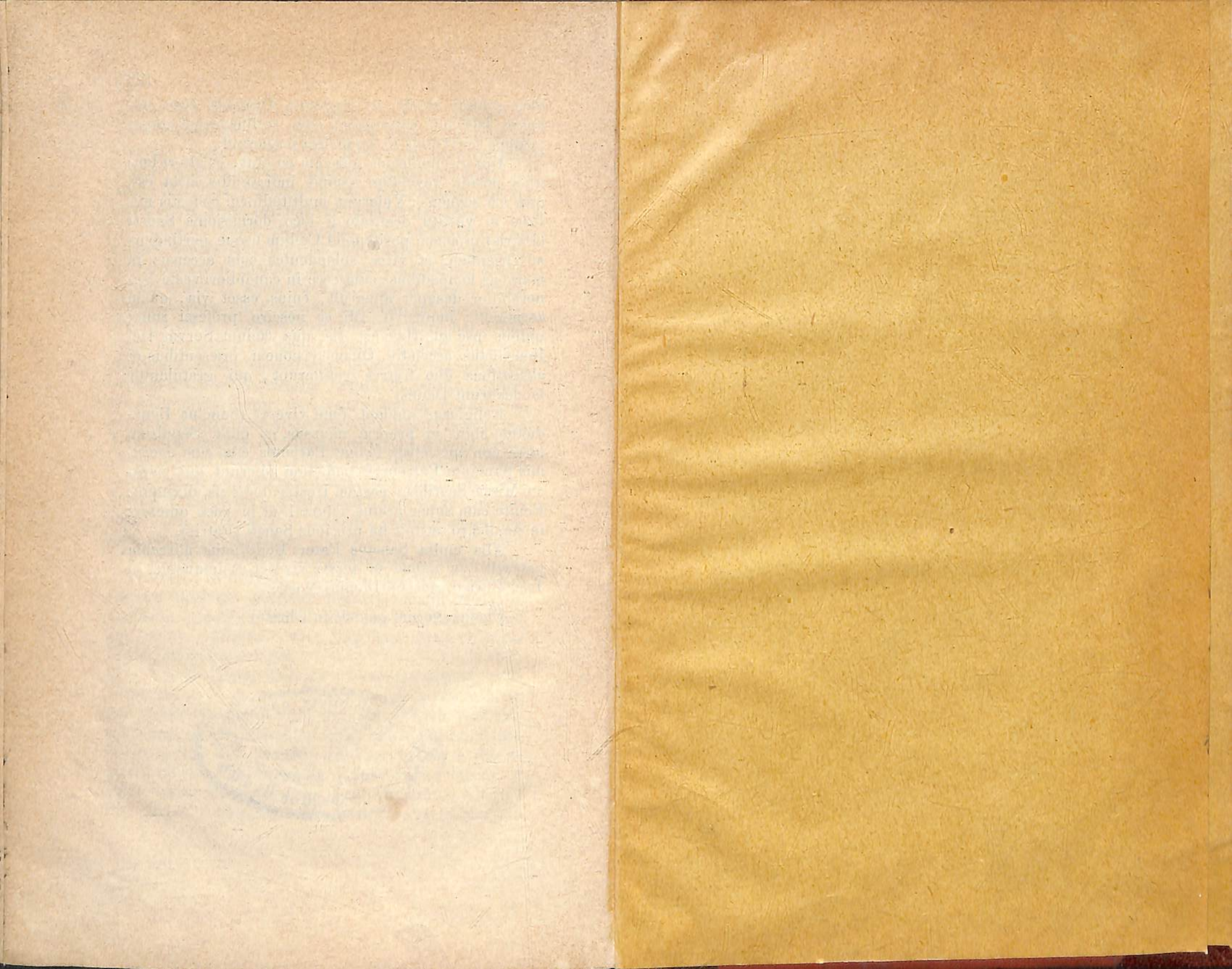
Uni discipulorum, qui cum eo erat, et alteri longius posito, revelatio visionis indissimilis facta est, quæ est sequens: Viderunt multitudinem cœlestis militiæ in vestitu deaurato e loco dormitionis Sancti (Patris) in aciem positam ad Cælum usque pertingens ad Orientem, et viros splendentes cum accensis in manibus lampadibus: cum ecce in candidiori veste Venerabilior desuper apparuit, cujus esset via, quam cernerent, inquisivit. Illi se nescire professi sunt; quibus ipse ait: Hæc est via, qua cælum Servus Dei Benedictus ascendit. Quam visionem præsentibus et absentibus duo fratres retulerunt, qui gratulanter laudaverunt Deum.

Religiosus quidam, dum viveret (Sanctus Benedictus) abiit ad propria injussus, et obiit. Sepultum terra non operiebat; itaque Parentes ejus cum lacrymis Sanctum Patrem Benedictum adierunt, qui, peracto Missæ Sacrificio, partem Hostiæ dedit eis, dixitque: Ponite eam super pectus defuncti, ut in pace quiescat in sepulchro, et fuit ita precibus Sancti (Patris).

Alia multa Sanctus Pater Benedictus miracula patravit dum adhuc in terris viveret et defunctus, in Jesu Christi gloriam Domini Nostri.

Plenus dierum quievit in Christo.

52

1012

0028018

1012

<< Ազգային գրադարան >>

NL0028018

